

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ

«Шевченківська весна»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції студентів,
аспірантів і молодих вчених

ЧАСТИНА I

30 березня 2017

Київ – 2017

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Копійка В. В., директор Інституту міжнародних відносин, доктор політичних наук, професор – голова оргкомітету;

Дорошко М. С., заступник директора Інституту з наукової роботи, завідувач кафедри країнознавства, доктор історичних наук, професор;

Задорожній О. В., завідувач кафедри міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;

Манжола В. А., завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, доктор історичних наук, професор;

Расшивалов Д. П., завідувач кафедри міжнародного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент;

Рижков М. М., завідувач кафедри міжнародної інформації, доктор політичних наук, професор;

Шнирков О. І., завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, доктор економічних наук, професор;

Різніченко В. В., голова Наукового товариства студентів та аспірантів, студент I курсу магістратури спеціальності «міжнародні відносини» – заступник голови оргкомітету;

Сморжевська А. Г., співголова Наукового товариства студентів та аспірантів, аспірантка кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби;

Рибалко О. О., заступник голови Наукового товариства студентів та аспірантів, студентка I курсу магістратури спеціальності «міжнародне право».

Шевченківська весна: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2017. – Ч. 1. – 177 с.

До збірника увійшли тези аспірантів та молодих вчених, представлені на міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Шевченківська весна», яка відбулася 30 березня 2017 року в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Роботи опубліковані в авторській редакції. Оргкомітет не несе відповідальності за достовірність інформації та будь-яких відомостей, поданих в рукописах.

СУЧАСНІ НАРАТИВНІ МОДЕЛІ

ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ: «ARIA»

Якщо ми погодимося, що в основі будь-якого міжнародного конфлікту окрім об'єктного поля лежить ще й конфліктна свідомість сторін, то з необхідністю маємо визнати й детермінуючу роль ідентичностей останніх. Таке розуміння, в свою чергу, дозволяє в рамках світового наукового дискурсу вживати поняття «конфліктів на основі ідентичності» (від англ. identity-based conflicts). Наразі ж розглянемо деякі концепції щодо їх врегулювання.

Перш за все, варто відмітити, що, на думку Дж. Росмана, соціальні конфлікти на основі ідентичності потребують комплексного та системного втручання через наративні моделі та трансформативні процеси, що наголошують більше на діалозі між сторонами та досягненні кращого порозуміння, аніж на негайному пошуку рішення та передчасному укладанні угод [1, с. 110]. Саме тому в одній зі своїх робіт Росман, перелічуючи існуючі на той час різновиди наративних моделей врегулювання конфліктів, згадує й запропоновану ним ще в 1996 р. модель під назвою «ARIA».

Як стверджує сам дослідник, ARIA є «механізмом для цілеспрямованої трансформації конфліктів на основі ідентичності». При цьому дана назва є акронімом англійських найменувань фаз даного процесу — Antagonism, Resonance, Invention, Action [2, с. 2]. Розглянемо детальніше кожен із них:

- Antagonism — фаза «ворожнечі» — коли під наглядом медіатора учасники переговорного процесу висловлюють своє бачення та розуміння ситуації, що склалася. Природним тут є наявність великої кількості негативних характеристик та звинувачень опонента [3].

---

* Аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.і.н., проф. Коппель О.А.

- Resonance — фаза «резонансу» — передбачає (після вичерпання часто емоційно забарвлених оцінок) обговорення в модерованій або вільній формі спільних для всіх сторін конфлікту потреб та мотиваційних пунктів. Саме це, на переконання Дж. Росмана, завдяки покращенню розуміння висхідних позицій учасників, дозволяє в подальшому здійснити рефреймінг наративного поля конфлікту з непродуктивного в продуктивний стан [3].
- Invention — фаза «винайдення» — включає в себе весь процес пошуку та консолідації рішень, котрі б задовольняли *спільні* цілі та інтереси сторін. Росман вважає, що поява в полі зору сторін конфлікту однієї або декількох сфер, де шляхом спільних зусиль можна досягти взаємовигідних результатів, може стати підґрунтям для винайдення та узгодження позицій і за іншими ключовими аспектами об'єктного поля конфлікту [3].
- Action — фаза «дії» — безпосередня розробка та впровадження спільного плану дій врегулювання конфлікту на основі проходження попередніх етапів [3].

Таким чином, наративна модель врегулювання міжнародних конфліктів під назвою ARIA, на думку автора, є ефективною саме через те, що, дозволяючи сторонам зрозуміти та почути одне одного, виявляючи в діалозі глибинні підстави їх поведінки, дозволяє здійснити ефективний рефреймінг конфлікту. Так, на думку Д. Шмуелі, М. Елліотта та С. Кауфман, фреймінг — тобто, система смислових інтерпретацій сторін — наявна в будь-якому конфлікті, але в затяжному міжнародному конфлікті фрейми зазвичай найбільш сталі та контроверсійні [4, с. 3]. Однак згадані дослідники також стверджують, що лише завдяки глибокому розумінню фреймів одне одного та шляхом їх трансформації (рефреймінгу) сторони можуть з більшою вірогідністю знайти вихід з існуючого між ними протистояння [4, с. 3]. І нехай, на думку Д. Шмуелі та колег, одного лише рефреймінгу недостатньо для повного врегулювання міжнародного конфлікту, однак сторони та медіатори принаймні так отримують

можливість прийти до взаємовигідних рішень завдяки розумінню впливу деструктивних фреймів на динаміку їх поведінки в конфлікті [4, с. 7].

Виходячи з цього, наративну модель ARIA можна розглядати як один із можливих інструментів врегулювання міжнародних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Rothman J. Conflict Engagement: A Contingency Model in Theory and Practice [Electronic resource] / Jay Rothman // Peace and Conflict Studies. – Vol. 21, No.2. – November 2014. – P. 104-116.

2. Rothman J., Alberstein M. Individuals, Groups and Intergroups: Theorizing about the Role of Identity in Conflict and its Creative Engagement [Electronic resource] / Jay Rothman, Michal Alberstein // Ohio State University Knowledge Bank. – 31 p. – Access mode: https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/handle/1811/77275/OSJ_DR_V28N3_631.pdf?sequence=1.

3. Rothman J. Resolving Identity-based Conflict: In Nations, Organizations and Communities – book summary [Electronic resource] / Jay Rothman // Conflict Research Consortium. – University of Colorado. – Access mode: <http://www.colorado.edu/conflict/peace/example/roth7516.htm>.

4. Shmueli D., Elliott M., Kaufman S. Frame Changes and the Management of Intractable Conflicts [Electronic resource] / Deborah Shmueli, Michael Elliott and Sanda Kaufman // Cleveland State University. – 9 p. – Access mode: <http://cua6.urban.csuohio.edu/~sanda/papers/intractable.pdf>.

ДОНАЛЬД ТРАМП ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США: ЗМІНА БАЛАНСУ СИЛ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ

Нова адміністрація Дональда Трампа, безумовно, принесе певні зміни міжнародному середовищу, зокрема, Центральній Азії.

З набуттям незалежності після розвалу Радянського Союзу, держави Центральної Азії поступово змінили свою роль з політичного заднього двору на нову міжнародну структуру. Важливу роль відіграє їх стратегічне географічне положення на перехресті між Сходом і Заходом. Отже, Центральна Азія вважається родючим ґрунтом для силових змагань між основними політичними силами. В даний час існує три помітні сили, які грають так звану Велику Гру в регіоні: Сполучені Штати, Росія та Китай. Всі три країни розглядають Центральну Азію в якості важливого регіону.

Для Росії Центральна Азія має ностальгічну цінність як колишня радянська політична сфера. Більш того, держави Центральної Азії є домом для мільйонів етнічних росіян, російська мова залишається широко поширеною. Китаю в державах Центральної Азії важливо збалансувати вплив Росії. Китай також висловив своє прагнення укріпитися в Центральній Азії для створення нового Шовкового шляху між Європою та Азією. І, нарешті, для Сполучених Штатів цей регіон є потенційним торговим партнером, а також останнім рубежем в боротьбі з тероризмом, що виходить із Афганістану.

Як вибори Дональда Трампа вплинуть на баланс сил в регіоні? Для того щоб оцінити наслідки приходу Д. Трампа до влади в Центральній Азії, необхідно поглянути на відносини Сполучених Штатів з Росією і Китаєм в регіоні.

У період після холодної війни відносини між Росією і Сполученими Штатами були вельми теплими до першого десятиліття ХХІ-го століття. Зараз

---

* Аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Галака С. П.

відносини коливаються, часто нагадуючи неприязнь часів холодної війни. Проте, очевидно, що з приходом до влади нової адміністрації почнеться новий етап у відносинах США з Росією. Президент Росії Володимир Путін широко відомий як прихильник Д. Трампа і був одним з перших світових лідерів, що привітав Д. Трампа із перемогою на виборах [1]. Коментуючи перспективи його відносин з американським колегою, В. Путін сказав, що він сподівається «відновити повноцінні відносини зі Сполученими Штатами» [2]. З іншого боку, Д. Трамп також повідомив про свій намір нормалізувати відносини між Сполученими Штатами і Росією [3].

Для Центральної Азії зниження напруженості у відносинах між Сполученими Штатами і Росією може означати майбутню більшу схильність до Росії. На чолі з Д. Трампом Сполучені Штати будуть менш схильні сприймати Росію як конкурента в регіоні. Таким чином, Вашингтон буде менш мотивований виділяти занадто багато ресурсів на обмеження присутності Росії в Центральній Азії. Росія також виграла від смерті президента Узбекистану Іслама Карімова. За часів Карімова, Узбекистан, будучи найбільш населеною державою в Центральній Азії, спробував відійти від впливу Росії. З кончиною Карімова, новий лідер буде, ймовірно, шукати в Росії традиційного покровителя Узбекистану.

Крім того, також можливо, що Д. Трамп зробить перший крок на шляху переходу від зовнішньої політики Б. Обама шляхом виведення американських військ з Афганістану. Заплановане виведення може бути інтерпретоване як зменшення американського впливу в регіоні. Проте, повне виведення військ США також може означати нову проблему безпеки для Центральної Азії та її сусідів. Після того, як американські війська будуть виведені з Афганістану, таліби можуть набрати силу в деяких країнах Центральної Азії, таких як Туркменістан, Узбекистан і Таджикистан. У цьому випадку Росія повинна буде заповнити вакуум безпеки в регіоні.

Якщо говорити про Китай, то під час своєї кампанії, Д. Трамп стверджував тверду позицію по відношенню до Китаю, наприклад, пообіцявши

оголосити Китай «валютним маніпулятором» [4]. Зовнішня політика Д. Трампа по відношенню до Центральної Азії, можливо, буде більш націлена на побудову сильної економічної мережі та співробітництво з державами Центральної Азії. Відповідно, Д. Трамп може розглядати все більш зростаючу економічну участь Китаю в Центральній Азії як загрозу. Вашингтон і Пекін повинні більш тісно співпрацювати один з одним з метою запобігання можливих торгових воєн, які можуть перерости в більш напружений конфлікт.

Отже, Центральна Азія може також стати родючим ґрунтом для співпраці між Сполученими Штатами і Китаєм. В даний час, Китай і Сполучені Штати мають спільну зацікавленість в обмеженні тероризму в регіоні. У той час як Китай в основному стурбований появою сепаратистів у Синьцзяні, Сполучені Штати також працюють, щоб утримувати талібів від подальшого поширення.

Ще одне поле для співпраці між США і Центральною Азією полягає у боротьбі з міжнародним тероризмом і, зокрема, у координації зусиль розвідки, технічної допомоги та жорсткого прикордонного контролю для попередження громадян країн Центральної Азії від приєднання до терористичних організацій, в тому числі до ІДІЛ.

Країни Центральної Азії можуть бути зацікавлені у такій співпраці з США з метою зменшення їх військової і політичної залежності від Росії та Китаю. Це означає, що більш тісна співпраця Вашингтону зі своїми партнерами в Центральній Азії може бути ефективною протипосягою амбіціям Пекіну в регіоні. Насправді, це корелює з передвиборними обіцянками й намірами Д. Трампа по стримуванню Китаю.

У той же час, навряд чи США будуть конкурувати з Росією в регіоні, враховуючи намір Д. Трампа поліпшити відносини з Росією і скоротити американську присутність за кордоном. Залишається побачити, якщо Кремль буде готовий об'єднатися з Вашингтоном проти Китаю. Необхідність врівноважувати Пекін в регіоні може стати об'єднуючим фактором для США та Росії.

Список використаних джерел

1. Путин одним из первых поздравил Трампа, Госдума аплодирует [Електронний ресурс] // ZiK. – 2016. – Режим доступу: http://zik.ua/ru/news/2016/11/09/putyn_odnym_uz_pervih_pozdravyl_trampa_gosduma_aplodyruet_988209.
2. Путін: Росія готова повністю відновити відносини з США [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2016. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/11/10/7126331/>.
3. Трамп готовится к разговору с Путиным [Електронний ресурс] // Strana.ua. – 2017. – Режим доступу: <https://strana.ua/news/52410-tramp-hochet-poladit-s-rossiej-i-vyshibit-duh-iz-igil.html>.
4. Трамп готов объявить Китай валютным манипулятором: что дальше? [Електронний ресурс] // Кто в курсе. – 2017. – Режим доступу: <http://ktovkurse.com/mirovaya-ekonomika/tramp-gotov-obyavit-kitaj-valyutnym-manipulyatorom-chno-dalshe>.

ФРН У СТРУКТУРІ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В РАМКАХ ООН

Обраною моделлю забезпечення національної безпеки Німеччини є членство в системі колективної безпеки в рамках НАТО, тому саме цей вимір безпекового співробітництва є ключовим для ФРН. Однак зовнішньополітичні пріоритети офіційного Берліна включають також співробітництво в рамках інших багатосторонніх структур, що є зовнішнім фактором формування безпекового середовища ФРН. Членство в ООН для ФРН є не лише необхідністю в умовах посилення взаємозалежності світу, але й можливістю реалізації зовнішньополітичних завдань держави.

Безпекова діяльність ФРН в ООН має багатовимірний характер, що пояснюється, передусім, специфікою функціонування цієї організації. Так, ФРН послідовно залучається до проектів ООН (шляхом підтримки резолюцій, участі у міжнародних операціях, роботи в органах та експертних комітетах ООН тощо), націлених на:

- запобігання кризам (превентивна дипломатія), проведення миротворчих операцій, постконфліктне миробудівництво та стабілізація ситуації на конфліктних територіях;
- роззброєння, нерозповсюдження, контроль над озброєннями та постачанням озброєнь;
- боротьбу з міжнародним тероризмом (з 2012 року ФРН є членом Антитерористичного центру ООН);
- боротьбу з організованою злочинністю, транскордонними загрозами, контрабандою, наркотрафіком;
- забезпечення кібернетичної безпеки;

---

* Аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Крушинський В. Ю.

- захист навколишнього середовища та кліматична безпека;
- надання гуманітарної допомоги (в рамках Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), Всесвітньої продовольчої програми ООН (WFP) тощо) та підтримка політики сталого розвитку (наприклад, ухвалення державами-членами ООН у вересні 2015 року комплексної програми «Трансформація нашого світу: Порядок денний сталого розвитку 2030»);
- захист прав людини тощо.

Німеччина, з показником 6,4% (\$162,1 млн.), займає четверте місце після США (22%), Японії (9,7%) та Китаю (7,9%) за часткою членського внеску до бюджету ООН (на 2016-2017 рр.) [1]. Окрім того, ФРН є учасником міжнародних миротворчих операцій, що проводяться під егідою ООН. Відтак, окрім фінансових вливань до основного бюджету, ФРН також робить внески до «миротворчого бюджету» ООН. Для прикладу, у 2014/2015 рр. внесок ФРН до бюджету ООН з миротворчих операцій склав 734,3 млн. євро. Маючи частку 7,14%, ФРН є четвертою державою за розміром членського внеску після США, Японії та Франції [2, с.14]. Відтак, у рамках операцій ООН ФРН здебільшого надає окрім фінансової, військово-технічну, логістичну, медичну, кадрову підтримку.

Прикладами участі ФРН в операціях ООН, санкційованими резолюціями РБ ООН, є [3]:

- Тимчасові сили ООН в Лівані (UNIFIL) – розміщені на лівансько-ізраїльському кордоні з 1978 року згідно резолюції №425 (у 2006 році подовжено резолюцією РБ ООН №1701);
- Багатофункціональна комплексна місія ООН по стабілізації в Малі (MINUSMA), створена у червні 2013 року згідно резолюції РБ ООН №2100;
- Змішана місія Африканського Союзу і ООН в Дарфурі (UNAMID) від липня 2007 року згідно резолюції РБ ООН №1769;

- Місія ООН в Південному Судані (UNMISS) – з липня 2011 року згідно резолюції РБ ООН №1996;
- Місія ООН в Ліберії (UNMIL) – з 2003 року згідно резолюції РБ ООН №1509;
- Тимчасова цивільна адміністрація ООН у Косово (UNMIK) – з 1999 року згідно резолюції РБ ООН №1244;
- Місія ООН в Демократичній Республіці Конго (MONUSCO) – з травня 2010 року згідно резолюції РБ ООН №1925;
- Місія ООН щодо проведення референдуму в Західній Сахарі (MINURSO) – з 1991 року згідно резолюції РБ ООН №690;
- Місія ООН по стабілізації в Гаїті (MINUSTAH) – з 2004 року згідно резолюції РБ ООН №1542;
- Місія ООН по наданню підтримки Афганістану (UNAMA) – створена в 2002 році згідно резолюції РБ ООН №1401 (у 2016 році подовжено резолюцією РБ ООН №2274);
- Місія ООН з підтримки в Сомалі (UNSOM) – створена в 2013 році згідно резолюції РБ ООН №2102;
- Місія ООН з підтримки в Лівії (UNSMIL) створена у 2011 році згідно резолюції РБ ООН №2009.

Слід зазначити, що окрім миротворчих місій, в рамках ООН також функціонують спеціальні політичні місії, які діляться на три види [2, с.20]: спеціальні представники Генерального секретаря ООН; санкційна панель; інспекційна панель. Прикладом участі ФРН у функціонування спеціальних політичних місій ООН є призначення німецьких дипломатів очільниками миротворчих місій під егідою ООН чи спеціальними представниками Генерального секретаря ООН. Прикладом є німецький дипломат Мартін Коблер – глава Місії ООН в Лівії, в Конго, в Іраку та в Афганістані.

Одним з важливих завдань зовнішньополітичної стратегії ФРН після об'єднання є питання реформування РБ ООН. ФРН бажає приєднатися до

постійних членів РБ ООН, попри прагнення отримати статус непостійного члена в РБ ООН в 2019 – 2020 рр. (вибори відбудуться у 2018 році).

Список використаних джерел

1. Deutschland in den Vereinten Nationen / Auswärtiges Amt [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.auswaertigesamt.de/DE/Aussenpolitik/Friedenspolitik/VereinteNationen/02_DEU_in_VN/DEU_in_VN_node.html

2. Bericht der Bundesregierung zur Zusammenarbeit zwischen der Bundesrepublik Deutschland und den Vereinten Nationen und einzelnen, global agierenden, internationalen Organisationen und Institutionen im Rahmen des VN-Systems in den Jahren 2014 und 2015 / Auswärtiges Amt, 2016. – 131 S.

3. UN-Friedensmissionen und deutsches Engagement / Auswärtiges Amt [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/Friedenspolitik/VereinteNationen/04_Friedensmissionen/Friedensmissionen-UN_node.html.

«СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО» ЯК МЕХАНІЗМ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ ЩОДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Об'єднання Європи та зміцнення інтеграції в рамках Європейського Союзу від самого початку були головним пріоритетом для Німеччини, а сама країна відіграє в ЄС дедалі більш ключову роль. Протягом довгого часу ФРН була активним прибічником розширення ЄС і її активність на європейському напрямку завжди була дуже високою.

Запроваджуючи «Східне партнерство» як складову частину Європейської політики сусідства, в рамках ЄС, Німеччина реагувала на зовнішній запит щодо посилення інтеграційної складової (з боку східноєвропейських країн) та на внутрішню потребу щодо посилення східного виміру власної зовнішньої політики. В ході пошуку ефективної східної стратегії ЄС та дискусій щодо переформатування ЄПС виокремилися два базових підходи – німецький та польський. Німецький підхід ґрунтувався на більш широкому охопленні східної політики ЄС, яка мала включати політику щодо Росії в якості центрального компоненту і мала бути спрямована на становлення кооперативного порядку у Великій Європі. Польський підхід був сфокусований на країнах Східної Європи та орієнтований на їх наближення до Євросоюзу в тій мірі, яка б дозволяла уникнути їх повернення до сфери впливу Росії. В ході узгодження конфігурації проекту східної політики ЄС було обрано компромісний варіант, який втілюється у ініціативі ЄС «Східне партнерство» [1, с. 5 – 6].

Зовнішня політика Німеччини і «Східне партнерство» є тісно пов'язаними. Сприяння становленню правової держави у пострадянських країнах, зниження рівня корупції, а також відкритість ринків і збільшення економічних зв'язків, що утворюють підвалини для розвитку демократії,

---

* Аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Крушинський В. Ю.

плюралізму і стандартів прав людини відповідають вищенаведеним ключовим інтересам ФРН у регіоні [2].

Надання «Східному партнерству» пріоритетного значення у східному напрямі зовнішній політиці ЄС вимагало від Німеччини збільшення співпраці з Польщею. Обидві держави мають значний вплив і політичну вагу. Спільно вони можуть розробити реальні стратегії, а також домогтися більшості, необхідного для формування зовнішньої політики ЄС. Але наразі існує більше проблем стосовно ефективного втілення цієї політики, зокрема через позицію Німеччини.

Найголовнішим фактором зменшення її ефективності є те, що політика розширення ЄС більше не є послідовною і країнам «Східного партнерства» не пропонується реальна перспектива вступу. Досвід розширення на схід показує, що реальна перспектива вступу полегшує і прискорює процес реформ, тоді як її відсутність – як у випадку з Туреччиною – негативно впливає на готовність країни до проведення реформ. Неясна позиція ЄС стосовно політики розширення приводить в країнах «Східного партнерства» до появи фрустрації через невідповідність між конкретними пропозиціями ЄС та очікуваннями. З моменту розширення ЄС на схід створюється враження щодо існування у організації страху перед рішучими кроками. Перспектива вступу не лише накладає зобов'язання на обидві сторони, але, насамперед, формулює спільну стратегічну мету. На шляху до неї прийнятними є проміжні кроки у формі поступової і диференційованої інтеграції. Поступова інтеграція відбувається вже в ході поточних переговорів про безвізовий режим, членство в певних спільних програмах та Агентствах ЄС, а також переговорів про участь в інструменті по посиленню співпраці у спільній зовнішній політиці і політики безпеки. Переговори стосовно Угоди про вільну торгівлю вже включають в себе перейняття до 80% *acquis communautaire*. Поступова участь у внутрішньому ринку і подальших спільнотах фактично означають перейняття більшої частині правових досягнень ЄС [3, с. 4].

Загалом, позицію ФРН щодо «Східного партнерства» можна сформулювати таким чином:

- У рамках СхП основним пріоритетом для Німеччини є посилення економічного співробітництва.
- З точки зору Німеччини, «Східне партнерство» не є передвступним інструментом, який слугує для країн-партнерів першим кроком до членства в ЄС.
- Німеччина підтримує лібералізацію візового режиму з країнами-учасницями СхП, однак наполягає на довгостроковій перспективі запровадження безвізового режиму.
- Співробітництво у рамках багатостороннього виміру СхП не є пріоритетним для ФРН. Окрім наполегливого просування участі Росії у багатосторонніх проектах, Німеччина не дуже активно залучена до даного формату.

Подібний підхід Німеччини, незважаючи на її визначальний вплив на розвиток «Східного партнерства», дає підстави констатувати, що розбудова відносин ЄС з державами-учасницями «Східного партнерства» та розвиток самої програми займають в зовнішньополітичних пріоритетах Німеччини другорядну роль. Сьогодні головні зовнішньополітичні зусилля Німеччина спрямовує на вирішення численних внутрішніх проблем всередині ЄС, таких як: подальша конвергенція нових держав-членів ЄС, налагодження механізмів імплементації Лісабонського договору, а також подолання наслідків світової економічної та фінансової кризи та кризи Єврозони [1, с. 18-19].

Отже, й зараз «Східне партнерство» має важливе значення для розробки зовнішньополітичної стратегії Європейського союзу. Інтересам Німеччини відповідає значною мірою формувати цей процес. «Східне партнерство» являє собою для Німеччини дещо більше, ніж просто інструмент зовнішньої політики ЄС. Стабілізація та демократизація відповідають споконвічним інтересам як європейської, так і німецької зовнішньої політики. Проте існує нестача цілеспрямованого стратегічного мислення, уваги, зв'язності і сталості.

Німеччина так і не визначила у повній мірі свою нову ідентичність в якості країни в центрі Європи. Існуючі як дво-, так і багатосторонні форми співпраці не адаптуються для формування стійкої та довгострокової європейської стратегії, що враховує ще й інтереси Німеччини, а залишаються в більшості випадків короткостроковими і неефективними. На сьогоднішній день рушійними силами зовнішньої політики є внутрішньополітичні інтереси, в той час як наміри міжнародного масштабу виявляються неврахованими з причини відсутності сформульованих зовнішньополітичних цілей. Однак все ж, з історичних, культурних і економічних причин східноєвропейське сусідство видається пріоритетом німецької зовнішньої політики, що органічно поєднується з інтересами ЄС.

Німеччина демонструє відданість ідеї збереження «Східного партнерства», пробує вдихнути нове життя у цей формат [4]. Наприклад, канцлер Ангела Меркель, виступаючи в Бундестазі напередодні саміту Східного партнерства в Ризі у 2015 р., сказала, що через конфлікт в Україні формат Східного партнерства сьогодні є важливішим, ніж будь-коли [5]. Водночас східноєвропейські партнери Німеччини вважають, що «Східне партнерство» не заслуговує високої оцінки, оскільки програма не надавала можливості країнам, які до неї входили, шанс на вступ до Євросоюзу [6].

Список використаних джерел

1. Снігир О. В. Ініціатива ЄС «Східне партнерство»: перспективи ефективної реалізації та можливості для України. Аналітична доповідь / Снігир О. В., Гуцал С. А., Мітряєва С. І., Лендъєл М. О. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2011. – 50 с. – с. 18-19.

2. Сидорук. Східна політика Європейського союзу на початку XXI ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26729/33-Sydoruk.pdf?sequence=1>.

3. Офицеров-Бельский Дмитрий. Стратегия и идеология в проекте ЕС «Восточное партнерство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.>

foreignpolicy.ru/uploads/banners/3/OfitserovBelskiy%20D.%20Eastern%20Partnership.%20February%202014.pdf.

4. Німецькі ЗМІ: буде реформа Східного партнерства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/166894>.

5. Східне партнерство важливе для ЄС, як ніколи раніше – Меркель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/05/21/7034003/>.

6. «Східне партнерство» закінчилося катастрофою - глава МЗС Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/01/29/7044114/.5>.

7. Германо-российские отношения разъедает эрозия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dw.de/p/1Ei6Z>.

ARCTIC GEOSTRATEGY OF THE UNITED STATES OF AMERICA DURING THE CADENCE OF BARACK OBAMA

The United States of America (the USA) are recognized as an Arctic state due to having access to the Northern Ocean and possessing permanent membership in the Arctic Council. U.S. Geological Survey (2008) claims continental shelf of the United States to contain 31% of potential reserves of oil and about 15% reserves of natural gas, present within the region [1]. However, after the end of “cold war” a significant decline of American presence in Arctic has become evident.

United States started to formulate their Arctic strategy yet in the beginning of the XX century. In 1924, Coolidge’s administration tried to establish U.S. Arctic sector, including all the islands and maritime spaces between the meridians of 170 and 141 degrees longitude [2]. In 1971, President Nixon adopted the National Security Decision Memorandum 144, making the first step to shape the American policy toward the Arctic. In 1984, the Arctic Policy Act legitimized presence of U.S. Coast Guard in Beaufort Sea and establishment of U.S. Arctic Research Commission [3]. In 1990, the USA and the Soviet Union, reached an agreement on delimitation of maritime spaces in the Bering Strait [4]. However, in 1990^s, attention of American administration to the region decreased significantly.

The situation has changed in the late 2000^s, when intensifying processes of global warming enabled to calculate the resources of the Arctic littoral shelf. Ice melt brought new opportunities for using the Northern maritime routes and mainly the Northwestern passage, partly situated in U.S. territorial waters. In later 2000^s, regional nations began to widen their military presence in the Arctic. Ice melt also negatively influenced regional ecosystems and living conditions of indigenous population [5]. Mentioned facts demonstrated the necessity of shaping of the U.S. policy agenda towards the region.

---

* PhD student, specialty «052-Political Science» of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv
Scientific advisor: PhD in Political Science, Assistant Professor Svitlana V. Andrushchenko

The process began in January 2009, when George Bush-Jr. adopted the *National Security Presidential Directive 66* (NSPD-66) [6]. The document indicated the Arctic as an area of “national security interests of the USA”. Obama’s administration continued to increase the region’s role in U.S. geostrategy.

Arctic policy of Barack Obama’s administration is interesting from following points of view. *Firstly*, U.S. increased the level of its engagement within the Arctic Council. Since 2008, the Secretary of State took part on every annual summit of the organization [7]. Currently the USA chairs the Arctic Council until April 2017. *Secondly*, Obama’s administration tried to shape international environmental and climate change policies of the U.S. Access to the Arctic, suffering from global warming, became a point, strengthening Washington’s position in dealing with the issues. *Thirdly*, the administration demonstrated significant rhetorical changes regarding the *United Nations Convention on the Law of Sea* (UNCLOS). Despite continuing to appeal to the liberty of international trade and shipping, U.S. officials demonstrated willingness to follow the principles of the Convention without ratification [8]. *Fourthly*, it is necessary to systematize American Arctic policy during Obama’s cadence due to intentions of incumbent administration to decrease engagement of the USA to climate policy issues.

Obama’s Arctic Policy principles were articulated in following documents. The *first* one is the *National Strategy for the Arctic Region* (hereinafter – *the Strategy*) [9], adopted in May 2013. The document updated the NSPD-66 and defined the priorities of U.S. Arctic policy. The *second* document is the *Implementation Plan* [10] for the Strategy, approved on January 21, 2014. The Plan provided concrete measures for strengthening American interests in the region. *Thirdly*, on January 21, 2015 president Obama issued an executive order *Enhancing Coordination of National Efforts in the Arctic*, establishing the Arctic Executive Steering Committee, which shall provide guidance on Arctic policy issues to executive departments and agencies, enhance coordination of Federal Arctic policies across federal and local agencies, offices, communities, Alaska tribal self-governments as well as research institutions and private sector [11].

According to the documents, Obama's Arctic policy was based on following pillars. Main groundwork of American policy in the region during the cadence of 44th U.S. administration was the strategy of "integrated Arctic management" [10]. The strategy was aimed to systematize the aspects of U.S. Arctic policy, starting with economic and environmental dimensions and finishing with social and cultural issues. *Secondly*, Obama's administration implemented cooperative approach to Arctic policy and tried to strengthen regional organizations and forums for ensuring peace and stability in the region. *Thirdly*, 44th U.S. administration stressed the necessity to deal with climate change and environmental problems in the Arctic [9]. Special attention was paid to decreasing of carbon emissions and retention of biological diversity [10]. *Fourthly*, the USA was aimed to develop infrastructure, telecommunication networks, emergency service, maritime safety and rescue capabilities. *Fifthly*, the administration tried to pursue the development of renewable energy in the region and ensure the safety of exploration, transportation and usage of conventional energy sources [10]. Social and cultural issues represent the *sixth* dimension of American Arctic policy. The 44th U.S. administration aimed to improve the sustainability of Arctic communities and to preserve their cultural and linguistic heritage [11]. Other important aim was to increase the awareness of the Arctic region by governmental, state, and local institutions as well as civil society, research and international community actors.

Implementation of the Arctic strategy Obama's administration was connected with following challenges, could be split into two following groups. One correlates with **internal** developments in the USA. The *first* issue is balance between provisions of documents and financial ability for their implementation. For instance, an *Implementation Plan* provides to preserve and increase icebreaker capacities in Beaufort Sea in order to strengthen U.S. sovereignty in the region [10]. However, political actors as well as civil society representatives point out increasing cost of such measures. Inter alia, construction of a new ship, replacing the "Polar Star" icebreaker, could cost more than \$ 1.1 billion [12]. *Secondly*, one of the most significant challenges was large square footage of U.S. Arctic territories, inequalities

in development between coastal and continental spaces, insufficient infrastructure and harsh climatic conditions. The *third* challenge is institutional cooperation between federal and state authorities as well as tribal self-government. Alaska is lack of influence on federal level, being represented by one Congressman in the House of Representatives and two Senators. Additionally, federal authorities administer 80% of the state's territory, causing collision of competences between federal and state levels [13]. *Fourthly*, Obama's administration tried to balance the interests of "oil lobbyists" and environmental protection issues. Nevertheless, Obama's proposal to prohibit oil drilling in the Arctic National Wildlife Refuge in the North of Alaska was negatively perceived both by Alaska's senators and oil companies. The Senators claimed ex-president's proposal to have negative consequences for Alaskan economy. Meanwhile, local tribal self-government supported the 44th U.S. administration [14]. The *fifth* issue is lack of understanding of Arctic issues in American society as a whole [15].

The group of **external** challenges for Obama's includes following aspects. *Firstly*, Arctic space is an area, where U.S. interests of vary from the interests of American NATO allies like Canada, Denmark or Norway. Contradictions with Canada consist of territorial disputes over exclusive economic zones and continental shelf in Beaufort Sea, diverse visions on international regime of the Northwestern Passage and perspectives of the region's development. American coastal guard, navigation and icebreaker capacities in the region are significantly lower in comparison to Canada, Norway and Denmark, where the expenditures for Arctic policy purposes have been gradually increasing since mid-2000s [16]. The *second* challenge for U.S. is Arctic strategy of the Russian Federation. For Russia, the region is important both in terms of resource potential and infrastructure. Due to ice-free spaces of Barents Sea, where Russian Northern Fleet, ballistic-missile submarines and all nuclear-powered icebreakers are based, Arctic is essential for Russia's military potential [17]. Russian territorial claims in the region together with Moscow's position, contesting the legitimacy of "Shevardnadze-Backer" agreement on delimitation of maritime spaces in the Bering Strait are additional challenging

issues for Washington's positions in the Arctic [16]. Meanwhile, the sanctions, imposed by the USA, EU and Norway on Russia after its aggression against Ukraine and limiting the access to maritime oil drilling technologies, were positive for implementation of ecological policy measures of the 44th U.S. administration in the region [18]. *Thirdly*, increasing attention to the Arctic of extra-regional actors such as Peoples' Republic of China, Republic of Korea and Japan was challenging for the U.S. strategy. The countries are interested in increasing their presence in the region and usage of Northern transportation routes, shorter and safer in comparison to traditional Southern tracks through Suez Canal and the Strait of Malacca [19]. These factors heighten the interest of extra-regional states to cooperate with regional nations, including Russia as well as American allies like Norway, Iceland and Denmark. The *fourth* issue for former administration was cooperation in the Arctic Council. 2009 was the first year, when U.S. Secretary of State participated in the Council's Annual Summit. The most important for U.S. Chairmanship were implementation of Agreement on Cooperation on Arctic Marine Oil Pollution Preparedness and Response, signed in Kiruna in May 2013, and dealing with indigenous policy issues [20].

Hence, the cadence of Barack Obama played a decisive role in formulation of U.S. Arctic policy, prioritizing climate change and ecological issues. Since the end of "cold war", Washington clearly defined the interests in the region. Obama's administration aimed to deal with following issues, using American engagement in the Arctic. The *first* priority was to demonstrate engagement of the USA in global environmental policy agenda. *Secondly*, the 44th U.S. administration aimed to boost cooperation in the Arctic and to settle the tensions between regional and extra-regional actors. *Thirdly*, articulation of U.S. priorities in the Arctic strengthened its presence within the region. However, both for Obama's and incumbent U.S. administrations Arctic is not a top priority. Therefore, the United States are not interested in emerging imbalances between the actors in the region and are reluctant with regard on stimulation of the efforts on increasing the military or economic presence, permanently made by regional and extra-regional actors.

References

1. Mineral Commodity Summaries 2008 [Электронный ресурс] // U.S. Geological Survey. – Режим доступа: <https://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/mcs/2008/mcs2008.pdf>.
2. Голдин В.И. Арктика в международных отношениях и геополитике в XX – начале XXI века: вехи истории и современность / В.И. Голдин // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2011. – № 2. – С. 22-34. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/arktika-v-mezhdunarodnyh-otnosheniyah-i-geopolitike-v-hh-nachale-xxi-veka-vehi-istorii-i-sovremennost>.
3. Arctic Research and Policy Act [Электронный ресурс] // National Science Foundation – Режим доступа: https://www.nsf.gov/geo/plr/arctic/iarpc/arc_res_pol_act.jsp.
4. Agreement between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics on the maritime boundary [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/USA-RUS1990MB.PDF>.
5. Ebinger C., Zambetakis E. The Geopolitics of Arctic Melt [Электронный ресурс] // Brookings Institution – Режим доступа: http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2009/11/arctic-melt-ebinger-zambetakis/11_arctic_melt_ebinger_zambetakis.pdf.
6. National Security Presidential Directive 66 [Электронный ресурс] // Brookings Institution – Режим доступа: <https://fas.org/irp/offdocs/nspd/nspd-66.pdf>.
7. Biette D. The U.S. Arctic Council Chairmanship: Changes from One Administration to Another [Электронный ресурс] // World Policy Blog – Режим доступа: <http://www.worldpolicy.org/blog/2016/11/16/us-arctic-council-chairmanship-changes-one-administration-another>.
8. Richards A. The Importance of U.S. Chairmanship of the Arctic Council [Электронный ресурс] // Center for International Maritime Security – Режим доступа: <http://cimsec.org/importance-u-s-chairmanship-arctic-council/15735>.

9. National Strategy for the Arctic Region [Електронний ресурс] // The White House Archive – Режим доступу: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/nat_arctic_strategy.pdf

10. Implementation Plan for the National Strategy for the Arctic Region [Електронний ресурс] // The White House Archive – Режим доступу до ресурсу: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/implementation_plan_for_the_national_strategy_for_the_arctic_region_-_fi....pdf.

11. Executive Order – Enhancing Coordination of National Efforts in the Arctic [Електронний ресурс] // The White House Archive – Режим доступу до ресурсу: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/01/21/executive-order-enhancing-coordination-national-efforts-arctic>.

12. Polar Icebreakers in a Changing World [текст]. – Washington: The National Academies Press, 2007. – С. 53-82 [Електронний ресурс] // The National Academy of Sciences – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nap.edu/read/11753/chapter/9>.

13. Conley H., Kraut J. US Strategic Interests in the Arctic [Електронний ресурс] // CSIS – Режим доступу: <https://www.csis.org/analysis/us-strategic-interests-arctic>.

14. President Obama Calls on Congress to Protect Arctic Refuge as Wilderness [Електронний ресурс] // The White House Archive – Режим доступу: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2015/01/25/president-obama-calls-congress-protect-arctic-refuge-wilderness>.

15. Kochis D. Refocusing U.S. Arctic Policy in 2016 [Електронний ресурс] // Heritage Foundation – Режим доступу: <http://www.heritage.org/research/commentary/2016/1/refocusing-us-arctic-policy-in-2016>.

16. Береговий А. І. Основні геополітичні гравці арктичного регіону та інтереси Канади / А. І. Береговий / [текст] // «Вісник Дніпропетровського університету». – № 4, 2015. – Дніпропетровськ, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/viewFile/732/771>.

17. Staun J. Russia's Strategy in the Arctic [Электронный ресурс] // Royal Danish Defense College – Режим доступа: <http://www.fak.dk/publikationer/Documents/Russias%20Strategy%20in%20the%20Arctic.pdf>.

18. Buchanan E. Arctic Thaw: Arctic Cooperation and Russian Rapprochement [Электронный ресурс] // Foreign Affairs – Режим доступа: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/2016-01-21/arctic-thaw>.

19. Grätz J. The Arctic: Thaw With Conflict Potential [Электронный ресурс] // Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich – Режим доступа: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSS-Analysis-118-EN.pdf>.

20. U.S. Chairmanship of the Arctic Council [Электронный ресурс] // U. S. Department of State – Режим доступа: <https://www.state.gov/e/oes/ocns/opa/arc/uschair/248957.htm>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ 2008 РОКУ

Історію творення безпекової архітектури в Європі після 1990 року поділяють на два періоди: до 2008 року і після. Дж. Маршеймер стверджує, що перший період був «золотим часом» європейської безпекової системи, через те, що на континенті панувала відносна стабільність, не беручи до уваги конфлікти на Балканах. Головним критерієм такого визначення даного періоду була відсутність можливості конфлікту між Заходом та Росією. Запорукою такої ситуації була з одного боку впевненість європейських партнерів в надійній присутності Сполучених Штатів на континенті: як в ментальному плані (держави-арбітра) так і у фізичному – присутність військова гарантувала внутрішню стабільність. В той самий час, не дивлячись на те, що РФ висловлювала протести щодо розширення НАТО на Схід і у 1999, і у 2004, проте об'єктивної загрози Росія не відчувала, і статус-кво зберігався на континенті вродовж 18 років [1].

Погоджуючись з вищенаведеною періодизацією, автор не може так само позитивно оцінити перший період функціонування такої безпекової ситуації. Протягом періоду з 1990 по 2008 рік на континенті існувало два регіональні комплекси безпеки окремо: комплекс Європа-ЄС і комплекс навколо РФ. Невизначеність у форматі відносин між ними, поступова відмова від дотримання основоположних договорів, на яких будувалася система безпеки в Європі в секторі військової класичної безпеки (Договір про звичайні збройні сили в Європі) [2], конфлікти на Балканах, а також поступова переорієнтація держав, які належали до комплексу навколо РФ і межували з ЄС, в бік Заходу, - всі ці тенденції свідчили про те, що в цей період закладається фундамент нестабільності.

---

* Аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник д.і.н., проф. Манжола В.А.

2008 рік став визначальним не тільки через кризу в Грузії. В квітні 2008 року відбувся саміт НАТО в Бухаресті, на якому Україною та Грузією було подано заявку на приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО. У заяві за результатами саміту було зазначено, що Україна та Грузія стануть членами НАТО, а приєднання до ПДЧ стане наступним кроком для цих держав на їхньому шляху до членства [3].

В свою чергу, у виступі на Бухарестському саміті 4 квітня 2008 року, президент Росії В. Путін висловив чітку позицію щодо розгляду можливості початку процесу вступу України та Грузії в НАТО. Члени Альянсу отримали сигнал про те, що Україна та Грузія мають першочергове значення для безпеки РФ і розширення НАТО на ці держави є неприйнятним для Росії [4]. Було зрозуміло, що РФ у справі захисту власних інтересів в даному питанні може підти на значно більш рішучі кроки ніж заяви.

На нашу ж думку, злиття двох комплексів почалося саме з проголошення програми Східного партнерства. Тому варто приділити увагу даній ініціативі.

Незважаючи на рішучий супротив РФ щодо розширення західних структур, у травні 2008 року Польщею за підтримки Швеції була ініційована програма Східного партнерства, метою якої було наближення держав на східних кордонах Союзу. У червні 2008 року на саміті Ради ЄС ініціатива знайшла підтримку усіх представників-членів ЄС [5]. Центральне місце серед держав, на які ця програма мала розповсюдитися, займали Україна та Грузія поряд з Молдовою, Вірменією, Азербайджаном та Білоруссю. Східне партнерство мало стати окремим виміром Європейської політики сусідства. У спільній декларації Празького саміту з питань Східного партнерства йдеться про те, що «головною метою Східного партнерства є створення необхідних умов для пришвидшення політичної та економічної інтеграції між Європейським Союзом та зацікавленими сторонами-партнерами» [6]. Вирішити це завдання планувалося шляхом підтримання політичних та соціально-економічних реформ в державах-членах Східного партнерства.

Хоча не раз було зазначено, що Східне партнерство не є антиросійською акцією, але «відповіддю на прагнення східних сусідів ЄС суттєво поглибити відносини з Союзом» [7], не розуміти як такий сигнал буде сприйнято з боку РФ було не можливо. Естеблішментом та деякими експертами в Росії Східне партнерство було сприйняте як спробу дез'інтегрувати пострадянський простір та вивести держави, на які Східне партнерство було направлене згідно контролю РФ. До того ж в ЄС планували участь Калінінградської області РФ у деяких проектах Східного партнерства, що не могло не занепокоїти Росію.

З іншого боку, з російської сторони події 2008 року були не тільки і не скільки затвердженням власного впливу на пострадянському просторі. Вони були демонстрацією того, що система потребує врегулювання і нормативної бази. Розмитість зовнішніх кордонів окремого Європейського комплексу регіональної безпеки, що стала очевидною в перше десятиліття ХХІ століття призводила до фрагментації навколишнього найближчого простору, а це в свою чергу означало нестабільність для Європи-ЄС. І першим та основним принципом, закріпленим нормативно або хоча б фактично, мав стати принцип чіткого визначення учасників системи безпеки. Варто зауважити, що в цьому були зацікавлені і Східноєвропейські держави, що колись були частиною СРСР так само, якщо не більше ніж РФ.

Таким чином у 2008 році було покладено початок розмиття кордонів між комплексами безпеки Європа-ЄС та комплексом навколо РФ. Конфлікт на просторі Східноєвропейських держав став центром нового комплексу регіональної безпеки. Не дивлячись саме на такий негативний базис, цей комплекс за охопленням більш адекватно ніж попередні форми відображає структуру європейської безпеки, її учасників і процеси розбудови безпекової архітектури Європи у ХХІ столітті.

Список використаних джерел

1. Mearsheimer, John. Defining a New Security Architecture for Europe that Brings Russia in from the Cold [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://johnmearsheimer.uchicago.edu/pdfs/Military%20Review.pdf>
2. Anthony , Ian. Death of the CFE Treaty: The need to move arms control back to the centre of security policy [Електронний ресурс] // SIPRI. – Режим доступу: <https://www.sipri.org/commentary/2015/death-cfe-treaty-need-move-arms-control-back-centre-security-policy>.
3. Bucharest Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.summitbucharest.ro/en/doc_201.html
4. Выступление Владимира Путина на саммите НАТО (Бухарест, 4 апреля 2008 года) [Електронний ресурс] // УНИАН. – Режим доступу: <https://www.unian.net/politics/110868-vyistuplenie-vladimira-putina-na-sammite-nato-buharest-4-aprelya-2008-goda.html>
5. Sukces polskiej dyplomacji: Unia przyjęła projekt Wschodniego Partnerstwa [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,5332874,Sukces_polskiej_dyplomacji__Unia_przyjela_projekt.html
6. Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit, 7 May 2009, Prague [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/10758.pdf
7. Eastern Partnership. Мемо/09/217. Brussels. 5 May 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?Reference=MEMO/09/217&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Клименко К.*

ТЕНДЕНЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ

Міжнародні фінансово-кредитні організації давно зайняли провідне місце в Україні серед установ, які здійснюють серйозну фінансову підтримку і надають технічну допомогу з метою реалізації в нашій країні необхідних реформ. На сьогодні ЄБРР залишається одним із провідних інвесторів в економіку України, вкладення якого мають комплексний характер. Європейський банк реконструкції та розвитку надає значну підтримку економічним реформам в країні, що створює умови для розвитку стосунків між Україною та Банком, про що свідчить портфель проектів ЄБРР в Україні.

Так, нещодавно стартував інноваційний проект ЄБРР «Технічне співробітництво з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб», консультантом якого є ТОВ «KPMG – Україна». Його метою є надання допомоги Фонду в роботі, спрямованій на підвищення потенціалу та можливостей у рамках реалізації його прав та повноважень. Співробітництво здійснюватиметься шляхом надання практичної допомоги, експертної підтримки та консультацій. У результаті планується вдосконалити та адаптувати діяльність Фонду відповідно до нових норм законодавства та сучасних викликів.

За підсумками реалізації етапів проекту планується наступні напрямки:

- розробити Політику щодо організації фінансового обліку та звітування згідно з МСФЗ для допомоги Фонду, як корпоративному центру та в межах його стабілізаційної та ліквідаційної функції [1];

---

* К.е.н., старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

- розробити концепцію та допомогти Фонду у впровадженні комплексної системи підготовки управлінської звітності;
- формування внутрішнього потенціалу Фонду у сфері оцінки та реалізації проблемних активів;
- надання підтримки у створенні ІТ – інфраструктури та процесів, що б адекватно підтримували поточну діяльність фонду та впровадження заходів з метою підвищення ефективності роботи ІТ – інфраструктури;
- підвищення ефективності функції управління персоналом Фонду [1].

Також ЄБРР має на меті профінансувати кліматичні проекти українського бізнесу на 1 млн. євро. Так, ЄБРР запускає в Україні новий інструмент фінансової підтримки для кліматичних проектів – інноваційний ваучер, в рамках якого банк планує профінансувати близько 50 проектів на середню суму 20 тис. євро, які впроваджують кліматичні інновації – від традиційних бізнесів, які намагаються скоротити свої викиди вуглецю завдяки скороченню енергоспоживання до компаній, які розробляють найрізноманітніші кліматичні технології. Програма «Кліматичні інноваційні ваучери» є проектом ЄБРР, який фінансує EU Neighbourhood Investment Facility. У ролі адміністратора проекту, який буде займатися відбором компаній, виступить Greencubator [2].

Очікується, що протягом 2017 – 2018 років українські компанії отримають безповоротне фінансування на загальну суму 2 млн. євро, кошти будуть надаватися на конкурсній основі і на умовах співфінансування. Інноваційні ваучери дадуть можливість реалізувати свої проекти зі зниження викидів парникових газів різним компаніям. Це можуть бути як традиційні виробничі бізнеси, які мають намір знизити своє енергоспоживання, так і компанії, які займаються розробкою кліматично дружніх технологічних рішень.

З метою забезпечення пропозиції сучасних рішень з очищення води для домогосподарств і бізнесу в Україні ЄБРР надає кредит у розмірі 3 млн. дол. компанії «Екософт» – провідному українському виробнику обладнання для

очищення води. Цю інвестицію також підтримує ЄС через ініціативу «EU4Business», спрямовану на підтримку малих і середніх підприємств (МСП) в країнах, які вже уклали або планують укласти угоди про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗСТ) з ЄС. Проект також передбачає надання стимулюючого гранту на суму майже 82,260 євро в рамках програми FINTESS («Центр фінансування і передачі технологій адаптації до кліматичних змін») ЄБРР, реалізація якої почалася в Україні в лютому 2016 з метою передачі технологій в сфері пом'якшення впливів кліматичних змін і адаптації до них.

Розрахована на три роки програма FINTESS підтримується грантом Глобального екологічного фонду (ГЕФ) на суму 7 млн. дол. США. І грантом Інвестиційного фонду сусідства ЄС на суму 4 млн. євро. Грант компанії «Екософт» буде включати в себе широкий спектр заходів з енергоефективності, в т.ч. установку систем управління витратою енергії і систем рекуперації тепла, а також конденсаційних бойлерів і високоефективних систем охолодження масла. Через ініціативу «EU4Business» ЄС надає підтримку МСП в регіоні Східного партнерства, який зв'язує ЄС з шістьма країнами-партнерами: Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою та Україною [3].

Отже, вважаємо, що ЄБРР має велике значення для покращання економічного становища України. співпраця з яким сприяє поліпшенню макрофінансових показників стабілізації, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу, розвитку приватного підприємництва тощо.

Список використаних джерел

1. Стартував проект ЄБРР «Технічне співробітництво з Фондом гарантування», виконавцем якого є ТОВ «КПМГ-Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/news/9257-startuvav-proekt-yebrr-tekhnichne-spivrobitnytstvo-z-fondom-harantuvannia-vykonavtsem-iakoho-ie-tov-kpmh-ukraina>

2. ЕБРР профинансирует климатические проекты украинского бизнеса на 1 миллион евро [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ecology.unian.net/ecologyclimate/1822702-ebrr-profinansiruet-klimaticheskie-proektyi-ukrainskogo-biznesa-na-1-million-evro.html>

3. ЕБРР и ЕС помогут компании «Экософт» улучшить качество питьевой воды в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://waternet.ua/news/newsletter/262/>

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АСЕАН

Термін «Шлях АСЕАН» часто використовується самими лідерами АСЕАН, щоб описати процеси взаємодії всередині організації і водночас відрізнити їх від інших, особливо західних, багатосторонніх форм співпраці. Але ніякого офіційного визначення терміна не існує. Це достатньо широке поняття, зміст якого залишається доволі невизначеним і подекуди спірним.

Однак серед визначень різних лідерів АСЕАН і вчених можна знайти більш широке або навпаки вузьке трактування терміну. Більше того, подекуди викликає сумнів, чи було це реалізовано на практиці. Шлях АСЕАН критикували як щось риторичне чи гіперболізоване, те, чим посадові особи організації прикривались, щоб відвернути увагу від хиб угруповання в забезпеченні якісного співробітництва між собою.

Походження терміна до кінця не зрозуміло. Його ранні використання приписують лідерам АСЕАН під час їх тісних міжособистісних контактів. Генерал Алі Моертопо, старший службовець розвідки Індонезії, був одним із перших офіційних осіб в АСЕАН, хто використав термін, коли в 1974 році він стверджував, що успіх АСЕАН був обумовлений «системою консультацій, що являла собою левову частку роботи організації, яку я можу назвати Шлях АСЕАН, спосіб боротьби з цілою низкою проблем, з якими стикаються її країни-члени"» [1, с. 15]. Водночас Моертопо критикував АСЕАН за такий надто особистісний підхід та закликав до «зусиль ... в напрямку подальшої інституціоналізації регіоналізму в Південно-Східній Азії» [1, с. 16]. Як не дивно, критику Моертопо згодом використовували як головну сильну сторону АСЕАН.

Деякі вчені і політики розглядали Шлях АСЕАН як побічний продукт культурної подібності між народами АСЕАН. Мохамад Газалі Шафі стверджує,

---

* Аспірант кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Скороход Ю.С.

що «спільна культурна спадщина» та дух «єднання» заклали основу для створення ASEAN [2]. Філіппінська вчена Естрелла Д. Солідум переконана, що Шлях АСЕАН «складається з елементів культури, які співвідносяться з деякими цінностями кожної країни-члена» [3, с. 134-135].

Зазвичай Шлях АСЕАН описують як процес прийняття рішень, який приділяє значну увагу консультаціям. Це процес регіональної взаємодії та співпраці, заснований на дискретності, неформальності, досягнення консенсусу і мирних стилях ведення переговорів, який нерідко контрастує на фоні, наприклад, прийняття рішень більшістю голосів або надмірної бюрократизації країн західної культури.

Австралійський вчений Пітер Бойс [4, с. 175] виділяє наступні особливості ведення переговорів у Південно-Східній Азії: схильність до самітів та зустрічей на вищому рівні, використання принципів та концепцій «мушаварах» (*musyawarah*, *консультації*) під час таких зустрічей, перевага таємних та часто «неофіційних» попередніх зустрічей перед офіційною міністерською конференцією, перевага процедур *ad hoc* над інституціоналізованими практиками, уникнення судових чи арбітражних систем при вирішенні спорів та деякі інші.

Так чи інакше серед усіх атрибутів та елементів Шляху АСЕАН два складають найбільшу цінність та вагу. Це неформальний характер переговорів та супротив інституалізації співпраці.

Було вирішено, що основне формальне та координаційне навантаження візьмуть на себе національні секретаріати АСЕАН при міністерствах закордонних справ кожної країни-члена. Таким чином, управляючись міністрами закордонних справ, такий формат залишався найбільш активним і регульованим механізмом консультацій та вироблення рішень в АСЕАН.

Обґрунтовуючи переваги неформального формату комунікації в АСЕАН, прем'єр-міністр Малайзії Хусейн Онн, зауважив: «АСЕАН була в змозі згладити національні відмінності, через те, що вона є відносно неформальною

організацією без жорстких правил процедури і без складного структурного механізму» [5, с. 399].

Цікавим і в той же час визначним є і той факт, що Бангкокська декларація була названа саме декларацією, а не договором. На сході переконані, що договір передбачає відсутність довіри. Крім того, слово «асоціація» була покликана відокремити АСЕАН від ярлика «організації» і тим самим передати відчуття неформальності відносин. Засновники АСЕАН вважали, що така неформальність є необхідною, зважаючи на різноманітність поглядів і позицій, які відстоювали країни-члени АСЕАН.

Філіппінський дослідник Агеріко Лаканлале вважав АСЕАН «досить гнучкою, щоб об'єднувати країни з різними інтересами, і при цьому функціонувати як організація ... небажання брати на себе жорстких зобов'язань та нав'язувати правила, здається, лише зміцнили АСЕАН. Чим менше держави-члени відчують себе зв'язаними певними правилами, тим охочіше вони консультуються один з одним та приймають єдину позицію для вирішення спільних проблем» [5, с. 401].

Тенденція АСЕАН до обмеження інституціоналізації є особливо очевидною в області врегулювання суперечок між членами АСЕАН. Сам факт того, що Вища Рада, утворена відповідно до Договору про дружбу і співробітництво, ніколи так і не була задіяна, говорить сам за себе.

Врешті, Шлях АСЕАН був підданий критиці через тенденцію до виключення спірних питань з офіційного багатостороннього порядку денного. Відсутність обговорення на порядку денному в АСЕАН чутливих для держав регіону питань не означає, що багатосторонність не має ніякого відношення до вирішення конфліктів. Це означає, що багатосторонність розглядається її членами не як юридичні або формальні рамки для взаємодії, але як створення сприятливих соціально-психологічних умов для вирішення внутрішніх проблем.

Дослідник Йоргенсен-Даль так пояснює цей аспект багатосторонності: «АСЕАН виконує корисну функцію, надаючи формат, в рамках якого сторони

могли б обговорювати свої розбіжності в «нейтральній» атмосфері.... Такий багатосторонній механізм дозволяє сторонам підтримувати зв'язок в обставинах, коли двосторонні канали виявляються неефективними або ж ці канали знаходяться під таким тиском, що вони більше не можуть функціонувати належним чином» [6, с. 56-57].

Уникнення гострих питань на багатосторонньому обговоренні членами АСЕАН також частково пояснюється визнанням ними того, що такі питання краще розглядати на двосторонньому рівні. Таким чином, протягом усього існування АСЕАН, багато питань, які вважаються занадто складними чи гострими, навмисно залишають на двосторонньому рівні.

Та попри критику Шляху АСЕАН з її перевагами та недоліками факт залишається фактом – поки що це єдина дієва схема пошуку консенсусу з політичних та безпекових питань у Південно-Східній Азії на сьогодні.

Список використаних джерел

1. Moertopo A. Opening Address / Ali Moertopo // *Regionalism in Southeast Asia*. – Jakarta: CSIS, 1975. – P. 5-21.

2. Shafie M.G. Reflections on ASEAN: 30 Years and Vision of the Future [Електронний ресурс] / Mohamad Ghazali Shafie . – Singapore, 1997 . – Режим доступу: http://e-journal.um.edu.my/filebank/published_article/8334/JATI%20Vol%204%2002%20REFLECTIONS%20ON%20ASEANS%2030%20YEARS%20AND%20VISION%20OF%20THE%20FUTURE.PDF

3. Solidum E.D. The Role of Certain Sectors in Shaping and Articulating the ASEAN Way / Estrella D. Solidum // *ASEAN: Identity, Development and Culture*. – Quezon City: University of the Philippines Law Centre and East-West Center Culture Learning Institute, 1991. – P. 124–145.

4. Boyce P. The Machinery of Southeast Asian Regional Diplomacy / Peter Boyce // *New Directions in the International Relations of Southeast Asia: Global Powers and Southeast Asia*. – Singapore: Singapore University Press, 1993. – P. 159-181.

5. Lacanlale. A.O. Community Formation in ASEAN's External Relations / Agerico O.Lacanlale // ASEAN: Identity, Development and Culture. – Quezon City: University of the Philippines Law Centre and East-West Culture Learning Institute, 1991. – P. 390-408.

6. Jorgensen-Dahl A. Regional Organization and Order in South-East Asia / Arnfinn Jorgensen-Dahl. – Palgrave Macmillan, 2014. – 278 p.

ПОЛІТИКА ЯПОНІЇ В ООН ЩОДО БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ

На сучасному етапі міжнародний тероризм становить одну з найбільш небезпечних та важко прогнозованих проблем суспільства, що у своєму розв'язанні потребує комплексних і взаємоузгоджених зусиль міжнародної спільноти на локальному, регіональному та глобальному рівнях одночасно. У цьому зв'язку доповідачем *вноситься на обговорення питання зовнішньополітичних підходів і методів боротьби з міжнародним тероризмом на основі дослідження сучасної політики і дипломатії Японії в структурах ООН.*

Актуальність винесеного питання обумовлена поширенням останнім часом думок і тверджень про те, що: 1) Японія наразі є державою, що значною мірою позбавлена негативних проявів міжнародного тероризму, який при цьому асоціюють переважно з ісламським радикалізмом [1] 2) зовнішня політика Японії у сфері боротьби з міжнародним тероризмом є «слабко респонсивною» [2].

Зі свого боку автор тез стверджуватиме, що Японія розглядає боротьбу з тероризмом рівнозначно як невід'ємний елемент національної безпеки, так і значущий аспект міждержавного співробітництва у глобальному та регіональному вимірах.

Методологічне підґрунтя дослідження становлять: 1) знання про специфіку діяльності ООН у галузі боротьби з міжнародним тероризмом; 2) наявні підходи в тлумаченні поняття боротьба з міжнародним тероризмом.

У першому випадку автор стоїть на позиції виділення двох умовних рівнів діяльності ООН, а саме: 1) інституційного – формування міжнародних структур для координації дій держав у боротьбі з міжнародним тероризмом; 2)

---

* Аспірант кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Скороход Ю.С.

нормативного – розробка нормативно-правової бази та процес формування міжнародного режиму щодо всеосяжної боротьби з міжнародним тероризмом.

Так, у 1972 році ГА ООН ухвалила рішення заснувати Тимчасовий Комітет з питань міжнародного тероризму. 17 грудня 1996 року ГА ООН власною резолюцією 51/210 ухвалила рішення про заснування Тимчасового Комітету для вироблення міжнародної конвенції щодо боротьби з бомбовим тероризмом, а також конвенції щодо боротьби з ядерним тероризмом. Результатом роботи Комітету стала розробка і подальше ухвалення текстів двох міжнародних документів – Міжнародної конвенції щодо боротьби з бомбовим тероризмом (15 грудня 1997 року) та Міжнародної конвенції щодо боротьби з фінансуванням тероризму (9 грудня 1999 року). 12 грудня 2000 року ГА ООН резолюцією 55/158 доручила Тимчасовому Комітету розробити текст всеосяжної конвенції щодо боротьби з міжнародним тероризмом.

Наразі Японія є учасницею обох зазначених конвенцій ООН і докладає активних зусиль для того, щоб в ООН була прийнята Всеосяжна конвенція по боротьбі з міжнародним тероризмом.

Після трагічних подій в США 11 вересня 2001 року РБ ООН 28 вересня було одноголосно ухвалено Резолюцію 1373(2001), що вимагала від держав-членів вжити ряд правових і оперативних заходів щодо запобігання і боротьби з тероризмом. Вагомим наслідком ухваленої резолюції стало заснування нового органу ООН – Комітету РБ ООН по боротьбі з тероризмом.

У 2003 році з метою активізації діяльності по боротьбі з глобальним тероризмом, сприяння нарощуванню міжнародного потенціалу, міждержавної координації дій та скорочення дублювання зусиль в зазначеній сфері, лідерами держав «Великої Вісімки» у т. ч. і Японії на саміті в м. Евіан було створено окрему Групу по боротьбі з тероризмом (ГБТ). Таке рішення багато у чому було пов'язано із зростаючим невдоволенням держав «Великої Вісімки» щодо повільного прогресу у роботі Комітету РБ ООН по боротьбі з тероризмом (КБТ ООН) за результатами перших двох років його роботи.

Серед основних цілей при створенні ГБТ було визначено запропонувати КБТ ООН інститут форуму донорів, в рамках якого забезпечувався б обмін інформацією стосовно пріоритетних потреб на виконання положень Резолюції 1373(2001) РБ ООН, а також визначалися б відповідні донори, які здатні забезпечити виявлені потреби. Одночасно представники держав «Великої Вісімки» в м. Евіан домовилися запросити «третіх держав» в якості донорів, а також формалізувати безпосередню взаємодію між КБТ ООН і ГБТ, яка згодом включила до свого складу Австралію, Єврокомісію ЄС, Іспанію та Швейцарію [3, с. 1].

Впродовж 2004 – 2007 рр. практика взаємодії ГБТ та КБТ ООН засвідчила вкрай низьку результативність, що було пов'язано із наявними регламентуючими обмеженнями у зовнішніх контактах і співробітництві кожної сторони. Відсутність ретельного аналізу з боку КБТ ООН та Виконавчого директорату ООН по боротьбі з тероризмом (ВДБТ ООН), а також їх досить жорсткі правила щодо обміну інформацією з іншими сторонами залишали держави-учасниці ГБТ без будь-яких реальних оцінок потреб, на які останні могли б виділяти допомогу. У свою чергу, відсутність практики наступництва у розв'язанні проблем через щорічну зміну головування в рамках «Великої Вісімки», як і сама відсутність постійно діючого Секретаріату даного об'єднання держав, не сприяли збереженню імпульсів підтримки контактів і взаємодій ГБТ з КБТ ООН.

Враховуючи відповідні перешкоди, Японія під час свого головування у «Великій Вісімці» 2008 року зосередила дипломатичні зусилля на активізацію відносин ГБТ з КБТ ООН базуючись на вже наявній практиці та позитивних результатах взаємодії ГБТ з ФАТФ. Зокрема, був запропонований механізм, згідно з яким напередодні кожного засідання ГБТ остання повинна контактувати з ВДБТ ООН для того, щоб ідентифікувати ряд проблемних держав, на яких необхідно зосередити увагу. За результатами проведених контактів ВДБТ ООН повинна надсилати представників на засідання ГБТ з детальним аналізом пріоритетних потреб у визначених державах, надаючи

делегациям достатньо часу для консультацій зі своїми урядами про їхню здатність і зацікавленості у вирішенні окреслених ВДБТ ООН пріоритетів. Кінцева мета пропонованого Японією механізму полягала в тому, щоб перетворити зустрічі ГБТ на глобальний форум, де окремі делегації ГБТ були б підготовлені для обговорення конкретних потреб у створенні потенціалу в заздалегідь обраному ряді країн, а також були готовими для задоволення цих потреб.

У квітні 2008 року на засіданні ГБТ в Японії представниками ВДБТ ООН були окреслені потреби та висловлені рекомендації щодо створення антитерористичного потенціалу п'яти країн (Бангладеш, Індонезія, Пакистан, Філіппіни, і Танзанія) і одного регіону (Західна Африка). В результаті цього процесу три члена ГБТ погодилися фінансувати навчальні семінари для співробітників правоохоронних органів в Західній Африці, що проводилися в Алжирі на базі Центру Африканського Союзу з питань вивчення і дослідження тероризму. Одночасно ряд членів ГБТ висловили зацікавленість в наданні необхідного фінансування або технічної допомоги для потреб антитерористичної боротьби у визначених країнах [3, с. 3].

8 вересня 2006 року ГА ООН ухвалила новий важливий документ – Глобальну стратегію щодо боротьби з тероризмом, що стала глобальним інструментом ООН у справі активізації та посилення одночасно національних, регіональних і глобальних зусиль держав у боротьбі з тероризмом. Завдяки прийняттю Глобальної стратегії були визначені практичні кроки щодо боротьби з тероризмом. Вони включили в себе широкий спектр заходів, починаючи від зміцнення потенціалу держав у протидії терористичним загрозам до забезпечення більш ефективної координації діяльності держав та міжнародних організацій у боротьбі з тероризмом в системі ООН.

На початку листопада 2007 року в якості внеску в реалізацію Глобальної стратегії ООН щодо боротьби з тероризмом ООН, Японія спільно із Швейцарією, Коста-Рикою, Словаччиною та Туреччиною започаткувала Міжнародний процес із глобального контр-терористичного співробітництва.

Мета відповідного процесу полягала: 1) в оцінці загального внеску ООН у справу боротьби з тероризмом протягом останніх семи років; 2) у визначенні способів поліпшення потенціалу та ефективності інститутів ООН в контексті національних і регіональних зусиль щодо боротьби з тероризмом; 3) у досягненні імплементації та реалізації Глобальної стратегії ООН щодо боротьби з тероризмом у її практичному вимірі.

У відповідності із визначеною метою Японією і державами-ко-спонсорами впродовж січня – липня 2008 року було організовано декілька робочих семінарів у містах Цюріх, Братислава, Анталія, Токіо та Нью-Йорк на рівні офіційних представників держав-членів ООН, представників міжнародних організацій системи ООН, регіональних і субрегіональних організацій, а також представників організацій громадянського суспільства. Головним у центрі проведених дискусій фігурувало питання про те, яким способом можна найкращим чином досягнути збалансованої імплементації Стратегії ООН щодо боротьби з тероризмом у її чотирьох ключових вимірах: 1) з огляду на умови, що сприяють поширенню тероризму; 2) з огляду наявних механізмів упередження та самих інструментів боротьби з тероризмом; 3) стосовно нарощування міжнародного потенціалу в боротьбі з тероризмом; 4) стосовно проблеми забезпечення дотримання прав людини і сприяння забезпечення верховенства закону в боротьбі з тероризмом. Заключний документ Міжнародного процесу із глобального контр-терористичного співробітництва містив ряд пропозицій для покращення процесів імплементації та практичної реалізації Стратегії [4].

Важливим є розуміння й самого концептуального підходу Японії щодо боротьби з міжнародним тероризмом, який зокрема докорінно відрізняється від підходу США, де ключовим компонентом виступає силова протидія тероризму.

Так, починаючи з 2015 року Японія запровадила новий підхід «трьохопорної зовнішньої політики» із боротьби з міжнародним тероризмом, що ґрунтується на: 1) посиленні практичних заходів боротьби; 2) посиленні дипломатичних засобів, що спрямовані на підтримку стабільності і процвітання

країн Близького Сходу та Африки; 3) сприянні формування спільнот резистентних до радикалізації. Ключовими складовими такої політики виступають: а) зміцнення міжнародно-правової бази та формування всеосяжного режиму ООН щодо упередження і боротьби з тероризмом; б) сприяння економічному зростанню та підтримці соціальної стабільності у відсталих країнах світу; в) упровадження дипломатії, що спрямована на посилення міжцивілізаційних та міжособистісних контактів і зв'язків [5].

Показовим у цьому плані стало виділення у 2015 році урядом Японії 42 млн. дол. США для потреб Регіонального бюро ПРООН в Африці, зокрема, 3 млн. дол. США на реалізацію таких проектів ПРООН, як «Підтримка соціальної згуртованості» та «Дерадикалізація, боротьба з тероризмом і міграція» на північному сході Нігерії. В рамках зазначених програм основні зусилля японської дипломатії скеровуються сьогодні на посилення потенціалу правоохоронних та судових органів Нігерії, а також підвищення ролі місцевих релігійних лідерів, посилення можливостей останніх у справі пропагування ідей боротьби з тероризмом, його засудження як антигуманного та антисоціального явища в цілому [6].

Таким чином, можна говорити про комплексний підхід Японії у політиці боротьби з міжнародним тероризмом, який безпосередньо в рамках ООН спрямований на зміцнення як інституційного, так і нормативного потенціалу організації. При цьому практичні заходи Японії щодо боротьби з міжнародним тероризмом спрямовані виключно на несилові методи з упередження та нейтралізації останнього як соціального явища, будуються і проектується з урахуванням сучасних соціально-економічних та культурно-релігійних потреб і проблем суспільства.

Список використаних джерел

1. Terrorism Threatens Japan // The Hindu. – February 04, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thehindu.com/opinion/editorial/editorial-terrorism-threatens-japan/article6853387>.

2. Carol Walker. Creating A Counterterrorism Policy: Why Has Japan Had A Weak Response? // Virginia Review of Asian Studies. – Summer 2006. – P. 1 – 25.
3. Eric Rosand. The G8's Counterterrorism Action Group. – Center on Global Counterterrorism Cooperation. – Policy Brief. – May 2009. – 5 p.
4. Enhancing Implementation of the UN Global Counter-Terrorism Strategy. – New York, 10 – 11 July 2008. // International Process on Global Counter-Terrorism Cooperation. A Compilation of Key Documents. – September 2008. – P. 167 – 180.
5. Japan's Counter-Terrorism Measures. – Ministry of Foreign Affairs of Japan. – May 16, 2016.
6. UNDP Nigeria secures USD 3 million from Japan for accelerating recovery and stability for North East. – Press Release of the Embassy of Japan. – 2015.

БАГАТОСТОРОННЯ ДИПЛОМАТІЯ ІНДОНЕЗІЇ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

Після низки терористичних актів, в першу чергу того, який відбувся на о. Балі 12 жовтня 2002 р., Індонезія доклала суттєвих зусиль для викорінення тероризму та його причин і є рішучим прихильником відповідних заходів, здійснених в рамках багатосторонніх структур на глобальному та регіональному рівні, що дозволяє їй входити у список країн-лідерів контртерористичної боротьби.

Аналізуючи багатосторонню дипломатію в даній сфері, слід відзначити, що Індонезія бере участь в різних формах співробітництва з Цільовою групою ООН зі здійснення контртерористичних заходів, Філією з попередження тероризму Управління ООН з наркотиків і злочинності, Виконавчим директором комітету ООН у боротьбі з тероризмом. Крім того, країна також спрямовує свою увагу на реалізацію чотирьох основних компонентів Глобальної контртерористичної стратегії. Зокрема, у 2010 р. вона приймала «Семінар з регіональної імплементації Глобальної контртерористичної стратегії ООН в Південно-Східній Азії» спільно з Цільовою групою ООН зі здійснення контртерористичних заходів. Важливу роль Індонезії в боротьбі з міжнародним тероризмом також було визнано ООН через переобрання держави в якості члена Консультативної ради контртерористичного центру ООН на 2015-2018 рр. [1].

Індонезія також підкреслює важливість міжнародного права в боротьбі з міжнародним тероризмом. У зв'язку з цим країна ратифікувала 8 міжнародних конвенцій про боротьбу з тероризмом, які зміцнюють її національну правову базу. Беручи до уваги загрозу з боку іноземних терористичних угруповань, Індонезія є співавтором резолюції РБ ООН 2178 (2014), яка закликає держави

---

* Аспірантка кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.і.н., проф. Матвієнко В.М.

докладати всіх необхідних зусиль, в тому числі запобігати вербуванню терористичними угрупованнями та полегшенню їх пересування, прикордонний контроль, обмін інформацією, а також програми реабілітації та реінтеграції. Джакарта провела декілька семінарів на регіональному рівні і міжнародних конференцій, в яких взяли участь багато країн для обміну досвідом, що дало можливість зміцнити міжнародне співробітництво з даної проблеми [2].

Індонезія активно залучена до роботи в рамках Глобального контртерористичного форуму, зокрема, в якості однієї зі співголів Робочої групи з розвитку потенціалу Південно-Східної Азії у 2011-2013 рр., і продовжує брати участь як співголова Робочої групи з затримання і реінтеграції, мета якої полягає у зміцненні потенціалу зацікавлених сторін, які мають справу з утриманням екстремістів у виправних установах [3]. В контексті цього Джакарта приймала інавгураційну зустріч групи на о. Балі 12-13 серпня 2014 р., в ході якої було розроблено робочий план на період 2014-2016 рр.

Індонезія прагне повною мірою надавати підтримку в боротьбі з міжнародним тероризмом, включаючи його фінансування, тому є активним членом Азійсько-Тихоокеанської групи по боротьбі з відмиванням грошей, а також членом керівної групи, що представляє країни Південно-Східної Азії. Джакарта підтримала превентивні заходи, імплементувавши серед всього іншого резолюції РБ ООН 1267 (1999) та 1988 (2011). Вона випустила власний список підозрюваних у терористичній діяльності осіб, взявши за основу списки осіб, пов'язаних з «Аль-Каїдою» і «Талібаном», проти яких застосовуються санкції і активи яких мають бути заморожені [1].

В ході участі у симпозіумі ООН з міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом, що відбувся у Нью-Йорку 19 вересня 2011 р. за ініціативи генерального секретаря Пан Гі Муна Індонезія висловила своє бачення щодо зміцнення зусиль в даній сфері, виокремивши чотири блоки питань [4; p.1].

1) здійснення заходів на регіональному та національному рівні повинно узгоджуватись із глобальними зусиллями. Важливо, щоб кожний регіон виробив свій план дій для реалізації Глобальної контртерористичної стратегії ООН, як це було зроблено зі створенням Джакартського центру співробітництва з підтримання правопорядку для зміцнення потенціалу Азійсько-Тихоокеанського регіону в даній сфері [5].

2) необхідність боротьби з причинами виникнення тероризму. Оскільки ці причини різноманітні та складні за своїм характером, то варто застосовувати комплексну стратегію для їх попередження, яка об'єднає заходи зміцнення правопорядку, соціальноекономічні та зовнішньополітичні механізми. Також варто звертати увагу на внутрішні проблеми, які сприяють тероризму: політична нестабільність, міжобщинні конфлікти, соціальна і економічна маргіналізація, порушення прав людини [4; р.3].

3) використання м'якої сили при впровадженні довгострокових стратегій. Індонезія наголошує на необхідності не лише підтримувати правопорядок, а й пропагувати через різноманітні програми принципи толерантності та поміркованості для відвернення людей від екстремістських ідей. Країна нагадала про власний зовнішньополітичний підхід, який полягає у заохоченні плюралізму і налагодження діалогу між конфесіями та цивілізаціями та відмови від асоціації тероризму з певною етнічною спільнотою чи релігією [2].

4) заходи для боротьби із тероризмом повинні бути приведені у відповідність з демократичними принципами, повагою прав людини, міжнародним правом, включаючи Статут ООН [6].

Таким чином, боротьба з тероризмом є однією з тих сфер, в якій Індонезія може реалізовувати достатньо успішну багатосторонню дипломатію, з одного боку вирішуючи свої внутрішні проблеми, а з іншого – створюючи собі позитивний імідж на міжнародній арені та зміцнюючи свій вплив на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Ministry of Foreign Affairs Republic of Indonesia. Indonesia and Counter-terrorism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kemlu.go.id/en/kebijakan/isu-khusus/Pages/Combating-Terrorism.aspx>
2. Reid Anthony. Indonesia Rising: The Repositioning of Asia's Third Giant // Institute of Southeast Asian Studies. – Singapore, 2012. – 200 p.
3. Statement by H.E. Dr. R.M. Marty M. Natalegawa Minister for Foreign Affairs of the Republic of Indonesia // International Counter-Terrorism Focal Points Conference on Addressing Conditions Conducive to the Spread of Terrorism and promoting Regional Cooperation. – Geneva, 13 June 2013. – 5 p.
4. Statement by H.E. Dr. R.M. Marty M. Natalegawa Minister of Foreign Affairs of republic of Indonesia at the Secretary-General's Symposium on International Counter-Terrorism Cooperation. – New York, 19 September 2011.
5. A.S.M. Ali Ashraf. Transnational Cooperation on Anti-Terrorism: A Comparative Case Study of Saudi Arabia and Indonesia // Perceptions. – Summer-Autumn 2007. – P. 91-121.
6. Iis Gindarsah. Indonesia's Struggle Against Terrorism [Електронний ресурс] // Council of Councils. – Apr 11, 2014. – Режим доступу: http://www.cfr.org/councilofcouncils/global_memos/p32772

УКРАЇНСЬКО-ГРУЗИНСЬКА МІЖДЕРЖАВНА ВЗАЄМОДІЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Починаючи з кінця 1917 року і, особливо, у першій половині 1918 року, на території колишньої Російської імперії виникли нові держави, у тому числі Українська Народна Республіка і Грузинська Демократична Республіка. На початку грудня 1918 року між Україною і Грузією був підписаний Договір про дружбу і співробітництво, який став важливим фактором політичної стабільності, національної безпеки двох молодих держав і фактором подальшої співпраці двох держав у різних сферах. Дипломатичні відносини між Україною і Грузією офіційно були встановлені 22 липня 1992 року, а 13 квітня 1993 року був підписаний Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу між Україною та Грузією. Цей документ містить принципи розвитку відносин між Україною та Грузією у різних галузях, в тому числі економічній сфері і положення про взаємодопомогу.

Економічний вимір відносин між обома державами є важливим для верифікації стратегічного рівня партнерства між Україною й Грузією, що пов'язано з тим, що обидві країни протягом семи десятиліть були складовими єдиної економічно-політичної структури - СРСР, а їхнє сучасне господарське становище значною мірою визначене саме структурою національних економік радянської доби.

Всеохоплююча економічна міждержавна взаємодія України з Грузією в цілому відповідає стратегічним інтересам цих двох держав, бо через територію Грузії Україна має змогу вирішувати нагальні питання диверсифікації джерел

---

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М. С.

постачання нафти й природного газу, розширювати сфери співробітництва з Азербайджаном і Вірменією, країнами Близького Сходу й Центральної Азії.

Важливим фактором є те, що короткочасність українсько-грузинських міждержавних відносин в часовому та історико-політичному вимірах, пояснює малу кількість наукових досліджень з даної теми, недостатню вичерпність та глибину аналізу усіх явищ і процесів, що з нею пов'язані [1; 2; 3].

Згідно з Договором про дружбу і співробітництво між Україною і Грузією 1993 року, Договором між Україною та Грузією про економічне співробітництво на 1999 – 2008 роки, а також відповідною Програмою економічного співробітництва до 2011 року, модель економічних відносин між країнами будується на засадах рівноправного партнерства і взаємовигідної інтеграції ринково-орієнтованих економічних систем двох незалежних держав. В зв'язку з цим, на думку автора, в механізмах реалізації українсько-грузинських економічних відносин, треба забезпечити:

- створення надійної інформаційної бази про стан економічних відносин;
- постійний моніторинг та порівняння економічних параметрів розвитку двох країн та всієї нормативно-правової бази відносин двох країн;
- сприяння максимальному розширенню присутності України на грузинському ринку капіталів, товарів та послуг;
- розширення співробітництва в забезпеченні функціонування національних паливно-енергетичних комплексів, транспортних систем і систем зв'язку задля збереження та раціонального використання єдиних систем, що склалися в зазначених галузях.

У Грузії здійснюють свою економічну діяльність близько 50 компаній з українським капіталом, які займаються наданням транспортних та ремонтно-будівельних послуг. Серед них судноплавна компанія «Укрферрі», авіакомпанії «Українські авіалінії», «Аероміст – Харків», «Донбас – Східні авіалінії України» (раніше), «Українсько – Середземноморські авіалінії», «Таврія»,

науково-дослідний Інститут морського транспорту «ЧорноморНДІпроект» (м. Одеса, відповідав за виконання ремонтних робіт, проведення інженерно-геодезичних досліджень в акваторії порту Поті) [6, с.11].

За 9 місяців 2016 року товарообіг у торгівлі товарами між Україною та Грузією становив \$311,3 млн. (93,8% від показника 2015 року), у тому числі експорт – \$271,2 млн. (92,8%), імпорт – \$40,1 (98,5%), позитивне сальдо на користь України – \$231,1 млн. Скорочення експорту та імпорту уповільнилося. Україна залишається одним з восьми (а за виключенням Канади та Ірландії, товарообіг Грузії з якими у 2015-2016 рр. мав епізодичний характер, – одним з шести) найбільших торговельних партнерів Грузії після Канади, Туреччини, РФ, Ірландії, Китаю, Азербайджану, Німеччини [4].

Взаємний обіг у торгівлі послугами становив \$51,1 млн. (137,0%), у тому числі експорт – \$36,6 млн. (123,7%), імпорт – \$14,5 (175,5%), позитивне сальдо на користь України – \$22,0 млн. За даними Національної статистичної служби Грузії, за підсумками II кварталу 2016 року накопичені з 1996 року обсяги прямих інвестицій України в Грузії становили \$39,9 млн [4].

До того ж, досить важливим елементом двостороннього співробітництва України та Грузії, який безпосередньо впливає на стабільність у регіоні, є її енергетична сфера. Завдяки вдалому геополітичному розташуванню між Сходом та Заходом і своїй зовнішньополітичній орієнтації Грузія активно залучена до процесу імплементації каспійських енергетичних проектів.

Подальший розвиток у контексті налагодження та зміцнення стратегічного економічного партнерства між Україною й Грузією повинен отримати міжрегіональне співробітництво, найважливішим напрямком якого повинне стати створення сприятливих умов для подальшого соціально-економічного піднесення цих територій з урахуванням усіх сформованих до цього часу міжрегіональних господарських зв'язків, збереження звичаїв і духовних цінностей проживаючого на них населення. Торговельно-економічне співробітництво розвивається відповідно до потреб і можливостей обох країн із збереженням позитивного сальдо на користь України.

Список використаних джерел

1. Гаджиев К. С. Геополитика Кавказа. – М.: Межд. отношения, 2001. – 464 с.
2. Соболев А. А. Україна у Балто-Чорноморському регіоні: від ідеї регіонального новоутворення до ідеї безпеки на базі співробітництва // Стратегічна панорама. – 2002. – № 3. – С.111-121.
3. Шелест Г. В. Українсько-грузинські відносини як фактор стабільності у Чорноморському басейні // Стратегічні пріоритети. – 2007. – №2(3). – С. 51-57.
4. Динаміка торговельно-економічного співробітництва між Україною і Грузією за 2016 рік. [Електронний ресурс]: Посольство України в Грузії. – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/trade> .
5. Стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічних відносин / Торговельно-економічна місія у складі Посольства України в Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/georgia/ua/12150.htm>.
6. Слис М. Україна й Грузія – друзі назавжди // Політика і час. – 2005. – № 2. – С. 3-15.
7. Кравченко В. Україна–Грузія: майбутнє, сповнене невизначеності // Дзеркало тижня. – 2005. – № 11 (539).

ІНІЦІАТИВА «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО» В ПРОЦЕСІ ПЕРЕГЛЯДУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА

Після прийняття ЄПС у 2004 році, вона неодноразово корегувалась у відповідності до змін у регіоні. Найвідомішим для нас є створення, із ініціативи Польщі та Швеції, у 2008 році проекту Східного Партнерства, який з 2011 року активно використовує інструмент підписання країнами-адресатами угоди про Асоціацію із ЄС.

Відомо, що відносно країн Східного Партнерства, з моменту започаткування ініціативи в 2009 році, ЄС здійснює політику за принципом більшого за більше «more for more». Так, для країн де демократія знаходиться на низькому рівні ЄС підтримує санкції а для країн (Білорусь), що проводять демократичні і ринкові реформи, відкриває ринки, надає фінансову допомогу та сприяє співпраці і розвитку громадянського суспільства (Україна, Молдова, Грузія).

Однак, на сьогодні, ситуація у Східному Партнерстві є далекою від тієї, яка сприяє сталому розвитку, що було основною ціллю створення СхП. Більшість країн-адресатів Партнерства перебувають у напруженому безпековому стані. Єдиною країною, що не втягнута до жодного конфлікту є Білорусь – країна з низьким рівнем демократії. І якщо Україна, Грузія та Молдова тримаються на євроінтеграційному курсі, то участь Білорусії і Вірменії в Євразійському економічному союзі з Росією та подекуди різку політику Азербайджану щодо ЄС важко назвати хоча б намаганням цих країн стати на проєвропейський шлях.

Перегляд ЄПС, що був опублікований у листопаді 2015 року повинен був відповідати тим геополітичним викликам, перед якими ЄС постав. Але аналізуючи зміст представленого документу, можна стверджувати, що нових

---

* Аспірант кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

чітких відповідей на агресивну політику Росії та міграційну кризу з Близького Сходу в ньому практично немає [1].

Як вважає колишній Генеральний директор Єврокомісії з питань розширення Сер Майкл Лі (Sir Michael Leigh), ЄС створивши цілу низку таких ініціатив, як Євро-Середземноморське Партнерство, Середземноморський Союз, Партнерство за демократію і загальне процвітання, Східне партнерство та Чорноморську синергію, « утворив взаємопов'язаний клубок ініціатив, що створює плутанину для всіх зацікавлених сторін. Тому ЄС повинен розрізати цей клубок та запропонувати ефективну політику для щодо конкретних проблем і країн» [2].

В запропонованому документі ЄПС надалі підтримує формат Східного Партнерства та Барселонського процесу, однак поступово відходить від регіонального підходу за рекомендацією експертів та запроваджує формат диференційованого партнерства [3]. В даному випадку, це означатиме більш індивідуальний підхід до країн ЄПС в залежності від бажання кожного окремого партнера у відповідному рівні співпраці.

Досить показовим є також те, що в документі часто згадуються можливості для співпраці з країнами, що підписали угоду про Асоціацію з ЄС і абсолютно відсутні окремі згадки про інші країни Східного Партнерства, зокрема Білорусію, Вірменію та Азербайджан. Хоча з огляду на лист Президента Єврокомісії Жан-Клода Юнкера до Президента Російської Федерації Володимира Путіна на Саміті Великої двадцятки [4], щодо можливого поліпшення відносин між ЄС та ЄврАзЕС у разі виконання Москвою Мінських угод та узгодження нової угоди із Вірменією, що покликана замінити Угоду про асоціацію, таке замовчування стає багатозначним.

Таким чином, переглянута ЄПС, яка запропонована Єврокомісією, хоч і неформально але поступово відходить від регіонального підходу у своїй політиці щодо сусідніх країн, доповнюючи ці відносини індивідуальним діалогом. Відповідно можна очікувати виникнення нових ініціатив ЄС, що повинні замінити недостатньо ефективні регіональні програми типу

Середземноморського Союзу чи Східного Партнерства і розділити їх членів відповідно до рівня та бажання наближення до Об'єднаної Європи.

При цьому, аналізуючи виступи інших високопосадовців Єврокомісії, можна очікувати посилення контролю за використанням виділених Єврокомісією коштів та глибшого аналізу досягнутих результатів. Для цього буде змінено методи звітування (про що говорить скасування щорічних звітів (Progress reports) та планування дій. До них буде більш активно включено країни - адресати ЄПС.

Позитивними сигналами у документі є також включення зацікавлених країн до Транс'європейської транспортної мережі, що в перспективі означає можливість залучення Європейських інвестицій та менеджменту для оновлення інфраструктури в цих країнах. А також, поглиблення співпраці у сфері енергетики та енергетичної безпеки задля забезпечення їхньої енергетичної незалежності та використання потенціалу зберігання і транспортування енергоресурсів цих країн.

Окремо в документі виділено питання співпраці з молоддю та боротьби із молодіжним безробіттям в країнах ЄПС. Зокрема заохочуючи контакти між громадськими організаціями, бізнесом і університетами, шляхом розвитку різноманітних програм партнерства та стимулюючи навчання громадян країн-членів Союзу в країнах ЄПС.

Отже, переглянута ЄПС є далекою від очікувань країн, що підписали угоду про Асоціацію. Вона все ще не дає відповіді на ключове питання, яке стояло перед Європою у 2003 році, - розширення ЄС на схід. Однак, зважаючи на кризові явища в середині Євросоюзу, кардинальні зміни в політиці сусідства сьогодні є малоімовірними. Оскільки ЄПС є результатом внутрішнього консенсусу, який все частіше наштовхується на спротив скептиків ідеї Об'єднаної Європи.

Список використаних джерел

1. Joint communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Review of the European Neighbourhood Policy, Brussels, 18.11.2015 JOIN(2015) 50 final [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf
2. Leigh M., «New Policies Urgently Needed for EU Neighborhood», GMF, November 18, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gmfus.org/blog/2015/11/18/new-policies-urgently-needed-eu-neighborhood>.
3. Bosse G., «The Eastern Partnership and the disintegration of Eastern Europe: The end of the region-building project?», European View, June 2014, Volume 13, Issue 1, pp 97–108 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12290-014-0306-6>.
4. Український тиждень, «Юнкер написав Путіну листа з «цікавою» пропозицією в разі миру на Донбасі», 19.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/151926>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У країнах Європейського Союзу, який є міждержавною формацією, зберігаються істотні відмінності в національних міграційних політиках, однак поступово формується наднаціональний підхід до регулювання міграції населення, в основі якої знаходиться гнучка модель взаємодії країн-членів і концепція «м'якого права» (визначення керівних принципів взамін жорстким процедурам). Упроваджується єдина систем управління міграційними потоками (на основі диференціації мігрантів та їх селекції), у тому числі єдиних правил залучення вчених, молоді та студентів, возз'єднання із сім'ями, умов тривалого проживання тощо. Велика увага приділяється гуманітарним питанням, пов'язаним із міграцією, що зумовлює трансформацію заходів і розширення інструментарію її регулювання (що враховує появу нових видів міжнародного співробітництва у сфері трудової міграції) [1, с. 27].

Оцінюючи усі наслідки, які має трудова міграція для тієї чи іншої країни, варто зазначити, що протягом тривалого часу європейські держави були зацікавлені в тому, щоб залучати до себе нелегалів, використовуючи їхній трудовий потенціал. Це було вигідно як для окремих роботодавців, так і для держави загалом [2].

Ще у післявоєнний період національні уряди європейських держав стимулювали працю мігрантів, адже потрібно було відбудувати економіку, і праця іммігрантів, на думку європейців, була найкращим виходом з ситуації. Такі працівники виконували найнебезпечнішу та найважчу роботу: працювали на металургійних підприємствах і в шахтах, зводили будівлі і споруди, розчищали завали та руїни і виконували багато інших функцій схожого характеру. Роботодавці не сплачували за іммігрантів внески до соціального та

---

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

пенсійного фондів, а їхня праця була значно дешевшою, ніж європейців. Багато хто із сучасних дослідників сьогодні вважає, що без використання робочої сили так званих «gastarbeiteren» чи «guest workers» економічний розвиток Європи був би неможливим.

Виходячи з цього, цілком впевнено можна вести мову не про епізодичні чи спонтанні дії або події, а про сплановану акцію, до якої були залучені усі суб'єкти сфері зайнятості. Використання нелегалів стало органічним елементом розвитку країн Євросоюзу навіть попри те, що законодавча база в основному стояла на перепоні можливості зайнятості іноземців. Відповідно до цього, на сьогодні європейське угруповання має найбільшу у світі інтеграційну систему у сфері трудової міграції, адже Євросоюз є одним із основних регіонів призначення трудових мігрантів, які прибувають із третіх країн [3, с.27].

Це явище має глибинні причини свого існування. Справа в тому, що у багатьох країнах Європи спостерігається старіння нації, адже переважна більшість сімей воліє не мати дітей або мати максимум одного нащадка. До того ж, у сучасному суспільстві поширюється рух «childfree», який популяризує життя без дітей, а також більшає кількість тих, хто не бажає зв'язувати себе сімейними вузами і, відповідно, мати дітей. Все це призвело до того, що приріст населення у багатьох європейських країнах сьогодні коливається біля одиниці або ж часто взагалі від'ємний.

При збереженні поточного рівня народжуваності та без урахування імміграції населення ЄС, за підрахунками науковців, до 2050 року Європа втратить стільки жителів, скільки зараз населяє Німеччину, Польщу, Данію, Норвегію, Швецію та Фінляндію разом узятих. Востаннє таке значне скорочення європейського населення спостерігалось тільки під час епідемії чуми в 1347-1352 рр. [4].

Між приростом населення та трудовою міграцією існує тісний зв'язок, адже закономірно, що скорочення населення призводить до того, що пропозиція робочої сили на ринку зайнятості знижується. Це, у свою чергу, веде до зупинки зростання ВВП або ж до зниження рівня цього показника, що

стає причиною збідніння нації і зниження її життєвого рівня. Розуміючи це, керівництво багатьох держав Євросоюзу побачило вихід із ситуації в тому, щоб дати зелене світло трудовим мігрантам, які часто працювали нелегально або напівлегально в цих країнах.

Статистика показує, що за кращою долею в основному їхали та їдуть люди середнього, тобто найпрацевдатнішого віку. Причому, в абсолютній більшості випадків на новому місці вони погоджуються працювати довше, інтенсивніше і за менші гроші. Також іммігранти, особливо нелегальні, значно рідше користуються всякими соціальними благами. Таким чином, за рахунок міграції є можливість виправити і демографію, і європейську економіку. У ЄС просто не було іншого вибору, окрім як закликати до себе приблизно 70-75 млн. іммігрантів.

Саме тому уряди західноєвропейських країн недостатньо активно перешкоджали проникненню нелегальної робочої сили. Наприклад, Німеччина фактично заохочувала напівлегальну імміграцію курдських і турецьких робітників, Франція – алжирських, Великобританія – робітників з Індії та Пакистану. У країни Євросоюзу щорічно незаконно прибувало понад 500 тис. осіб (без врахування сотень тисяч біженців, які перетинали європейські кордони внаслідок неможливості проживання у себе на батьківщині через політичні, економічні, соціальні та інші причини). Оцінити реальні масштаби нелегальної міграції з високою часткою точності навряд чи можливо, адже точний облік таких осіб ніким не здійснювався [4].

Проте надмірне «захоплення» використанням нелегальної робочої сили завело Євросоюз у пастку, адже нелегали стали об'єктом потенційної загрози для корінних мешканців європейської спільноти. Це стосується як національної безпеки окремих країн, так і особистої безпеки кожного європейця, який може постраждати від атак мусульманських терористів, що заповнили території сучасної Європи.

Список використаних джерел

1. Резнікова Н. В. Міграційно-візова політика у взаємовідносинах Україна – ЄС / Н. В. Резнікова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2005. – Вип. 54. – Ч. 1. – С. 27-29.
2. Будзінський Т. Європейський Союз і проблема трудової міграції / Т. Будзінський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/loginov/budzinsk2.htm>
3. Петрос О. М. Міжнародна трудова міграція : аналіз ситуації та наслідків для України / О. М. Петрос, В. Т. Васільєв // Вісник НАДУ. – №4. – 2015. – С. 93-100.
4. Фомов Д. Особливості міграційного простору Європи та політика ЄС / Д. Фомов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/osoblivosti-migratsiynogo-prostoru-yevropi-ta-politika-yes/>

ГОЛОВУВАННЯ АВСТРІЇ В ОБСЄ: ПЕРСПЕКТИВИ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

З 1 січня 2017 р. ОБСЄ очолила Австрія. Ще наприкінці 2016 р. міністр закордонних справ Себастьян Курц окреслив основні пріоритети діяльності своєї держави в період головування в даній організації: подолання існуючих криз і конфліктів; відновлення взаємної довіри між учасниками ОБСЄ; боротьба з радикалізмом та екстремізмом, особливо у молодіжному середовищі [1].

Враховуючи складну суспільно-політичну ситуацію в Україні та бойові дії на Сході, позиція Австрії та її політика щодо взаємин офіційних Києва та Москви має вагомий вплив на подальший перебіг подій на Донбасі. Не дивно, що зазначений конфлікт з моменту свого початку залишається у полі зору австрійського політикуму, на думку якого від його результатів залежить майбутнє цивілізованої Європи [2]. У 2016 р. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін тричі відвідав Відень з офіційними візитами. Відразу після вступу на посаду Глави ОБСЄ Себастьян Курц здійснив візит до України, у ході якого відвідав ряд населених пунктів у прифронтній зоні. За підсумками переговорів було прийнято рішення про розширення міждержавного діалогу та поглиблення співпраці на рівні міністрів закордонних справ. Крім того, акцент було зроблено на необхідності встановлення режиму примирення вогню, оскільки рівень насильства на Донбасі є неприйнятним для системи європейських цінностей та морально-етичних норм сучасного світу [3]. З цією метою Постійна рада ОБСЄ прийняла рішення про продовження мандату Спеціальної моніторингової місії в Україні до 31 березня 2018 року. Бюджет місії на рік становить 105,5 мільйона євро [4]. Крім того, впродовж 2017 р. буде збільшено кількість її спостерігачів у зоні конфлікту, підвищено рівень її

---

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Ігнат'єв П.М.

матеріально-технічного забезпечення, а також збільшено часовий проміжок патрулювання зони розмежування [3].

Не менш важливим є розвиток дипломатичних відносин. З нагоди 25-річчя встановлення дипломатичних зв'язків між Україною та Австрією у лютому 2017 р. у Львові було відкрито п'яте австрійське консульство на території нашої держави (інші знаходяться у Дніпрі, Одесі, Харкові та Чернівцях). З цього приводу Надзвичайний та Повноважний посол Австрії в Україні Герміне Поппеллер підкреслила, що традиційні історичні зв'язки позитивно впливають на ставлення офіційного Відня до нашої держави [5].

Позитивним сигналом для України став і факт обрання на посаду президента проєвропейського політика Александра Ван дер Беллена, діяльність, якого за прогнозами експертів, має бути проукраїнською [6]. Йдеться, перш за все, про подальшу підтримку розширення економічних зв'язків, рівень розвитку яких суттєво впливає на міждержавні відносини. Нині Австрія входить до п'ятірки найбільших інвесторів в українську економіку. З моменту підписання Угоди про зону вільної торгівлі фінансові вливання австрійських підприємців зросли на 20% [2].

Попри те, що політичне, дипломатичне та економічне співробітництво між Україною та Австрією, а також риторика офіційних осіб дають можливість робити позитивні прогнози з приводу головування Австрії в ОБСЄ, доволі показовими інші риси зовнішньої політики та дипломатії цієї країни. Йдеться, перш за все, про відносини з Російською Федерацією.

Традиційно Австрію зараховують до числа тих держав, які підтримують Росію. Підвалинами міцних міждержавних зв'язків є економічні інтереси, енергетика та схожі погляди на низку питань міжнародної політики.

Відразу після анексії Криму і введення санкцій проти Росії під час візиту Володимира Путіна до Відня глава Федеральної палати економіки Крістоф Ляйтль підкреслив, що на тлі політичних розбіжностей економічні інтереси залишаються пріоритетними. У лютому 2016 р. віце-канцлер Австрії Рейнхольд Міттерленер під час візиту до Москви наголосив, що санкційна політика ЄС не

сприяє стабілізації політичної ситуації, а лише сприяє економічним збиткам свої членів [7]. І стосується це, передусім, Австрії, обсяги торгівлі якої з Росією з моменту введення санкцій скоротилися на 25% [8].

Потенційні ризики для австрійської економіки несе і ситуація в енергетичній сфері, яка є одним з методів тиску Росії на офіційний Відень. На даний момент країна має майже річний запас енергоресурсів. Російський газ в енергетичному секторі Австрійської Республіки становить 70%, нафта – 10-15% [9]. Тож у випадку припинення енергопостачання австрійська економіка сильно постраждає, і це стосується не тільки промислового виробництва, але й інших секторів [10]. За підрахунками аналітиків Австрійського інституту економічних досліджень (WIFO), що в тривалій торговельній війні Австрія може втратити до 45 тис. робочих місць та 2,9 млрд. євро [10].

На тлі невдоволення бізнесових кіл та існуючих збитків глава австрійського МЗС Себастьян Курц запропонував переглянути антиросійські санкції з тим, щоб відновити атмосферу довіри у діалозі ЄС з Російською Федерацією [11]. Підтримав тау пропозицію і канцлер Австрії Крістіан Керн, який у лютому 2017 р. закликав керівництво ЄС переглянути санкції відносно Росії, оскільки вони не досить ефективні. У таких умовах потрібно або шукати нові способи тиску на Росію, або переходити до використання більш дипломатичних методів, використання яких не шкодитиме економічній ситуації. Умовою послаблення санкцій щодо Росії має бути виконання та дотримання умов Мінських домовленостей [12]. Слід підкреслити, що риторика політичного керівництва Австрії з приводу санкцій змінилася у 2016 р. після кількох візитів міністра закордонних справ Себастьяна Курца та віце-канцлера Райнхольда Міттерленера до Москви, під час яких обговорювали питання економічної безпеки та шляхи поліпшення економічних відносин [13].

Таким чином, підводячи підсумки, можна стверджувати, що головування Австрії в ОБСЄ несе для України як ризики, так і позитивні зрушення. Враховуючи риторику вищого керівництва Австрії, доцільно припустити, що вона здійснюватиме кроки на шляху стабілізації ситуації на

Донбасі. Проте значення відносин з Росією для економічного становища Австрії не дозволить її вживати заходів, які можуть спровокувати негативну реакцію офіційної Москви. У цьому контексті доцільно провести паралель зі Швейцарією, яка впродовж свого головування в ОБСЄ у 2014 р. здійснювала кроки, яких вимагала офіційна позиція організації, але при цьому всупереч позиції ЄС продовжувала підтримувати тісні контакти з Росією [14]. Тож можна зробити висновок, що так само, як нейтралітет, будучи історичною традицією цих країн, впливає на політичну позицію країн, так і хороші відносини з Російською Федерацією, які вибудовувалися століттями, продовжують залишатися пріоритетом.

Список використаних джерел

1. Defusing conflicts - re-establishing trust - fighting radicalization and violent extremism: Austria's priorities for 2017 OSCE Chairmanship // [Електронний ресурс] // OSCE. – Режим доступу: <http://www.osce.org/cio/291771>
2. Для австрійських експертів і політиків очевидно, що в цій війні вирішується майбутнє Європи – посол України в Австрії [Електронний ресурс] // Український кризовий медіа центр. – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ru/52108-austria>
3. Курц: ОБСЕ збільшить кількість спостерігачів в Україні [Електронний ресурс] // Вести. – Режим доступу: <http://vesti-ukr.com/mir/226666-kurts-obse-uvlichit-chislo-nabljudatelej-v-ukraine>
4. Губар О. Моніторингова місія ОБСЄ в Україні продовжена на рік [Електронний ресурс] // Deutsche Welle. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk//a-37968996>
5. Австрія відкрила п'яте консульство в Україні [Електронний ресурс] // Високий замок. – Режим доступу: <http://wz.lviv.ua/news/192871-avstriia-vidkryla-piate-konsulstvo-v-ukraini>

6. Van der Bellen will auf Hofer-Wähler zugehen [Електронний ресурс] // Kurier.at. – Режим доступу: <https://kurier.at/politik/inland/bundespraesidentenwahl/van-der-bellen-will-auf-die-hofer-waehler-zugehen/234.207.477>

7. Гайдай Д. Австрія: слабка ланка Європи чи історичний союзник України? [Електронний ресурс] // Європейська правда. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>

8. Президент Австрії: Відень у питанні санкцій щодо Росії дотримуватиметься політики ЄС [Електронний ресурс] // Deutsche Welle. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/a-19170192>

9. Кравченко В. Австрія. Рай у двох годинах від війни // Дзеркало тижня. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/international/avstriya-ray-u-dvoh-godinah-vid-viyuni-.html>

10. Австрія страждає від санкцій проти Росії [Електронний ресурс] // Deutsche Welle. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/a-18271488>

11. Schult C., Dettmer M. Österreich will Russland-Sanktionen lockern [Електронний ресурс] // Spiegel. – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/oesterreich-will-osze-vorsitz-fuer-lockerung-der-russland-sanktionen-nutzen-a-1127914.html>

12. Канцлер Австрії закликав переглянути санкції проти РФ [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2017/02/24/7136326/>

13. Віце-канцлер Австрії виправдовувався у Москві за санкції і розповів про просування проекту «Газпрому» в Європі [Електронний ресурс] // ТСН. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/politika/vice-kancler-avstriyi-vipravdovuvavsya-v-moskvi-za-sankciyi-i-poobicyav-prosuvati-proekt-gazpromu-v-yevropi-583813.html>

14. Дирда А. Головування Швейцарії в ОБСЄ в контексті кризи в Україні / А. Дирда // *Evropsky politicky a pravni diskurz.* – 2016. – Vol. 3, Iss. 5. – С. 22-27.

МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ У ВІДНОСИНАХ ЄС ІЗ МОЛДОВОЮ ТА УКРАЇНОЮ

Міграція стала одним з ключових компонентів зміни чисельності населення в Європі. Протягом останніх десятиліть міграційні потоки між державами-членами ЄС та іншими країнами світу справили значний вплив на поточну чисельність населення в більшості держав-членів [1].

Сфера контролю за пересуванням громадян в ЄС включає імміграційне законодавство, прикордонний контроль і візова політика, процес узгодження і централізації цих трьох основних напрямків державної політики тривав понад 15 років. Країни-члени працюють над розробкою візової політики ЄС, базуючись на трьох основних правових документах: Шенгенський кодекс про кордони, що визначає режим перетинання зовнішніх кордонів ЄС і вимоги щодо в'їзду для громадян третіх країн, Візовий кодекс, який визначає умови та механізми видачі віз для короткострокового перебування, транзитного перебування в аеропортах і транзитного проїзду, а також Візовий режим ЄС, що чітко визначає, які громадяни третіх країн потребують візи для в'їзду на територію країн-учасниць Шенгенської угоди, а які – ні [2].

Проблема міграції в останні декілька років для ЄС стала надзвичайно актуальною через війни в країнах Африки та Близького Сходу. У 2015 році Європа прийняла рекордну за всю історію кількість біженців, що призвело до гуманітарної катастрофи. На початку 2016 р. Європейська Рада прийняла низку заходів щодо подолання кризи, європейські лідери домовилися перекрити балканський міграційний маршрут, посилити охорону зовнішніх кордонів ЄС і укласти угоду з Туреччиною, яка була і залишається транзитною країною для переважної більшості біженців з Близького Сходу. Це значно зменшило потік біженців [3].

---

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Андрєєва О.М.

Причиною міграції є поєднання економічних, екологічних, політичних і соціальних факторів: або в країні походження мігранта (що змушує виїжджати), або в країні призначення (що спонукає до переїзду). Історично склалося, що економічне благополуччя і політична стабільність ЄС є привабливими для іммігрантів. У країнах призначення міжнародна міграція може бути використана як інструмент для вирішення дефіциту робочої сили на ринку праці. Проте, міграція не змінить тенденцію старіння населення, що так відчутна в багатьох частинах ЄС.

За даними Євростату, у цілому 4,7 мільйона осіб іммігрували в одну з 28 держав-членів ЄС протягом 2015 року, у той час як щонайменше 2,8 млн емігрантів залишило країни ЄС. Ці загальні цифри не відображають міграційні потоки в/із ЄС у загальному, оскільки вони також включають в себе потоки між державами-членами ЄС. За оцінками, серед цих 4,7 млн емігрантів налічувалося 2,4 мільйона громадян країн, які не є членами ЄС. Перше місце за кількістю емігрантів займає Німеччина (1 543, 8 тис. осіб у 2015 р.), за нею Велика Британія, Франція, Іспанія та Італія. [3].

Україна та Молдова відносяться до країн, з яких мігранти прибувають до ЄС. Держави мають декілька хвиль міграцій у своїй історії. Після розпаду СРСР обидві країни зазнали серйозних трансформацій, через низький рівень економіки підвищується безробіття, і це є першою причиною та приводом для трудової міграції. Сфери діяльності громадян цих держав у країнах ЄС – це сільське та домашнє господарство, будівництво, торгівля та сервіс.

Ще один тип міграції – освітня, коли студенти мають змогу поїхати на навчання до багатьох країн ЄС, які не лише запрошують до вступу, а й надають гранти. Ще одна особливість молдавської та української міграцій – масовий виїзд фахівців з різних сфер за кордон, що призводить до феномену «відтоку мізків», це відбувається через ті ж самі проблеми – економічної та політичної нестабільності, кризи, низький рівень життя населення [5, 6].

Також причинами міграції стали конфлікти в країнах – Придністровський у Молдові та анексія Криму, АТО в Україні. Число заяв про надання притулку,

поданих громадянами України в країнах ЄС в 2015 році перевищило 22000, що на 33% більше, ніж в 2014 році, та у 20 разів більше, ніж в 2013 році, при цьому частка таких заяв від українців становила лише 1,7% від всіх [6]. Найбільш привабливими державами ЄС для України та Молдови є країни Вишеградської четвірки, Італія, Німеччина, Велика Британія [7].

Молдова – одна з країн, що зазнали найбільш сильного відтоку своїх громадян на роботу за кордон. Дані Молдовського обстеження робочої сили показали, що станом на 2010 рік за кордоном працювали 300 000 громадян країни, або близько 25% її економічно активного населення [8]. Відтік мігрантів з Молдови має тенденцію до прийняття форми постійної міграції, що є особливо болісним для країни з демографічної, економічної та соціальної точок зору.

У 2012 році Міжнародна організація праці провела модульне вибіркове обстеження з питань трудової міграції в Україні, яке виявило, що близько 1,2 млн осіб (3,4% населення у віковій групі 15-70 років) працювали за кордоном у період з січня 2010 року по червень 2012 року [9]. Хоча загальна динаміка еміграції українців падає, останні події в країні – Євромайдан, анексія Криму Росією та, нарешті, конфлікт у Східній Україні – викликали стурбованість стосовно майбутньої політично мотивованої еміграції. Існують думки про те, що Україна стане ще однією проблематичною зоною з точки хору притоку мігрантів внаслідок останніх подій, так висловлювався президент Єврокомісії Жан Клод Юнкер, але практичного підтвердження це так і не отримало [10].

Після введення безвізового режиму між Україною та ЄС деякі експерти очікують масові хвилі міграцій. Але, як показує досвід Молдови, візова лібералізація в якій почала свою дію ще в 2014 році, це не стало приводом для зростання міграційних потоків.

Отже, на сьогодні Європейський Союз вирішує міграційну кризу, яка стала найбільшою в історії, проте Україна та Молдова не є країнами, що становлять загрозу в питанні міграційних потоків. Найпоширенішою та

актуальною є проблема трудової міграції, але європейські країни зацікавлені в українських та молдовських робітниках, особливо Польща, Румунія, Чехія.

Список використаних джерел

1. Migration and citizenship [Електронний ресурс]. Eurostat. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/migration-and-citizenship-data>

2. Прогноз міграції між ЄС, країнами Вишеградської четвірки та Східною Європою: наслідки скасування візового режиму [Електронний ресурс] // Centre for Eastern Studies, Warsaw, Poland. – Режим доступу: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/migration_report_ukr.pdf

3. Миграция в Европе: преодоление кризиса солидарности [Електронний ресурс] // Московский центр Карнеги. – Режим доступу: <http://carnegie.ru/2017/02/09/ru-pub-67923>

4. Migration and migrant population statistics [Електронний ресурс] // Eurostat Statistics Explained. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

5. Миграция в Молдове – краткая информация [Електронний ресурс] // Демоскоп Weekly. – Режим доступу: <http://demoscope.ru/weekly/2011/0457/analit03.php>

6. Migration in Ukraine: facts and figures [Електронний ресурс] // IOM Ukraine. – Режим доступу: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/ff_eng_10_10_press.pdf

7. Main countries of citizenship and birth of the foreign/foreign-born population [Електронний ресурс] // Eurostat. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/a/a0/Main_countries_of_citizenship_and_birth_of_the_foreign_foreign-born_population%2C_1_January_2016_%28%2B%29_%28in_absolute_numbers_and_as_a_percentage_of_the_total_foreign_foreign-born_population%29.png

8. M. Vreмиş, V. Craievschi-Toartă, E. Burdelnii, A. Herm, M. Poulain, Extended migration profile of the Republic of Moldova, Chisinau: International Organization for Migration 2012.

9. Report on methodology, organization and results of module survey on labour migration in Ukraine, International Labour Organisation 2013.

10. Беженцы в ЕС и Украине: каждому свое [Электронный ресурс] // ВВС Украина. – Режим доступа: http://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2015/09/150915_ru_s_migrants_eu_idp_ukraine

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЕКОЛОГІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ В АРКТИЧНОМУ РЕГІОНІ

Однією із важливих сфер міжнародної кооперації держав в Арктиці є охорона навколишнього середовища. Варто зазначити, що арктичний регіон характеризується суровими кліматичними умовами та вразливою флорою і фауною. Своєрідна унікальність та вразливість природного середовища арктичних районів історично закріпила право за прибережними державами приймати особливі заходи щодо охорони природи в Арктиці. В арктичному регіоні, враховуючи особливу регіональну специфіку природних, економічних, політичних та інших умов, міцний взаємозв'язок природних комплексів моря та суші, склалося спеціальне додаткове і, певною мірою, самостійне правове регулювання відносин з дослідження, використання і збереження всього комплексу природних об'єктів. В результаті в Арктиці діє достатньо широка та розгалужена правова система, що складається із взаємопов'язаних міжнародно-правових та внутрішньодержавних законодавчих норм, спрямованих на охорону арктичних природних комплексів [1, с. 7].

Активізація діяльності арктичних держав з метою вироблення єдиного підходу щодо збереження навколишнього середовища бере свій початок з 1991 року. Необхідно зазначити, що 14 червня 1991 року 8 держав полярного регіону (США, Канада, РФ, Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія та Ісландія) підписали Стратегію про захист навколишнього середовища Арктики в м. Рованіємі (Фінляндія), провівши попередньо протягом 1989-1991 рр. ряд підготовчих нарад. Стратегія стала кульмінацією спільних зусиль арктичних держав в сфері охорони навколишнього середовища в Арктиці. Згідно з

---

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Мицик В.В.

вищезазначеною Декларацією держави зобов'язалися виконувати спільний план дій, передбачений у Стратегії охорони навколишнього середовища Арктики [2]. Наступним важливим кроком арктичних держав в сфері охорони навколишнього середовища в арктичному регіоні є підписання Декларації про навколишнє середовище та розвиток в Арктиці 16 вересня 1993 року в м. Нуук (Гренландія), в якій вони підтвердили свої зобов'язання займатися охороною навколишнього середовища Арктики на пріоритетній основі та реалізовувати Стратегію охорони навколишнього середовища [3].

Становлення арктичного природоохоронного співробітництва слід поділити на 2 періоди: 1) до 1996 р; 2) після 1996. До 1996 року арктичні держави намагалися визначити пріоритети арктичної політики, в тому числі, в екологічній сфері, про що свідчать Стратегія охорони навколишнього середовища Арктики (1991р.) та Нуукська декларація про навколишнє середовище і розвиток в Арктиці (1993р.). Крім того, був відсутній орган, який координував би діяльність арктичних держав. Період з 1991 по 1995 рр. є підготовчим етапом щодо створення регіональної інституції, яка б змогла об'єднати інтереси більшості держав в арктичному регіоні, особливо в екологічній сфері. На думку Е. Блума, створення Арктичної ради у 1996 році стало справжнім досягненням кооперації 8 держав арктичного регіону з метою охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку в Арктиці [4, с.712]. Зауважимо, що на сьогоднішній день регіональне багатостороннє співробітництво арктичних держав в сфері охорони навколишнього середовища здійснюється, насамперед, в рамках Арктичної ради, а також Ради Баренцева/ Євроарктичного регіону (РБЄР).

Зокрема, існують різні підходи до організації природоохоронного співробітництва в Арктиці. О. Мовчан, наприклад, вказує на те, що міжнародне право є ефективним засобом підтримання міжнародного миру та безпеки, основою співробітництва між державами в сфері освоєння енергетичних та сировинних ресурсів в арктичному регіоні [5, с.44]. Натомість такі вчені як Р. Переліт, О. Кукушкіна та М. Травніков зазначають, що держави висувають

пропозиції або щодо створення природоохоронного режиму на основі підписання рамкової угоди, або укладення низки спеціальних угод з охорони окремих об'єктів: атмосфери, морського середовища, озонового шару та ін. [6, с.98]. Зокрема, Л. Тимченко аналізує підхід американського юриста-міжнародника Д. Брубейкера, який підкреслив необхідність прийняття арктичної екологічної угоди. Зокрема, Д.Брубейкер запропонував проект регіональної арктичної конвенції та 6 протоколів до неї, взявши в якості моделі Барселонську конвенцію щодо захисту Середземного моря від забруднення 1976р., яка містить загальні зобов'язання держав, що конкретизуються в додаткових протоколах до даної Конвенції [7, с.27]. Д. Сіваков підкреслював необхідність підписання арктичними державами фундаментального міжнародного договору про Арктику, який би включав систему природоохоронних норм, що забороняють або обмежують транспортування небезпечних матеріалів та вантажів; положення щодо скорочення присутності збройних сил всіх держав в арктичному регіоні; вимоги до посиленого пошуку та використання альтернативних нафті та газу джерел енергії в регіоні. Також він зауважив, що це може бути міжнародний договір універсального характеру за аналогією з Договором про Антарктику або, можливо, про захист арктичного морського середовища [8, с.239; 9, с.107]. В цілому, в науці міжнародного права варіюють дві думки: або адаптувати універсальні норми міжнародного права до арктичного регіону, або укласти регіональну угоду між державами в сфері охорони арктичного середовища, яка б врахувала специфіку регіону.

Зазначимо, що до універсальних міжнародних екологічних договорів, положення яких застосовуються до арктичного регіону, варто віднести міжнародні договори, які регулюють наступні питання: попередження та ліквідація забруднення морського середовища нафтою та іншими відходами (частково Конвенція з морського права 1982р.; Конвенція про запобігання забрудненню моря скидами відходів та іншими матеріалами 1972р.); охорона флори та фауни (Конвенція про біорізноманіття 1992 р.); боротьба із

трансграничним забрудненням повітря шкідливими речовинами (Конвенція про трансграничне забруднення повітря на великі відстані 1979р. з протоколами, Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі 2001р.); зміна клімату (Рамкова угода про зміну клімату 1992р); охорона озонового шару (Віденська конвенція про охорону озонового шару 1985р. з Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар 1987р.). Також підкреслимо, що арктичні держави активно співпрацюють в сфері охорони навколишнього середовища на регіональному рівні (російсько-американська угода про співробітництво в сфері охорони навколишнього середовища 1994р.; російсько-канадська Угода про співробітництво з питань навколишнього середовища 1993 р. та ін).

Таким чином, в арктичному регіоні склалася особлива правова система охорони арктичного середовища, яка поєднує норми міжнародного права та національного природоохоронного законодавства арктичних держав. Міжнародне екологічне співробітництво держав в арктичному регіоні здійснюється в рамках таких впливових міжнародних організацій як Арктична Рада та Рада Баренцева/Євроарктичного регіону та на підставі універсальних міжнародних договорів і регіональних угод з питань попередження і ліквідації забруднення морського середовища викидами; трансграничного забруднення повітря шкідливими речовинами; охорони флори та фауни; зміни клімату; збереження та раціонального використання живих ресурсів в морях Північного Льодовитого океану та ін.

Список використаних джерел

1. Предложения к дорожной карте развития международно-правовых основ сотрудничества России в Арктике: рабочая тетр. / [А.Н. Вылегжанин (рук.) и др.]; [гл. ред. И.С. Иванов]; Российский совет по междунар. делам (РСМД). – М.: Спецкнига, 2013. – 56 с.

2. Стратегия защиты окружающей среды Арктики от 14 июня 1991 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/1902061>

3. Нуукська декларація про навколишнє середовище і розвиток в Арктиці від 16 вересня 1993р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_556

4. Bloom, Evan T. Establishment of the Arctic Council // The American Journal of International Law. –1999. – Vol. 93, No. 3. – P. 712-722.

5. Мовчан А. П. Кодификация и прогрессивное развитие международного права. – М. : Юрид. лит., 1972. – 216 с.

6. Чистюхина С.Н. Защита окружающей среды Арктики (международно-правовой аспект) // Вестник РУДН.– Серия: Юридические науки, 2008. – № 2. – С. 94-100.

7. Тимченко Л. Д. Quo vadis, Arcticum? Міжнародно-правовий режим Арктики та тенденції його розвитку : автореферат дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11 Міжнародне право. – К., 1997. – 31 с.

8. Сиваков Д.О. Право и Арктика: современные проблемы // Вестник Удмуртского университета. – Серия: Экономика и право. – 2009. – Вып. 2. – С. 238-248.

9. Сиваков Д.О. Принципиальные подходы к правовому регулированию арктической зоны // Вестник Поволжского института управления. – 2010. – №4. – С.106–110.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖІНОК В ТРАДИЦІЙНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Проаналізовано діючу систему міжнародних стандартів у сфері прав жінок; досліджено практику реалізації окремими країнами міжнародних стандартів у цій сфері. Та розглянуто окремі аспекти реалізації прав жінок народів Кавказу.

Основними перешкодами в реалізації прав жінок і їх участь нарівні з чоловіками в житті суспільства є насильство і загроза вчинення насильства по відношенню до жінок. Відповідно до норм міжнародного права, під насильством над жінками розуміється будь-який акт, здійснений на підставі статевої ознаки, який передбачає або може передбачати фізичну, психологічну шкоду або страждання жінкам, а також загрози здійснення таких актів як примус або позбавлення волі в громадському або особистому житті.

Насильство над жінками – проблема не нова. Повсякденне життя нашого суспільства демонструє широке поширення таких форм насильства проти жінок, як: насильство в сім'ї, сексуальні домагання на робочому місці, сексуальна експлуатація підлітків, зґвалтування, інцест.

Насильство проти жінок – це не тільки жіноча проблема. Це проблема всього суспільства, в якому порушені прав особистості на безпеку, фізичну недоторканність і моральну гідність по відношенню до жінок має традиційний і, здається, невикорінний характер.

Питанню захисту прав жінок найбільше праць присвячено вченими західних країн, зокрема це такі дослідники: Х. Чарльсворт, В. Брайтон, Е. Бредні, М. Дженіс, Д. Кроуфорд. Значним є внесок у дослідження цієї теми канадської дослідниці Р. Кук, яка виокремлює міжнародне право прав жінок в окрему галузь. Серед праць науковців пострадянського простору слід

---

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Буткевич О.В.

відзначити О. Коршунову, Г. Дмитрієву, Р. Смірнову, С. Поленіну, А. Чеботарьову, О. Лукашову. Серед вітчизняних науковців, які займалися дослідженням цієї тематики, слід відзначити М. Баймуратова, М. Буроменського, Т. Заворотченко, В. Іваненко, Н. Оніщенко, Л. Пастухову, Н. Плахотнюка, О. Рудневу, А. Федорову, К. Левченко, А. Слатвицьку, К. Чижмарь, Р. Рекха та ін.

Одним з прикладів традиційних суспільств у яких права жінок незважаючи на закріплені правові норми постійно порушуються через превалювання норм звичаєвого права традиційних суспільств є становище жінок народів Кавказу. Якщо розглянути регіони Північного Кавказу, то їх регіональна гендерна політика ґрунтується на конституційно-закріпленій рівноправності статей [1, с.5]. Чоловіки і жінки Дагестану, Чеченської і інших республік мають рівні права на освіту, працю і самореалізацію в різних сферах життя суспільства. Однак конституційно закріплені права не завжди підкріплюються реальною практикою. На думку голови Комісії з міжнародних і міжнародних відносин, зв'язків з громадськими та релігійними об'єднаннями Республіки Інгушетія М. Амрієвої, «жінка в політиці ніколи не відчувала дискримінації. І в політиці жінки є, і міністри є. Якщо жінка може чогось досягти, то це тільки завдяки родині. Тут є жінки, які дуже добре живуть, але якщо брати середньостатистичну жінку, то вона живе гірше, ніж деінде. Складна суспільно-політична ситуація також позначається на становищі жінок, викликаючи і психологічні проблеми, і соціально-економічні, і в галузі охорони здоров'я, брак дитячих садків, дефіцит робочих місць. Так що становище жінки в Інгушетії залишає бажати кращого» [2, с.77].

До факторів, що ускладнюють соціальне становище жінок на Північному Кавказі, доцільно віднести сильний вплив ісламу. Є підстави стверджувати, що в останні роки відбувається арабізація кавказьких жінок. Якщо раніше великим впливом володів традиціоналізм, то зараз з кожним днем зростає роль релігійного чинника. Пріоритет ісламу над традиціоналізмом на Північному Кавказі є неоднаковим. У Дагестані роль релігії посилюється з

кожним днем. У традиційній Чечні влада докладає значних зусиль щодо ісламізації населення. В Інгушетії превалюють традиціоналізм і місцеві адати, але роль релігійного чинника і тут також значно зросла. Якщо розглядати роль жінки з точки зору ісламу, то зустрічаються досить глибокі протиріччя між думкою мусульманських вчених і духовних осіб Північного Кавказу, з одного боку, і стереотипами, що склалися в масовій свідомості населення, - з іншого. Представники офіційних мусульманських установ - духовних управлінь мусульман, інститутів, муфтіяту – визнають за жінкою можливість участі в політичній та громадській діяльності, підходять до жінки як до рівноправного члена суспільства [3, с.98]. Ректор інституту теології Дагестану М. Садиков зазначає, що «повинна бути свобода і має бути рівність. З чого іслам повинен забороняти, обмежувати свободу людини? Жінка може здійснювати політичне керівництво, бути головою підприємства, директором заводу і т. д. Одне тільки жінка не може – бути імамом і муфтієм» [4, с.58]. За словами Р. Мейрієва (Інгушетія), «все людство, всі перед Богом рівні. Свобода, рівність, рівноправність повинні бути. Єдиний пост, на який жінку не бажано ставити, – бути президентом. Інше все на рівних». Інша група – імами і шейхи – посиляються на хадіси, що обмежують доступ жінки до влади. Також однією з проблем, що порушують права жінок, є полігамія. Вона не врегульована законом. Незважаючи на те, що багато хто апелює до норм шаріату, шаріат в обов'язковому порядку тут не діє і не може захистити жінку і її права. Незареєстровані шлюбні зв'язки тягнуть проблеми з правами дітей, власністю, викликають довгі і складні позови щодо спадкування та майна [5, с.7].

Незважаючи на достатню кількість міжнародно-правових норм, що безпосередньо стосуються захисту прав жінок, їх роль у захисті останніх від усіх форм дискримінації є недостатньою. Проблема гендерної нерівності корениться не тільки в гендерних відносинах, але й у самосвідомості жінок. На думку дослідників усвідомлення жінкою своєї ролі в суспільстві багато в чому залежить від її освіченості, від соціального статусу.

Список використаних джерел

1. Текуева М.А. К истории женского вопроса в Кабардино-Балкарии // Женщина Кавказа и современность: тез. докл. I Региональной науч.-практ. конф., 20-21 ноября 1991 г. / Кабардино-Балк. ун-т. Нальчик, – 1991. – С. 4-6.
2. Денисова Л. В. Положение женщины в мусульманском мире согласно догматическим воззрениям ислама // Современные проблемы и перспективы развития исламоведения, востоковедения и тюркологии. Н. Новгород : Медина, – 2007. – С. 75-78.
3. Ханаху Р. Традиционная культура Северного Кавказа: вызовы времени: (социально-философский анализ). Ростов н/Д: СКНЦ ВШ, 2001. – 192 с.
4. Сиражудинова С.В. Гендерное равноправие как условие развития гражданского общества на Северном Кавказе // Социология власти. – 2010. – № 4. – С. 170-177.
5. Социологическое исследование «Положение женщины в традиционном обществе». – Август, 2012.

**УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ВІД 18 ЛЮТОГО
2017 РОКУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ
В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУТУ ВИЗНАННЯ**

18 лютого 2017 року був офіційно опублікований указ Президента Російської Федерації «Про визнання в Російській Федерації документів та реєстраційних знаків транспортних засобів, виданих громадянам України та особам без громадянства, які постійно проживають на територіях окремих районів Донецької та Луганської областей України» [1]. Метою цього акту декларувався захист прав і свобод людини.

Зважаючи на існування різних тлумачень даного указу та його правових наслідків, міжнародно-правовий аналіз цього питання є актуальним та необхідним в умовах агресії Російської Федерації проти України.

Даним указом було встановлено, що «тимчасово, на період до політичного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей України на підставі мінських угод», в Російській Федерації визнаються дійсними певні документи, а також реєстраційні знаки транспортних засобів, «видані відповідними органами (організаціями), що фактично діють на територіях зазначених районів, громадянам України та особам без громадянства, які постійно проживають на цих територіях» [1]. Також указ надає вказаним особам право в'їзду на територію Росії без віз на підставі згаданих документів.

Оцінки указу російського Президента дуже різнилися; при цьому ряд журналістів, політиків та представників громадянського суспільства не лише говорили, що такий документ суперечить міжнародному праву та мінським домовленостям, а навіть заявляли, що даний указ свідчить про міжнародне визнання так званих «Л/ДНР». Наприклад, Секретар Ради національної безпеки

---

* Аспіранка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Мицик В. В.

і оборони України стверджував, що, «підписавши цей указ, Путін юридично визнав квазідержавні терористичні угруповання» [2]. Видання «*The New York Times*» зазначало, що «указ Путіна зупинився за крок від офіційного визнання двох територій як незалежних держав» [3].

Немає жодних сумнівів, що визнання держав не мало місця. Перш за все, це підтверджують окремі формулювання указу (наприклад, згадки про окремі райони Донецької та Луганської областей як території України) [1]. Крім того, Російська Федерація офіційно заперечила факт визнання. Зокрема, прес-секретар Президента Росії Дмитро Песков зазначив: «Це не документи офіційно визнаної держави... Ні, це фактично виданий документ» [4].

Крім того, сучасна міжнародна практика доводить, що визнання окремих документів, статусів жодним чином не свідчить про визнання у якості держави. Прикладом може бути британський *Foreign Corporations Act 1991* [5] чи досить нове судове рішення у справі *Kibris Turk Hava Yoralli and STA Hollidays v Secretary of State for Transport* [6]. Зокрема, згаданий закон дозволяє визначати статус іноземних корпорацій відповідно до законодавства невизнаної держави, якщо таке законодавство застосовується на такій території усталеною судовою системою. У вказаній справі британський суд підкреслював, що акти невизнаної держави можуть не ігноруватися, якщо вони не є публічними за своєю природою та стосуються повсякденного життя людей.

Важливу позицію в одному зі своїх консультативних висновків формулював і Міжнародний Суд ООН (*the Namibia case*). Зокрема, було вказано: «Загалом, невизнання управління територією Південною Африкою не повинно призводити до позбавлення народу Намібії будь-яких переваг, що впливають з міжнародного співробітництва. Зокрема, в той час як офіційні дії (акти), що здійснюються урядом Південної Африки від імені або щодо Намібії після припинення дії мандата, є незаконними і недійсними, ця недійсність не може поширюватися на такі дії, як, наприклад, реєстрація народження, смерті чи шлюбу, ігнорування наслідків яких може призводити лише до шкоди мешканцям території» [7, с. 56]. Дана ситуація має багато відмінностей із

українським випадком, проте демонструє загальну тенденцію сучасного міжнародного права, яка відображена і в інституті визнання: необхідність захисту прав людини превалює майже над будь-яким іншим фактором. Саме тому визнання певних документів, які необхідні мешканцям конкретної території, не свідчить про визнання держави чи уряду і, як правило, не розглядається як міжнародне протиправне діяння.

Проте указ Президента Російської Федерації від 18 лютого 2017 року має зовсім іншу правову природу, адже мова йде не про абстрактне невизнане утворення, а про окуповані території. Зокрема, даний статус цих територій закріплений у постанові Верховної Ради України від 17 березня 2015 року № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» [8]. В будь-якому разі, втрата Україною контролю над цими територіями спричинена агресією Росії, яка, серед іншого, призвела до широкомасштабних порушень прав людини. Саме тому вказаний указ не може вважатися таким, що спрямований на захист прав людини, а є складовою агресії та порушенням територіальної цілісності і суверенітету України.

В той же час, формулювання указу «видані відповідними органами (організаціями), що фактично діють на територіях» (щодо відповідних документів) є досить нечітким і дає можливість Україні говорити про ще один доказ того, що Росія встановила в окремих районах Донецької і Луганської областей окупаційну адміністрацію (тобто заявити про те, що згадані відповідні органи – це окупаційні органи Росії). Відповідно, можна зробити висновок, що Російська Федерація визнала власну окупацію, а не так звані «Л/ДНР». В той же час, відсутність чіткої позиції України про те, що згадані території є окупованими, весь час породжуватиме нові і нові питання щодо суб'єктності так званих «Л/ДНР».

Список використаних джерел

1. «О признании в Российской Федерации документов и регистрационных знаков транспортных средств, выданных гражданам Украины и лицам без гражданства, постоянно проживающим на территориях отдельных районов Донецкой и Луганской областей Украины»: Указ [Электронный ресурс]. – 18 февраля 2017 года. – Режим доступа: <http://kremlin.ru/events/president/news/53895>.

2. О. Турчинов: Підписавши указ про визнання паспортів та інших документів так званих ЛНР та ДНР, Путін вийшов з Мінського процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rnbo.gov.ua/news/2704.html>.

3. Russia Will Accept Passports Issued by East Ukraine Separatists [Электронный ресурс] // The New York Times. – Режим доступа: https://www.nytimes.com/2017/02/19/world/europe/russia-east-ukraine-separatists.html?_r=0.

4. Росія пояснила визнання "паспортів ДНР/ЛНР" [Електронний ресурс] // iPress.ua. – Режим доступа: http://ipress.ua/news/u_rosii_poyasnyly_vyznannya_pasportiv_dnrlnr_200271.html.

5. Foreign Corporations Act 1991 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://origin-www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/44/section/1?view=extent#extent%3Dwales>.

6. Kibris Turk Hava Yoralli and CTA Hollidays v Secretary of State for Transport [Электронный ресурс]. – Neutral Citation Number: [2009] EWHC 1918 (Admin). – Режим доступа: <http://users.ox.ac.uk/~sann2029/Judgment%20-%20Kibris%20Turk%20Hava%20Yollari%20v%20SS%20for%20Transport%20and%20The%20Republic%20of%20Cyprus.pdf>.

7. Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970): Advisory Opinion of 21 June 1971 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.icj-cij.org/docket/files/53/5595.pdf>.

8. Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями: Постанова

Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254-19/conv>.

ПРИРОДА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА МІСЦЕ СУДОВИХ ОРГАНІВ У СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Термін “інтеграція” походить від латинського *integratio* — “відновлення” або ж від *integer* — “цілий” [1]. Академічний тлумачний словник української мови дає наступне визначення терміну “інтеграція”: об’єднання чого-небудь у єдине ціле [2].

Розглядаючи загальнонауковий підхід до поняття “інтеграція”, Стоякін С. Г. у своїй статті “Міжнародна інтеграція: поняття, види, форми” зазначає, що “поняття інтеграції використовується для позначення певного складного діалектичного процесу або його результату; воно передбачає існування певного об’єкту - сукупності двох чи більше однорідних або диференційованих частин (об’єкт інтеграції) - і перехід (об’єднання) цих частин у ціле. Останнє являє собою результат процесу інтеграції. При цьому виникнення “цілого” не носить обов’язкового характеру, тобто воно може виникнути, а може й не виникнути” [3, с.18].

Серед науковців, як вітчизняних, так і західних, немає єдиної думки щодо визначення поняття “інтеграція”. У зв’язку з цим, виникла досить велика кількість теорій щодо виникнення цього феномену. Так, Бен Розамонд у своїй праці “Теорії європейської інтеграції” висвітлив, на думку автора, найбільшу кількість таких теорій [4]:

- функціоналізм
- федералізм
- транзакціоналізм (комунікаційна теорія)
- неофункціоналізм
- міжурядова концепція

---

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Білоцький С.Д.

- ліберальна міжурядова концепція
- інституціоналізм
- конструктивізм
- концепція багаторівневого правління

Таким чином, ми бачимо, що, виходячи з вищенаведеного переліку теорій інтеграції, єдиної думки серед західних науковців щодо поняття “інтеграція” немає. Проте інтеграція має широке різноманіття своїх видів та може відбуватися на різних рівнях та у різних галузях.

Класифікації рівнів економічної інтеграції. Різні науковці мають різний підхід до цього питання, але у переважній більшості їхні погляди збігаються. Так, Жоао Бенто (Joao Paulo Cerdeira Bento) надає наступну класифікацію:

- зона вільної торгівлі:
- митний союз:
- спільний ринок:
- економічний союз:
- повна економічна інтеграція:

Тут думка більшості науковців збігається. Існують також й різні форми інтеграції, в залежності від критерію класифікації: економічна, культурна, політична тощо; міжнародна, субрегіональна, регіональна; вертикальна та горизонтальна, позитивна й негативна.

На сьогоднішній день жодна з країн на сучасному етапі розвитку не досягла останнього рівня економічної інтеграції. Серед усіх інтеграційних об’єднань найрозвиненішим в контексті саме економічної інтеграції вважається Європейський Союз, який знаходиться на етапі економічного союзу.

Розглянемо регіональні об’єднання економічної інтеграції на прикладі ЄС, СНД, ЄАЕС (ЄврАзЕС).

Правову основу європейської інтеграції, втіленням чого стало створення ЄС, становлять ряд міжнародних договорів: Римські договори про заснування Європейського економічного товариства та Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 року, Єдиний європейський акт 1986 року, Маастрихтський

договір 1992 року, Амстердамські договори 1997 року, Ніщський договір 2001 року, Лісабонський договір 2007 року.

Функціонування та діяльність Економічного суду СНД також регламентується Угодою про статус Економічного суду СНД 1992 року.

Євразійський економічний союз (надалі - ЄАЕС) був створений 29 травня 2014 року в Алма-Аті, Казахстан, був підписаний Договір про Євразійський економічний союз, що вступив в силу у 2015 році. Він є правонаступником Євразійського економічного співтовариства. Інституційна система ЄАЕС регламентується Розділом III Договору.

Аналізуючи місце судових органів в інституційній системі регіональних об'єднань можна побачити, що Суд Європейського Союзу та Суд Євразійського економічного союзу мають багато спільних рис. Їхньою спільною метою є забезпечення уніфікованого застосування державами-членами та інституціями права регіональних об'єднань економічної інтеграції. Але у цьому зв'язку, Суд ЄС має ширшу компетенцію, оскільки до нього можуть звертатися національні суди держав-членів стосовно тлумачення тієї чи іншої норми права ЄС. Статутом Суду ЄАЕС та Договором про ЄАЕС взагалі прямо не передбачене таке повноваження, як тлумачення права Союзу, але це впливає з інших положень Статуту. Суд ЄС тісно співпрацює з Європейським парламентом, оскільки обидві ці інституції мають за мету поглиблення інтеграційних процесів. Суд ЄАЕС тісно співпрацює з Євразійською економічною комісією, оскільки остання може виступати стороною спору та виконує функції органу досудового врегулювання суперечок. Що ж стосується Економічного суду СНД, то *de jure* інституції Співдружності можуть виступати як позивачем, так і відповідачем перед Економічним Судом, але *de facto* інституції СНД звертаються виключно за тлумаченням певної норми в рамках права СНД. Більше того, компетенція Економічного суду СНД обмежена вирішенням спорів, що виникають при виконанні лише економічних зобов'язань. У зв'язку з цим, постає питання про необхідність реформування Економічного суду СНД.

Список використаних джерел

1. Бажан М. (за ред.) Українська радянська енциклопедія. Том 01. А-Борона.
2. Словник української мови : Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/integracija>.
3. Стоякін С.Г. «Міжнародна інтеграція: поняття, види, форми», МЖМП -№ 3/2004/55 – С.18.
4. Theories of European Integration / Rosamond, Ben. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2000. 232 p.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКІВСЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ

На сьогоднішній день міжнародно-правові стандарти банківської діяльності імплементовані в банківське право України частково. За понад 25 років незалежності ставлення української влади до імплементациї міжнародно-правових стандартів банківської діяльності неодноразово змінювалося від рішучості їх впровадити в банківське право до пасивного споглядання і навіть заперечення, а згодом – до усвідомлення їх доцільності та активних дій з імплементациї.

Методологічне опрацювання міжнародно-правових стандартів банківської діяльності на рівні Національного банку України здійснювалася впродовж всіх років незалежності України. Водночас, каталізатором практичних дій з їх імплементациї в банківське право України в значній мірі були зовнішні фактори: фінансово-економічні кризи, що спричинили кризові явища на банківському ринку в Україні, необхідність виконання умов для вступу України до Світової організації торгівлі, вимог Міжнародного валютного фонду в рамках програм фінансування України, укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає поступове приведення законодавства України у сфері регулювання банківських та інших фінансових послуг до *acquis* ЄС.

В якості основних причин стриманого підходу до імплементациї міжнародно-правових стандартів банківської діяльності в банківське право України наводилися такі аргументи:

1. Більшість сучасних міжнародно-правових стандартів банківської діяльності, зокрема стандарти достатності капіталу «Базель II» та «Базель III»,

---

* Аспірант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Григоров О. М.

орієнтовані на країни з розвинутою ринковою економікою, які мають гнучкий режим валютного курсоутворення, розвинену інфраструктуру фінансового ринку (зокрема, мережу рейтингових агентств) та розвинутий фондовий ринок [1, с. 264]. Багато з аспектів, яких стосуються стандарти Базельського комітету, є обмеженими чи недостатньо актуальними для сучасного стану економіки України (зокрема, вимоги до капіталу під ринкові та операційні ризики, формування контрциклічного буфера капіталу, впровадження коефіцієнту левериджу, коефіцієнтів ліквідного покриття та чистого стабільного фінансування). Існуючі економічні нормативи, що діють в Україні, вже враховують відповідні аспекти, але у спосіб, що відрізняється від запропонованого Базельським комітетом.

2. Необхідність стимулювання розвитку вітчизняної банківської системи шляхом утримання від запровадження надмірного регулювання, що впливає з міжнародно-правових стандартів банківської діяльності та призведе до підвищених витрат українських банків, зокрема щодо формування капіталу, резервів під ризики, впровадження додаткових процесів та процедур. Це, в свою чергу, може поставити банки з українським капіталом у більш не вигідне становище в порівнянні з банками з іноземним капіталом, які функціонують в Україні, зокрема з огляду на більші можливості іноземних банків для залучення додаткового фінансування, а також може призвести до «перевищення ступеня допустимого ризику» [2, с. 126] для вітчизняної банківської системи.

Слід зазначити, що міжнародно-правові стандарти банківської діяльності стосуються не лише вимог до капіталу та інших економічних нормативів діяльності банків. Це також і вимоги до ефективного банківського нагляду, корпоративного управління в банках, захисту прав споживачів банківських послуг, діяльності платіжних систем та інфраструктури платіжного ринку, кредитної звітності, відновлення платоспроможності банків тощо. Міжнародно-правові стандарти з відповідних питань не виправдано недостатньо імplementовані в банківське право України.

Якщо банківська система України прагне бути частиною міжнародної банківської спільноти, вона має бути відкритою, прозорою, зрозумілою як для внутрішнього ринку, так і для міжнародної спільноти, в т. ч. іноземних інвесторів, та активно впроваджувати кращі світові методологічні досягнення з питань банківського регулювання та нагляду.

Список використаних джерел:

1. Береславська О. І. Перспективи імплементації рекомендацій Базельського комітету в практичну діяльність банків України. // Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 264.
2. Швець Н.Р. Найважливіші передумови ефективного банківського нагляду // Вісник Університету банківської справи НБУ (м. Київ). – 2010. – № 2. – С. 126.
3. Core Principles for Effective Banking Supervision (September 2012). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>.
4. Ерпылева Н.Ю. Международное банковское право: теория и практика применения. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2012. – С. 174.
5. Шибаева Е.А. Право международных организаций: Вопросы теории. – М.: Международные отношения, 1986. – С. 24, 26.
6. Лукашук И.И. Современное право международных договоров: В 2 т. Т. 1. Заключение международных договоров. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – С. 551.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ РАДИ ЄВРОПИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАХИСТУ СОМАТИЧНИХ ТА РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Рада Європи є однією з найвпливовіших регіональних організацій у сфері захисту соматичних та репродуктивних прав людини (далі – СРПЛ). Більшість питань, які відносяться до СРПЛ, за визначенням Ради Європи відносяться до сфери біоетики. Основними питаннями, якими займається Рада Європи у сфері біоетики, є:

- Статус ембріона/плода:
  - Клонування;
- Біомедичні дослідження;
- Новітні технології;
- Закінчення життя;
- Генетика;
- Психіатрія;
- Трансплантація;
- Біобанки.

За визначенням Ради Європи, *біоетика* є, переважно, багатопрофільною, плюралістичною сферою науки і технологій в галузі біомедицини, яка повинна враховувати їх постійно мінливий характер [1].

Варто зазначити, що не всі питання, які досліджуються в рамках біоетики, стосуються сфери СРПЛ. Так само існують аспекти захисту СРПЛ, які виходять за рамки біоетики.

В рамках Ради Європи у 1997 році було прийнято Конвенцію про захист прав і гідності людини у зв'язку із застосуванням досягнень біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину та протоколи до неї:

---

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Медведєва М.О.

- 1) Додатковий протокол до Конвенції про права людини і біомедицину у сфері біомедичних досліджень;
- 2) Додатковий протокол до Конвенції про захист прав і гідності людської істоти у зв'язку із використанням досягнень науки та медицини, що стосуються клонування людських істот;
- 3) Додатковий протокол до Конвенції про права людини і біомедицину відносно трансплантації органів та тканин людини;
- 4) Додатковий протокол до Конвенції про права людини і біомедицину відносно генетичних досліджень з метою охорони здоров'я.

Також Рада Європи займається захистом жінок від насильства, в тому числі сексуального насилля. З цією метою 11 травня 2011 року Рада Європи прийняла Стамбульську конвенцію про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок, а також домашнім насильством. Україна дану конвенцію підписала, однак не ратифікувала.

В рамках Ради Європи функціонує Комітет з біоетики (DH-BIO), який замінив у 2012 році Керівний комітет з біоетики (CDBI). Його було створено для виконання завдань, покладених Конвенцією з прав людини та біомедицину 1997 року, а також для роботи на міжурядовому рівні з питання захисту прав людини в галузі біомедицини.

Відповідно до Положення про повноваження на 2016-2017 роки, основними завданнями Комітету з біоетики є:

- 1) проводити регулярні повторні перевірки, передбачені в Конвенції та Додаткових протоколах до неї;
- 2) надалі розвивати принципи, закріплені в Конвенції про права людини та біомедицину, в разі необхідності;
- 3) сприяти покращенню обізнаності та допомагати впроваджувати дані принципи;
- 4) оцінювати етичні та правові проблеми, які виникають у зв'язку зі змінами у сфері біомедицини;

5) співпрацювати з Європейським Союзом та відповідними міжурядовими органами, зокрема для забезпечення узгодженості між нормативними текстами;

б) у відповідності з рішеннями CM/Del/Dec(2013)1168/10.2 Комітету Міністрів, здійснювати регулярно, в межах наявних ресурсів і з урахуванням своїх пріоритетів, аналіз деяких або всіх конвенцій, які відносяться до сфери відповідальності Комітету з біоетики, та звітувати про це Комітету Міністрів [2].

Важливим органом у системі захисту СРПЛ в рамках Ради Європи є Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Для цілей доповідей, які публікує ЄСПЛ, «під *біоетикою* розуміється охорона людини (її прав і особливо людської гідності) в контексті розвитку біомедичних наук». Конкретні питання, які відносяться до сфери біоетики у цих доповідях, є наступні [3]:

- Репродуктивні права (пренатальна діагностика і право на аборт);
- Штучне запліднення;
- Евтаназія;
- Дозвіл на медичне обстеження чи лікування;
- Етичні питання, пов'язані з ВІЛ;
- Збереження біологічних даних владою;
- Право знати свою біологічну ідентичність.

Таким чином, Рада Європи є дійсно однією із найактивніших інституцій, яка впроваджує СРПЛ. Вона займається нормативним та організаційним забезпеченням захисту прав людини в регіоні, в тому числі СРПЛ. ЄСПЛ має значну практику з вирішення спорів щодо захисту СРПЛ та фактично тлумачить та розвиває положення Європейської конвенції з прав людини 1950 року щодо впровадження та захисту СРПЛ державами-членами.

Список використаних джерел

1. Брошура «Біоетика в Раді Європи» [Електронний ресурс] // Рада Європи. – 2014. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680458017>

2. Положення про повноваження ДН-ВІО на 2016-2017 рр. [Електронний ресурс] // Рада Європи. – 2016. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680667abf>

3. Аналітичний звіт «Біоетика та практика Суду» [Електронний ресурс] // Рада Європи/Європейський суд з прав людини. – 2016. – Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_bioethics_ENG.pdf

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ ТА ВИПУСК ІПОТЕЧНИХ ОБЛІГАЦІЙ ЯК ПРАВОВІ ЯВИЩА: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Виникнення класичної сек'юритизації територіально пов'язують із США, в часовому ж вимірі термін «сек'юритизація» вперше був використаний в 1977 році. Інколи в дослідженнях, тематично присвяченим аспектам сек'юритизації випуск боргових цінних паперів (як правило - облігацій) із забезпеченням (англ. – «covered bonds») (надалі – забезпечені облігації), виникнення яких припадає ще на XVIII століття, прирівнюють до сек'юритизації. Не погоджуючись з таким твердженням та з метою визначення ознак, характерних кожному із зазначених правових явищ, у рамках даного дослідження пропонуємо розглянути спільні та відмінні риси між сек'юритизацією та забезпеченими облігаціями, зокрема таким різновидом останніх як іпотечні облігації. Певна обумовленість обраної тематики доповіді також пояснюється прагненням дати відповідь на запитання, чи можна вважати наявні на даний момент в Україні правові норми достатніми для правового здійснення сек'юритизації активів.

Під забезпеченими облігаціями розуміють довгострокові цінні папери, які є забезпеченими певними активами емітента таких цінних паперів [1, с. 142]. Подібним між сек'юритизацією активів та забезпеченими облігаціями, що, ймовірно, і вводить в оману та сприяє переплутуванню цих двох категорій, є здійснення випуску цінних паперів, які забезпечуються пулом однорідних та відокремлених активів [1, с. 143]. Як в проектах сек'юритизації, так і при емісії забезпечених облігацій інвестори в різній мірі, але є захищеними від ризику банкрутства емітента. В обох випадках використовуються якісні активи.

---

* Аспірант кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н, доц. Виговський О.І.

Характерною рисою для забезпечених облігацій та такою, що їх відрізняє від класичної сек'юритизації активів є можливість задоволення вимог інвесторів, що не покриваються забезпеченням, за рахунок інших активів емітента (можливість подвійного регресу) [1, с. 143].

Іншою рисою, що відрізняє випуск забезпечених облігацій від сек'юритизації є «мобільність» пулу активів [2, с. 506]. «Мобільність» пулу активів передбачає можливість заміни частини чи всіх активів, що передаються в забезпечення у разі зниження їх якості на активи вищої якості протягом строку обігу облігацій. Крім того, у разі випуску забезпечених облігацій досить часто активи, які виступають забезпеченням залишаються на балансі емітента [1, с. 143]. При цьому можливі випадки їх передачі спеціально створеній для таких цілей компанії, яка створюється емітентом, але така компанія, як правило, не відповідає всім ознакам притаманним спеціальній юридичній особі в проектах сек'юритизації. Таким чином, сек'юритизація є способом позабалансового фінансування, а забезпечені облігації (в більшості випадків) – балансовим.

У той час, якщо при сек'юритизації платежі інвесторам за цінними паперами генеруються за рахунок платежів за активами, що виступають забезпеченням, то у випадку із забезпеченими облігаціями такі платежі здійснюються за рахунок коштів емітента [2, с. 506]. Разом з тим, Д. Рамос Муньос також до відмінностей між забезпеченими облігаціями та сек'юритизацією відносить те, що у випадку із забезпеченими облігаціями інвестори уникають ризику, пов'язаного із достроковою виплатою боржниками заборгованості за активами, що виступають забезпеченням [2, с. 506].

Одним із різновидів забезпечених облігацій є іпотечні облігації. Особливості та моделі випуску іпотечних облігацій є досить різноманітними та залежить від національного законодавства держав. В Україні закон «Про іпотечні облігації» передбачає можливість випуску двох видів іпотечних облігацій: звичайних та структурованих [3]. Випуск звичайних облігацій здійснюється самим банком, який несе відповідальність за зобов'язаннями, що

слідують із іпотечних облігацій як наданим в забезпечення за облігаціями іпотечним покриттям, так і всім іншим своїм майном. Для звичайних облігацій є характерним можливість здійснення заміни активів, переданих в забезпечення протягом строку обігу облігацій та включення нових активів до складу іпотечного покриття. З цього слідує, що звичайні іпотечні облігації є типовою формою забезпечених облігацій та балансовим методом рефінансування відмінним від сек'юритизації. Виключним правом випуску структурованих іпотечних облігацій наділена спеціалізована іпотечна установа, відповідальність якої за випущеними облігаціями обмежується виключно активами, переданими в забезпечення. Активи вважаються переданими спеціалізованій іпотечній установі у безвідкличному порядку. Однак, законодавчо закріплюється можливість заміни або викупу активів продавцем у разі, якщо на момент включення таких активів до складу іпотечного покриття такі активи не відповідали вимогам, визначеним в проспекті емісії. На випадок банкрутства продавця активів такі активи не можуть бути повернуті продавцю. У той же час таке повернення активів можливе у разі, якщо їх передача була здійснена внаслідок протиправних дій, про які спеціалізованій іпотечній установі було відомо (повинна була знати). При цьому передані в забезпечення активи є відокремленими від іншого майна емітента та не включаються до конкурсної маси емітента (характерна особливість як для звичайних іпотечних облігацій, так і для структурованих іпотечних облігацій). Таким чином, структуровані іпотечні облігації мають значно більше подібних із сек'юритизацію ознак (відокремлений характер активів, відступлення активів та випуск облігацій третьою особою, обмеження випадків заміни та зворотного викупу активів, переданих в забезпечення, захист активів від банкрутства продавця активів) порівняно із звичайними іпотечними облігаціями. Водночас однією із основних ознак сек'юритизації є забезпечення повного захисту переданих активів від ризиків, пов'язаних із банкрутством як ініціатора сек'юритизації, так і спеціальної юридичної особи. З метою реалізації останнього на законодавчому рівні держав передбачаються спеціальні норми у

сфері визначення особливого правового статусу спеціальної юридичної особи. На сьогодні українське законодавство не містить такого спеціального правового регулювання, у т.ч. щодо врегулювання й інших аспектів сек'юритизації, що позбавляє учасників можливості користуватися всіма перевагами сек'юритизації та зводить нанівець можливість підпорядкування таких проектів українському праву.

Підводячи підсумок, зазначимо, що іпотечні облігації, будучи основним різновидом забезпечених облігацій, є методом залучення фінансування, що є відмінним від сек'юритизації. Незважаючи на те, що в обох випадках здійснюється випуск цінних паперів, які забезпечуються пулом однорідних якісних активів (прав вимоги за грошовими зобов'язаннями), «мобільність» пулу активів та можливість здійснення подвійного регресу є рисами, властивими лише проектам з випуску іпотечних облігацій. Нижчий рівень захисту інвесторів від ризиків банкрутства у разі випуску іпотечних облігацій порівняно з проектами сек'юритизації є ще одним свідченням того, що випуск іпотечних облігацій та сек'юритизація є різними правовими категоріями та потребують окремого правового регулювання. Чинне українське законодавство у сфері іпотечних облігацій не може забезпечити належні умови для повноцінного здійснення сек'юритизації активів відповідно до українського права.

Список використаних джерел

1. Schwarcz S. L. Securitization, Structured Finance, and Covered Bonds/ Steven L. Schwarcz // The Journal of Corporation Law. – 2013. – Vol. 39. – P. 129 – 154.
2. Ramos Munoz D. Securitization and Special Purpose Vehicles in an International Setting: a Systemic View: Dissertation thesis / Ramos Munoz David. - Alma Mater Studiorum Università di Bologna, 2009. – 1042 p.

3. Закон України «Про іпотечні облігації» N 3273-IV від 22 грудня 2005 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3273-15/page>.

4. Бэр Х.П. Секьюритизация активов / Ханс Питер Бэр. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 624 с.

5. Вриз Роббе Ж. Ж. де. Секьюритизация и право / Жан Жоб де Вриз Роббе, Поль Али. – М.: Волтерс Клувер, 2008. – 600 с.

6. Schwarcz S. L. The Alchemy of Asset Securitization / Steven L. Schwarcz // *Stanford Journal of Law, Business & Finance*. – 1994. – Vol. 1:133. – P. 133–154.

7. Лопатина Д. А. Секьюритизация как инструмент финансирования в международном обороте: частноправовые аспекты / Д. А. Лопатина // *Право и политика*. – 2009. – №6. – С. 1290 – 1298.

ВІДСТУПЛЕННЯ ПРАВА ВИМОГИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: НЕОБХІДНИЙ ЧИ НЕЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ

Інститут кредитування у 2010-2016 роках став неефективним механізмом стимулювання і розвитку української економіки через недосконалість правового регулювання захисту прав споживачів та ряду правових прогалин, а отже і стимулом пошуку нових механізмів винайдення фінансування для розвитку економіки. Більш ефективним механізмом залучення інвестицій може виступати відступлення права вимоги, ускладнене іноземним елементом. Варто враховувати той безспірний факт, що у більшості правопорядків поняття відступлення права вимоги є тотожним. Відступлення права вимоги як інститут правовий бере свій початок з римського права, з часом видозмінюючись і модифікуючись до реалій сьогодення. Цесія (відступлення права вимоги) полягає фактично у способі заміни кредитора (сторони у зобов'язанні), підґрунтям якої можуть виступати різні види договорів (факторингу, форфейтингу та інших). Особливістю переходу права вимоги є те, що правовим підґрунтям обов'язково виступає договір, що відрізняє цесію від переходу прав на основі закону (наприклад, суброгації), а також від інших інститутів: новації – адже першочергове зобов'язання не припиняється, а переходить до іншої особи, від регресу – відсутнє виникнення нового зобов'язання із самостійними вимогами. Ні для кого не секрет, що у банківській сфері України криза, 41% від загальної кількості кредитів – непрацюючі, за останні 3 роки виведено з ринку понад 90 банків.

Таким чином українська економіка потребує такого механізму залучення фінансування як цесія, а отже і удосконалення її правового регулювання (також факторингу, форфейтингу, сек'юритизації, проектного фінансування).

---

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Довгерт А.С.

Україна приєдналася до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг 11 січня 2006 року, що послугувало розвитку даного інституту в Україні, однак для ефективного його застосування необхідно комплексний законопроект щодо урегулювання усіх аспектів питання застосування факторингу. Спеціальний закон, що регулює факторинг діє у більшості країн світу: Туреччині, Індії, Сербії, Бразилії, Єгипті, Албанії, Італії, Чорногорії, Канаді та Хорватії. В Україні ряд експертів та представники органів державної влади займаються розробкою даного законопроекту про факторинг, що передбачатиме чіткі вимоги до акціонерів та керівництва факторингових компаній (річний досвід роботи, механізм забезпечення фінансової стійкості компаній), вимоги до мінімального розміру статутного капіталу факторингової у розмірі не менше 3 мільйонів гривень, що гарантуватиме фінансову стійкість компанії. Фактично такі компанії у майбутньому скуповуватимуть «погані» кредити, наповнюючи фінансуванням ринок і покращуючи таким чином економіку. Для ефективного функціонування закон про факторинг передбачатиме: штрафи; порядок обліку, звітності, проведення незалежного аудиту; злочини і відповідальність за неподання даних і документів, необхідних уповноваженим органами і аудиторами; механізм придбання і передачі акцій, умови створення факторингових компаній; кваліфікація засновників і менеджменту; заборонені процеси і операції; обов'язок повідомити боржника про цесію (заміну кредитора); механізм передачі прав при здійсненні цесії.

Факторинг як один із видів цесії ефективно використовують у США, активно розвивається у всьому світі, та необхідний для розвитку малого і середнього бізнесу в Україні. Удосконалення українського законодавства потребує даного комплексного нового закону, що урегулює питання факторинг. Адже на сьогоднішній день в українському законодавстві дане питання врегульовано у ряді законів і має точковий характер, адже стосується тільки певних аспектів, так у ст. 49 Закону України «Про банки і банківську діяльність» визначено як одну із кредитних операцій факторинг (придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари

чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів). Фактично дане положення дає право тільки банкам купувати зазначені грошові вимоги. Відповідно до абзацу першого ч. 1 ст. 1077 ЦК України договір факторингу передбачає, що фактор передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження клієнта за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові свою грошову вимогу до третьої особи (боржника). Аналіз світової практики приводить до висновку, що саме поняття «цесії» так як і «факторингу» є дуже широким. Адже тільки під факторингом у світі розуміється: 1) купівля фактором грошової вимоги; 2) купівля фактором вимоги, що супроводжується поручительством продавця за виконання боржником свого обов'язку; 3) купівля фактором вимоги без повідомлення боржника, що поєднується з договором комісії, за яким продавець вимоги зобов'язується вчиняти від свого імені дії, спрямовані на одержання коштів за проданою вимогою та перераховувати їх фактору; 4) надання фактором кредиту клієнту під забезпечення виконання зобов'язання заставою грошової вимоги до третьої особи; 5) надання фактором послуг (ведення обліку заборгованості, ведення переговорів, виставлення претензій, пред'явлення позовів, представництво в суді), спрямованих на одержання заборгованості з боржника.

Цесія ж ще складніше поняття, що потребує детального вивчення та врегулювання у кожному аспекті. Цесія або відступлення права вимоги виступає скоріш за все як необхідний елемент для зниження ризику неплатоспроможності сторони і є дієвим механізмом який вимагає сучасність. Вимога щодо усунення обмежень у застосуванні цесії, визначеність у питаннях ієрархії прав конкуруючих заявників знайшли відображення в уніфікованих міжнародних актах: Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг 1988 року, Конвенції ООН про відступлення дебіторської заборгованості у міжнародній торгівлі 2001 року, Принципах міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (акти «м'якого права»). Національне законодавство удосконалюють відповідно до основних тенденцій міжнародної практики та доктринальних підходів до застосування відступлення права вимоги для чого і

розробляють поки закон про факторинг, що охопить також правове регулювання міжнародного факторингу, однак для застосування даного інституту потрібно дослідити та розробити спеціальне законодавство щодо сек'юритизації, проектного фінансування, форфейтингу.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕТТІНГУ В НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ

Одним із ключових питань правового регулювання неттінгу є наявність чіткого механізму забезпечення його реалізації на практиці.

Як і будь-який інший правочин, угода про неттінг (договір неттінгу), що укладена між дієздатними сторонами на добровільній основі з урахуванням усіх істотних умов, вважатиметься чинною та підлягатиме виконанню, якщо інше прямо не передбачене правовими нормами відповідної юрисдикції.

Аналізуючи нормативно-правове регулювання різних національних правових систем, Філіп Паех виділяє два критерії, які визначають правові механізми забезпечення виконання угод про неттінг: (1) в залежності від обсягу правового регулювання та (2) в залежності від співвідношення договірних механізмів та механізмів законодавчого регулювання неттінгу [1, с. 28].

(1) Виходячи із обсягу правових механізмів забезпечення неттінгу, можна виділити комплексний та розрізнений (обмежений) підходи.

Зокрема, при комплексному підході правовий механізм забезпечення неттінгу полягає в чіткому відмежуванні регламентації неттінгу від впливу з боку будь-яких правових норм, що регулюють інші суміжні сфери та інститути. Базовий принцип комплексного підходу полягає в тому, що угода про неттінг набуває чинності на умовах, передбачених у ній, та підлягає виконанню у повному обсязі. Як правило, в нормативних актах передбачається безпосереднє положення про те, що застосування неттінгу забезпечується правовими нормами і визнається як обов'язкове для виконання сторонами даного правочину (наприклад, Закон Малайзії про неттінг фінансових договорів [2], Закон Ірландії про неттінг фінансових контрактів [3] тощо).

---

* Аспірант кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Виговський О.І.

Відповідно до розрізненого (обмеженого) підходу, закон відмежовує виконання угод про неттінг лише від певного кола норм чи правових актів (наприклад від норм, що регулюють питання неплатоспроможності та банкрутства). Важливим елементом даного підходу є те, що в ньому виділяються угоди про ліквідаційний неттінг, оскільки саме з ними найчастіше постає питання забезпечення виконання. Зокрема, найбільш поширеними причинами неможливості забезпечення виконання варто виділити анулювання договорів у процесі банкрутства та застосування так званого «вибіркового підходу» (*cherry picking*), який використовується ліквідатором, арбітражним керуючим чи іншою уповноваженою особою в процесі управління майном неплатоспроможної сторони і полягає у відборі лише найприбутковіших активів та відкиданні збиткових активів [4, с. 55].

(2) В контексті співвідношення договірних механізмів та механізмів законодавчого регулювання неттінгу, нормативно-правова база національних правових систем визнає як можливість укладання договорів неттінгу, гарантуючи їх виконання, так і можливість здійснення неттінгу (зокрема ліквідаційного неттінгу) в силу самого закону (*statutory netting*), при якому припиняються зустрічні договори, здійснюється їх оцінка та визначається чиста сума боргу (*net amount*) у випадку настання визначених обставин [4, с. 16]. Використання неттінгу в силу закону досить часто ототожнюють із зарахуванням зустрічних вимог за законом у випадку неплатоспроможності (*insolvency set-off*), однак на практиці неттінг має свої власні механізми та ширший спектр застосування, ніж зарахування зустрічних вимог [5, с. 361].

При співвідношенні договірних механізмів та механізмів законодавчого регулювання неттінгу досить часто виникає запитання, по-перше, щодо того, чи матиме застосування обидвох механізмів однаковий результат для сторін трансакції з функціональної точки зору (тобто чи може один і той самий результат, якого очікують сторони при укладанні договору неттінгу, бути досягнутий шляхом неттінгу в силу закону).

По-друге, не зрозуміло чи ці підходи узгоджуються між собою і можуть застосовуватись в якості альтернатив. Оскільки, наприклад, у випадку забезпечення виконання угод про неттінг, може виникати ризик конфлікту між принципом автономії волі сторін та застереженням про публічний порядок. В той час як у випадку застосування неттінгу в силу закону виникатиме питання, до якої міри передбачені законом механізми (будучи більш вузько спеціалізованими та вузько регламентованими) можуть обмежувати та впливати на автономію волі сторін при погодженні угоди про неттінг.

Наприклад, у Великій Британії договірний неттінг застосовується лише, якщо він передбачає надання більш широкого обсягу прав сторонам трансакцій, ніж це передбачено у випадку використання законодавчо регламентованого механізму зарахування зустрічних вимог у випадку неплатоспроможності (*insolvency set-off*) [6].

Отже, розглядаючи питання правових механізмів забезпечення неттінгу, необхідно звертати увагу на традиційні перешкоди, які впливають на його реалізацію. Зокрема, серед них варто виділити наступні: (1) застосування положень про зарахування зустрічних вимог до неттінгу; (2) наявність вибіркового підходу (*cherry picking*) та заборони дострокового припинення договорів, щодо яких передбачена процедура неттінгу; (3) визнання угоди про неттінг недійсною та (4) заборона переваги одних кредиторів над іншими.

(1) На сьогоднішній день у багатьох юрисдикціях неттінг, як правова концепція, визнається неповністю та неоднозначно. Як наслідок досить часто виникає ототожнення неттінгу з існуючими правовими концепціями, зокрема, із зарахуванням зустрічних вимог, що в свою чергу ставить під сумнів юридичну силу угод про неттінг. Однак зарахування зустрічних вимог є набагато обмеженішим, ніж неттінг, і у випадку їх ототожнення спотворюються три основні функціональні елементи неттінгу та відповідно втрачаються його переваги.

(2) Застосування вибіркового підходу (*cherry picking*) у процесі банкрутства до договорів, виконання яких можливе через угоди про неттінг,

руйнує механізм забезпечення реалізації неттінгу в цілому. Зазвичай, у тих юрисдикціях, в яких правове регулювання неттінгу чітко регламентоване, існує тенденція вирішувати конфлікт між вибіркоким підходом та механізмом забезпечення виконання угод про неттінг шляхом заборони ліквідатору робити вибір з числа відокремлених договорів, при цьому наділяючи останнього правом вирішувати питання доцільності сплачувати чисту суму боргу (*net amount*), визначену в результаті неттінгу.

(3) Як правило, у більшості держав, що передбачають можливість застосування неттінгу, угода про неттінг має юридичну силу лише щодо певних типів договорів, по яких здійснюється неттінг. Діапазон таких договорів відрізняється в залежності від юрисдикції. У випадку включення в угоду про неттінг договорів, що не задовольняють відповідні вимоги законодавства, існує ризик заборони здійснення неттінгу щодо всього пакету договорів (оскільки угода про неттінг та всі договори, які вона покриває, як правило, вважаються одним договором), замість можливого виключення зі сфери застосування неттінгу конкретних договорів, які не задовольняють вимогам законодавства.

(4) Національні закони про неплатоспроможність часто містять правила, що дозволяють ліквідатору або суду забороняти передачу активів або здійснення платежів, які виникають до відкриття процедури банкрутства, з метою забезпечення цілісності активів та майна неплатоспроможного боржника, не створюючи при цьому необґрунтованих привілеїв для окремих кредиторів. Однак, у контексті застосування неттінгу існує ризик, що він буде прирівняний до виконання зобов'язань (передачі активів або здійснення платежів), які витікають з договору, та відповідно буде заборонений ліквідатором або судом.

Таким чином, сторонам, які використовують угоди про неттінг у своїх трансакціях, необхідно враховувати усі підводні камені та ризики, які можуть виникати при безпосередній реалізації неттінгу в окремо взятій юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Paech P. Preliminary draft Report on the need for an international instrument on the enforceability of close-out netting in general and in the context of bank resolution / Phillip Paech. – Rome: UNIDROIT, 2011. – 80 p.
2. Malaysia Netting of Financial Agreements Act of 2 March 2015.
3. Ireland Netting of Financial Contracts Act of 1 August 1995.
4. Wood P. Set-off and Netting, Derivatives, Clearing Systems / Phillip Wood. – London: Sweet & Maxwell, 2007. – 415 p.
5. Dalhuisen J. Transnational Comparative, Commercial, Financial and Trade Law / Jan Dalhuisen. – Oxford and Portland: Hart Publishing, 2016. – 814 p.
6. UK Insolvency Rules of 10 November 1986 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1986/1925/introduction/made>

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гринь О.*

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТНК НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

В даний час людство займають проблеми глобалізації, що впливають на всі сфери життя людського суспільства: економічні, соціальні, політичні. Процес глобалізації має об'єктивний характер, будучи неминучим результатом еволюції світової економіки, посилення світогосподарських зв'язків.

Одним з основних джерел глобалізації є феномен транснаціоналізації, у рамках якого велика частина виробництва, споживання, експорту, імпорту і доходу країни значною мірою залежить від рішень міжнародних центрів за межами даної держави. Як головні сили тут виступають ТНК, що самі є одночасно і результатом і головними учасниками інтернаціоналізації. Транснаціоналізація – це новий етап, що являє собою процес посилення світової інтеграції в результаті глобальних операцій ТНК.

Наслідки дій ТНК все сильніше відчувають на собі всі країни, серед яких і Україна, яка рухається по шляху інтеграції зі світовою системою. Глобалізація світового ринку - це фактично процес реструктуризації «світу ТНК». Для ТНК, що мають єдиний центр керівництва і що діють в багатьох країнах з метою витягання прибутку для своїх власників, національні ринки вузькі, а державні кордони є перешкодами, що заважають максимізувати норму прибутку на вкладений капітал. Створення ТНК своїх філій в інших країнах обіцяє значні вигоди як з погляду прибутку, так і в плані загальної перспективи зміцнення економічної влади. Це обставина і пояснює той факт, що в сучасному світі практично всі крупні корпорації перетворилися на транснаціональні.

---

* Аспірант кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.екон.н., проф. Рогач О.І.

В основі утворення транснаціональних корпорацій в аграрному секторі лежать інтеграційні процеси. Агропромислова інтеграція являє собою процес поєднання (синтез) сільського господарства і промисловості, економічною передумовою якої є безперервність НТП, ґрунтується на сукупності виробничих взаємовідносин і різною мірою проявляється й удосконалюється протягом усього розвитку суспільного виробництва [1].

ТНК впливають на країни базування і приймаючі країни. Оцінювати їх діяльність у приймаючій країні необхідно на рівні держави, вітчизняних підприємств і громадян. Більшість країн, які розміщують філії ТНК на своїй території, схвалюють їх діяльність і навіть конкурують між собою за залучення прямих іноземних інвестицій. Позитивний вплив ТНК на економіку приймаючих країн виявляється у створенні додаткових робочих місць, поживленні внутрішньої торгівлі, впровадженні інновацій і випуску нових видів продукції. Іноземні ТНК здатні сприяти модернізації капіталоемних виробництв та поліпшенню загального рівня корпоративного управління, надати певні антикризові гарантії. Українські партнери через їх канали можуть закріпитися на традиційних ринках реалізації продукції й вийти на нові [2].

Сучасні великомасштабні інтегровані структури, в основі діяльності яких лежить замкнутий цикл виробництва та інноваційна спрямованість, сформувалися за рахунок агропромислової інтеграції. З усього числа аграрних транснаціональних компаній, які працюють в Україні, можна виділити найбільш відомі: «Cargill» (торгівля і переробка зернових і маслічних культур, продукти харчування, торгівля і виробництво кормів для тварин), «McDonald's», «Nestle», «Kraft Foods» (ТМ “Люкс”), «Lactalis» (ТМ “President”), «Kernel» (ТМ “Щедрий Дар”, “Стожар”), «Danone» (“Даніссімо”, “Актімель”). Найкрупнішим виробником та експортером олії є українська компанія «Кернел», яка утримує близько 1/3 ринку та постійно нарощує власні потужності, купуючи нові маслоекстракційні заводи та приєднуючи інших виробників. На його частку припадає близько 8% світового виробництва соняшникової олії. Продукцію компанія поставляє більш ніж в 60 країн світу.

Переробні потужності «Кернел» складають 3 млн тонн насіння соняшнику на рік, що дозволяє отримати 1,3 млн тонн соняшникової олії і близько 1,2 млн тонн соняшникового шроту. «Кернел» завершив 2016 фінансовий рік (липень-2015 - червень 2016) з чистим прибутком в \$ 225,2 млн, що в 2,1 рази більше, ніж в 2015 році [4].

Серед експортерів соняшнику виділяються також зарубіжні компанії: «Серна», «Bunge», «Alfred Toepfer». Серед спеціалізованих виробників молока та молочних продуктів є крупні іноземні компанії: „Danone”, „Юнимилк”, „Lactalis”. Водночас існують вітчизняні корпорації, які вже відносно тривалий час працюють на закордонних ринках. Через те, що вони займаються виключно збутом, ще не можна їх назвати в повній мірі транснаціональними, та їхня продукція є добре знаною в світі. До них належать ТОВ СП “Нібулон” – виробник і експортер сільгосппродукції (пшениця, ячмінь, соняшник та ін.), ЗАТ “Чумак” (виробництво та експорт олії, кетчупів, майонезів), виробники і експортери напоїв – АТ “Оболонь” та КП КЗБН “Росинка”. Продаж техніки та обладнання в сільському господарстві здійснюють такі ТНК, як CNH, John Deere, New Holland, AGCO, Claas, ринок засобів захисту рослин представляють Bayer, BASF, Dow та ін.

Аналіз діяльності ТНК в Україні дає можливість виявити ряд позитивних та негативних чинників, що впливають на економіку країни. До позитивних чинників можна віднести:

- покращення виробничої бази України, виробництво іноземними компаніями на території країни товарів та послуг призводить до побудови нових підприємств, модернізації або розширення існуючих;

- впровадження досягнень науково-технічного прогресу в країні, імпорт технологій в країну дозволяє покращити якість продукції, підвищити її рівень конкурентоздатності на світових ринках і, як наслідок, сприяє зростанню експорту;

- посилення процесів інтернаціоналізації і глобалізації, функціонування транснаціональних корпорацій в Україні призводить до активізації залучення

вітчизняної економіки у світові процеси та вихід на нові ринки товарів та послуг;

- значні відрахування до бюджету: з 20 найбільших платників податків в Україні 11 – це транснаціональні корпорації.

Недоліки діяльності транснаціональних корпорацій в Україні тісно пов'язані з наявними перевагами для країни. До основних недоліків можна віднести:

- у багатьох випадках транснаціональні корпорації використовують українську економіку як сировинну базу, передаючи українським партнерам не відповідні їхньому рівню розвитку технології з жорсткими обмеженнями на продаж;

- ТНК демонструють свою соціальну відповідальності в Україні, проте на практиці дуже часто порушуються певні права національної робочої сили, використовуються недоліки українського законодавства у сфері охорони навколишнього середовища та ін.;

- міжнародні компанії уникають сплати податків шляхом внутрішнього переливу капіталу в країни з нижчим рівнем оподаткування.

Агропромислові транснаціональні корпорації є основними постачальниками високо-технологічних продуктів та послуг для сільськогосподарського виробництва. За останні десятиліття значення та вплив агропромислових ТНК на процеси, що відбуваються у світовій економіці, значно збільшились. Це пояснюється тим, що значна кількість ТНК за свою структурою і фінансовим потенціалом можуть зрівнятися з деякими невеликими державами та міждержавними організаціями.

Світові глобалізаційні процеси супроводжуються формуванням транснаціональних корпорацій, які являють собою рушійну силу розвитку економіки. Завдяки їм відбувається поширення інноваційних технологій та покращення виробничої бази країни, де розташовані філії корпорацій. Нині основними факторами, що стримують розвиток транснаціональних корпорацій в Україні, виступають:

- відсутність нормативно-правового поля діяльності ТНК;
- недосконалість податкової системи, що ускладнює доступ іноземного інвестора;
- нестабільна політична ситуація;
- коливання курсу національної валюти;
- нерозвиненість внутрішнього інвестиційного ринку;
- обмежена зовнішня орієнтація бізнесу.

Перспективним напрямом подальших досліджень є формування шляхів усунення вище зазначених факторів гальмування розвитку транснаціональних корпорацій в Україні.

Список використаних джерел

1. Агропромислова інтеграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/246/42.pdf>.
2. Транснаціональні корпорації як суб'єкти міжнародної інвестиційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/16090322/ekonomika/transnatsionalni_korporatsiyi_subyekt_i_mizhnarodnoyi_investitsiynoyi_diyalnosti.
3. Експерти про транснаціональні корпорації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/74635>.
4. Hyser - самые свежие новости экономики, бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hyser.com.ua/business_and_finance/niderlandskaya-kompaniya-kupit-10-agropredpriyatij-v-treh-oblastyah-ukrainy-176643.
5. Рогач О. І. Транснаціональні корпорації у світовому господарстві: монографія / О. І. Рогач. – К. : ВЦ «Київський університет», 2006. – 150 с.

THE BUSINESS MODEL OF LOW-COST AIRLINES

According to Porter (1980), there are two generic strategies a company can choose to pursue: cost leadership and differentiation. Low-cost carriers (LLCs) normally choose cost leadership strategy, as opposed to differentiation pursued by legacy carriers; this is evident from the very nature of the low-cost airlines (see Table 1).

Low-cost carriers normally operate point-to-point short-haul flights. This is in contrast to legacy carriers (also known as full-service network carriers) who operate hub-and-spoke model and rely heavily on connection flights. Flying point-to-point flights on popular routes allows for higher capacity utilisation and makes operations planning easier.

It appears that the most visible distinction between the low-cost carriers and the legacy carriers is that the former operate what is known as ‘no-frills’ model of in-flight service, i.e. they do not offer free meals, drinks, newspapers and flight entertainment (O’Connell and Williams, 2005). Low-cost airlines often operate ‘free seating’ concept, which encourages passengers to board quickly; by so doing LLCs try to reduce boarding time and save on airport parking fees. Further, LLCs usually have strict standards for hand baggage and charge extra fees for check-in luggage (such fees can often amount to or even exceed the ticket price itself). This not only allows LLCs to avoid delays associated with catering logistics and cargo loading, but also to operate flights with fewer cabin crew members on board.

Another major difference between low-cost carriers and full service network carriers lies in their fleet structure. The use by the majority of LLCs of homogeneous fleet further helps to cut fuel cost, save on aircraft maintenance, staff training, capacity planning, and reduce capital cost. By standardising its fleet, an airline can save on staff training as there would be no need to permanently employ different

---

* PhD student of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv
Academic supervisor: Professor R.O. Zablotska

technicians and engineers for each aircraft model. In contrast, operating a mixed fleet of Boeing 737, Boeing 767, Airbus 330, and Airbus 380 would require four teams of highly specialised technicians and maintenance workers. Moreover, spare aircraft parts would have to be in stock at all times for all four aircraft models. Thus, operating heterogeneous fleet would entail significant additional expenses for airlines. In addition, an air carrier who flies different aircraft models on the same route would normally face overbooking problem more often because capacity planning appears to be much more difficult in this case. However, low-cost carriers manage to avoid such additional expenses and hence reduce costs. Further, high-density seating helps to keep unit costs low, as fixed costs can be assigned to a greater number of passenger seats (German Aerospace Center, 2008).

Table 1

Airline business models: LLC vs. legacy carriers

	Low-cost carriers	Legacy carriers
Strategy	cost leadership	differentiation
Network	point-to-point	hub-and-spoke
Fleet	homogeneous	heterogeneous
Airports	secondary	main
In-flight service	no (or extra fee)	yes
Partnerships	rare	common
Sales & Distribution	direct	direct and indirect
Legal & Regulation	liberalised environment	affected by ASAs

LCCs are specifically interested in keeping their fleets young. Although newly-manufactured aircraft are much more expensive to buy or lease than used airplanes, the effect of a fleet age on operating expenses is straight-forward: the longer an aircraft has been in service, the more has to be spent on its maintenance and repair. Therefore, keeping the average fleet age low helps avoid additional costs.

Capital cost savings are particularly evident in the case of large orders placed by air carriers to aircraft manufacturers: negotiating large quantities normally increases the bargaining power of airlines and allows them to spend less on average per aircraft ordered (Porter, 2008). Thus, it would be easier to negotiate greater discounts when placing an order for 50 identical airplanes (e.g. all Boeing 737-800), rather than for smaller numbers of different aircraft models (e.g. 10 orders for Boeing 737-800, 15 orders for Boeing 767-300, 15 orders for Airbus 330, and 10 orders for Airbus 320).

Low-cost carriers tend to fly to secondary, less famous and less busy airports for several reasons. Firstly, passenger service charges, landing and parking fees are considerably lower in such airports. Secondly, major international hubs (such as London Heathrow Airport or John F. Kennedy International Airport) can often be congested, and capacity shortages may occur at peak times. This usually leads to flight delays, which often results into compensation claims by passengers (Kim and Lee, 2009). By avoiding overloaded airports LLCs manage to achieve lower turnaround times and save on airport fees.

Another distinctive feature of the LLCs is that they rarely engage in airline alliances or other forms of partnership agreements (Morandi et al., 2015). This is in contrast to ever increasing role of strategic alliances and code-sharing agreements among legacy carriers. LLCs also seek to reduce the cost of ticket selling where possible. Consequently, they prefer direct online sales, fully eliminating cooperation with travel agents, and sometimes charging extra for payments made by credit card. Price discrimination practiced by low-cost carriers is based on ‘peak’ vs. ‘off-peak’ times. Further, by offering considerable discounts for tickets booked long in advance, LLCs are able to generate new demand from low-yield passengers who would not have flown otherwise.

By choosing to focus on the cost leadership strategy, low-cost carriers are able to keep ticket price low through operating ‘no-frills’ point-to-point flights to secondary airports on a homogeneous fleet. Direct sales and price discrimination allows to generate new demand from passengers who would not afford to fly full

service network carriers. Lastly, by operating in the liberalised environment, the LLCs are able to avoid regulation restrictions which could limit operational efficiency and entail unnecessary expenses.

References

Cook, G.N. and Goodwin, J. (2008) 'Airline Networks: A Comparison of Hub-and-Spoke and Point-to-Point Systems'. *Journal of Aviation/Aerospace Education & Research*, 17(2).

German Aerospace Center DLR (2008) *Analyses of the European air transport market: Airline Business Models* [Online]. Available at: https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/modes/air/doc/abm_report_2008.pdf (Accessed: 17 March 2017).

Kim, Y. and Lee, H. (2009) 'Passenger complaints under irregular airline conditions – cross-cultural study'. *Journal of Air Transport Management*, 15, pp. 350-353.

Morandi, V., Malighetti, P., Paleari, S., Redondi, R. (2015) 'Codesharing agreements by low-cost carriers: An explorative analysis'. *Journal of Air Transport Management*, 42, pp. 184-191.

O'Connell, F., Williams, G. (2005) 'Passengers' perceptions of low cost airlines and full service carriers: a case study involving Ryanair, Aer Lingus, Air Asia and Malaysian Airlines'. *Journal of Air Transport Management*, 11, pp. 259-272.

Porter, M.E. (1980) *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and companies*. New York: Free Press.

Porter, M.E. (2008) 'The five competitive forces that shape strategy'. *Harvard Business Review*, 86(1), pp. 78-93.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОГО РИНКУ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ

Чорна металургія є фундаментом для розвитку цілого ряду провідних галузей світової та національної економік: оборонної промисловості, транспортного та важкого машинобудування, енергетики, будівництва. Також вона тісно пов'язана з хімічною і легкою промисловістю [1].

Основним індикатором розвитку ринку металургії та світової індустріальної економіки в цілому є показники виробництва та споживання виробів металопрокату. В цілому за період з 1999 по 2014 рр. світове виробництво сталі зросло більш ніж в два рази, тоді як приріст населення становив близько 21%. Ця тенденція свідчить про те, що метал є вкрай затребуваним матеріалом: його виробляють та їм торгують.

У 2015 р. довгострокова тенденція зростання як виробництва, так і споживання сталі, яка була характерна для ринку металургії протягом шести років, змінилася на протилежну. Зниження виробництва сталі склало 2,8%, а споживання – 3%. Тенденції 2015 р. призвели до того, що надлишок пропозиції металургійної продукції і та ослаблення попиту на неї спровокували зниження рівня цін на сталь; причому ціни на ринку чорної металургії опустилися до найнижчого рівня за останні 10 років. Протягом усього 2016 р. на світовому ринку металургії також відчувалась невпевненість і напруга, спричинені цілим рядом факторів політичного та економічного характеру [2; 3].

2015-ий рік відзначив зниження світового виробництва сталі, яке за підсумками року досягло 2,8% (до 1 613 млн. тонн). До десятки найбільших країн-виробників увійшли: Китай, Японія, Індія, США, Росія, Південна Корея, Німеччина, Бразилія, Туреччина і Тайвань. Необхідно зазначити, що за перші

---

* Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.екон.н., доц., Мазуренко В.І.

п'ять місяців 2016 р. світове виробництво сталі досягло лише 667 млн. тонн, що на 1% менше, ніж за січень-травень 2015 р. При цьому географічна структура виробництва практично не змінилася.

Найвищі темпи зростання виробництва сталі в 2016 р. спостерігалися в Індії: в травні 2016 р. було вироблено понад 8 млн. тонн сталі, що на 4,9% більше, ніж за той самий період роком раніше.

Рекордний приріст – на 14,6% у порівнянні з періодом з січня по травень 2015 р. (понад 1,35 млн. тонн) – за п'ять місяців 2016 р. продемонструвала Україна. Це пояснюється ефектом низької бази.

Зняття міжнародних санкцій сприятливо позначилося на стані іранської металургії. У травні 2016 р. в Ірані було виплавлено майже 1,65 млн. тонн сталі, що перевищило показники річної давності на 13%.

Єгипет, де місцеві виробники відчувають серйозні проблеми із забезпеченням електроенергією та природним газом, навпаки, все більше переходить на напівфабрикати. Таким чином, в січні-травні 2016 р. в цій країні було отримано на 28,9% менше металу, ніж в той же період роком раніше.

Північноамериканські металурги за перші 5 місяців 2016 р. виробили майже стільки ж сталі, скільки рік тому. У той час як в Латинській Америці внаслідок економічної кризи в Бразилії (на частку якої припадає 53% регіонального виробництва сталі), а також через зниження внутрішнього попиту, відбувся суттєвий провал ринку: за підсумками п'яти місяців 2016 р. виробництво сталі в Бразилії впало на 13,9%; в Аргентині та Мексиці було зафіксовано зниження виробництва сталі на рівні 15,3% і на 5,9% відповідно; а в Венесуелі – аж 77,3%.

В ЄС виробництво сталі за п'ять місяців 2016 р. скоротилося на 6,4% або майже на 4,7 млн. тонн. Понад третини цього падіння припало на Великобританію, також істотно скоротилася виплавка у Франції, Іспанії, Угорщині та Польщі. У Росії в січні – травні 2016 р. металургійні підприємства виплавили 28,7 млн. тонн сталі і виготовили 24,8 млн. тонн готового прокату

чорних металів. Загальне скорочення обсягів виробництва склало 2,4% і 2,2% відповідно.

Таким чином, можна зробити висновок, що причиною останніх негативних тенденцій у чорній металургії стала волатильність на фінансових ринках, уповільнення зростання світової торгівлі, зниження цін на нафту, а також постійний надлишок виробничих потужностей [3; 4].

За даними про світове споживання сталі в динаміці з 2012 р. найбільше зростання споживання було зазначене в африканських країнах (на 30%), країнах ЄС (на 11%), країнах АСЕАН (на 9%) та інших станах Європи (на 6%).

Темпи зростання споживання сталевих продукції в державах АСЕАН в період з 1998 по 2015 рр. становили 8 – 9% на рік, поступаючись лише Китаю. При цьому більша частина попиту на прокат в регіоні припадала на будівельну галузь. Її частка у споживанні в 2015 р. складала біля 73,5%. Друге місце з великим відривом зайняло автомобілебудування з показником в 11% [3; 5].

Загалом за підсумками 2015 р. у порівнянні із 2014 р. споживання сталі знизилася на 3% та склало 1500 млн. тонн.

За підсумками 2015 р. до десятки найбільших імпортерів сталі увійшли: Європейський Союз, США, Німеччина, Південна Корея, Італія, Туреччина, В'єтнам, Таїланд, Франція та Індія, а до десятки найбільших експортерів – Китай, Японія, Європейський Союз, Південна Корея, Росія, Німеччина, Україна, Італія, Бельгія та Туреччина.

Таким чином, металургія в економіці багатьох країн є однією з ключових виробничих галузей. Крім того, вона у значній мірі впливає на суміжні промислові сектори. Основним індикатором розвитку ринку металургії та світової індустріальної економіки в цілому є показники виробництва та споживання виробів металопрокату. В цілому в найближчі два роки більшість експертів прогнозують часткове відновлення ринку металургії. Однак ці прогнози не відрізняються визначеністю і динамічністю. Так, в різних країнах очікується або незначна позитивна зміна ситуації в галузі, або продовження зниження, але з меншими темпами.

Список використаних джерел

1. Обзор рынка черной металлургии [Электронный ресурс] // Deloitte. – 2015. – Режим доступа: <https://www2.deloitte.com/ru/ru/pages/manufacturing/articles/iron-and-steel-industry-report.html> / (дата звернення 17.03.2017).
2. Металловедение [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://metallovedeniye.ru/> (дата звернення 17.01.2017).
3. Девальвация рубля компенсировала финансовые потери металлургических компаний. // Исследовательский центр компании «Делойт» в СНГ. – 2016.
4. The World Steel Association [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.worldsteel.org> // (дата звернення 17.01.2017).
5. MESTEEL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mesteel.com/start.htm> // (дата звернення 17.03.2017).

ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ЛОГІСТИЧНИМИ ПОСЛУГАМИ

Є безліч зв'язків — як прямих, так і непрямих — між транспортним та логістичним сектором і важливими результатами економічного та соціального розвитку суспільства. Національні стратегії розвитку багатьох країн світу визначають сферу логістики, як специфічне джерело щодо зростання. Жодна інша галузь не має такого одностайного визнання в якості основного елемента для росту і розвитку.

Логістика мають ряд прямих і непрямих зв'язків з важливими економічними та соціальними цілями економічного розвитку країн. З одного боку, транспорт і логістика можуть підвищити ефективність торгівлі, яка, при відповідних обставинах, призводить до збільшення доходів, зростання зайнятості та зменшення рівня бідності. Галузева продуктивність також є ключовим фактором, що визначає здатність уряду надавати товари, необхідні для людського розвитку, своєму населенню, такі як основні продукти харчування і вакцини, особливо у віддалених районах, за найнижчою можливою ціною.

Відомим фактом, що позитивно впливає на транспортно-логістичну складову і розвиток, є полегшення проведення торгівельних трансакцій, які, за сприятливих умов, сприяють збільшенню національного доходу, зменшення рівня бідності, і таким чином сприяють економічному та соціальному розвитку.

Зростаюча кількість інструментів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі на тлі скорочення митно-тарифного захисту безпосередньо впливає на процес поставки товарів, його вартість, швидкість і якість. В першу чергу це стосується обмежень, пов'язаних з участю держави у зовнішньоторговельних операціях на різних етапах (виробництво товарів, збут, транспортування і т.д.).

---

* Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.е.н, проф. Заблоцька Р.О.

Дана група нетарифних заходів включає обмеження щодо перевезення іноземних товарів та іноземних перевізників, порядок розміщення державних замовлень, субсидії і дотації експортерам та ін.

Митні процедури та перевірки є найбільш значущими перешкодами для надання логістичних послуг, основними цілями яких є оперативне і надійне переміщення вантажу з найменшими витратами. Додаткові фактори, які можуть ускладнювати вихід на ринок і впливають на умови конкуренції включають в себе певні бар'єри крос-секторальних інвестицій та ліцензування певних видів діяльності у сфері надання логістичних послуг.

Митні процедури визначаються як перешкода ефективному наданню послуг логістики і включають в себе обмеження на вагу і вартість поставок; вимоги до документації, які можуть бути основою в разі відсутності систем електронного обміну даними; обтяжливі вимоги інспекції; і кількісні обмеження здійснення брокерських послуг іноземними фірмами.

Процедури проходження митного очищення, в тому числі і процедура митного оформлення і огляду, є найпоширеною перешкодою для надання іноземних послуг логістики. Крім того, митне оформлення і контроль є найбільш трудомісткою процедурою в повітряних і морських перевезеннях вантажу.

Не менш важливим фактором з точки зору організації транспортно-логістичної системи є митні процедури і експортно-імпортні формальності адміністративного характеру. У цьому секторі уряди країн встановлюють особливі вимоги до оформлення зовнішньоторговельної документації і додаткові вимоги при проходженні митного оформлення, процедури митної оцінки, правила визначення країни походження товару і класифікацію товарів, вимоги по передвідвантажувальній інспекції та інші формальності.

І хоча, один з способів надання логістичних послуг можливий через транскордонну торгівлю, як правило, провідні логістичні компанії встановлюють комерційну присутність на зарубіжних ринках з метою забезпечення надання комплексної послуги логістики на всьому відрізку

ланцюгу постачання. Уряд може вплинути на комерційну присутність, обмеживши іноземні інвестиції шляхом застосування певних обмежень щодо юридичних форм, частки власності, обклавши високими податками підприємства з іноземними інвестиціями, дублювання деяких вимог ліцензування, або може навіть обмежити міграцію або наймання основних співробітників. Таки заходи можуть бути застосовані горизонтально, зачіпаючи всіх постачальників послуг на ринку, або в конкретній галузі.

Вимоги щодо створення спільних підприємств в партнерстві з місцевими компаніями для діяльності на ринках приймаючих країн можуть привезти до зменшення економічної ефективності новостворених компаній, оскільки місцеві фірми можуть бути менш досвідчені і ефективні, ніж іноземні компанії. Таке партнерство може знизити якість управління і контролю наданих послуг, збільшити витрати на логістичні послуги, що призводить до зменшення доходів іноземного партнера.

Обмеження на пересування виробників логістичних послуг зазвичай приймають форму державного ліцензування імпорту робочої сили, яке пов'язане для місцевого імпортера як з проходженням бюрократичних процедур, так і з оплатою отримання відповідної ліцензії.

Бар'єри в торгівлі логістичними послугами впливають на надання логістичних послуг і обумовлені також забезпеченням безпеки і захисту інтересів суспільного характеру певної допоміжної інфраструктури. З цих та інших причин, транспортні мережі в багатьох країнах традиційно контролюються державними чи приватними монополіями, що обмежують можливість приватних логістичних фірм в експлуатації транспортних мереж. Для забезпечених активами логістичних фірм монопольні транспортні мережі чітко обмежують можливість експлуатувати свої транспортні мережі. Для незабезпечених активами логістичних фірм монопольне надання транспортних послуг призводить до скорочення вибору послуг і відсутності конкурентного тиску на ціни. У порівнянні з цим, в інших логістичних послугах, пов'язаних з таким, як управління транспортуванням і ланцюжком поставок консалтингових

послуг, які менш суворо регламентовані і часто надаються малому і середньому бізнесу, відбувається посилення конкуренції.

В останні роки логістичні фірми скористалися лібералізацією ринку транспортних послуг в односторонньому порядку, так як багато країн лібералізували і/або приватизували свої транспортні сектори з метою скорочення транспортних витрат і збільшення економічного зростання. Інші шляхи щодо лібералізації були проведені на двосторонній і багатосторонній основі в рамках міжнародних торговельних угод, в тому числі Генеральної угоди про торгівлю послугами (ГАТС) і двосторонніх угодах про вільну торгівлю.

Список використаних джерел

1. United States International Trade Commission, *Logistics Services: An Overview of the Global Market and Potential Effects of Removing Trade Impediments*, May 2005.
2. Hollweg C., Wong M-H., *Measuring regulatory restrictions in logistic services*, ERIA, Jakarta Pusat, 2009.
3. Jean-François A., Mustra M., Ojala L., Shepherd B., and Saslavsky D. 2010. *Connecting to Compete 2010: Trade Logistics in the Global Economy*. Washington, DC: World Bank, 2012.
4. Saslavsky D. and Shepherd B. 2013. "Facilitating International Production Networks: The Role of Trade Logistics." *The Journal of International Trade & Economic Development: An International and Comparative Review*. doi: 10.1080/09638199.2013.811534.
5. Doll A., Friebel D., Rückriegel M. *Global Logistics Markets* // Roland Berger Strategy Consultants GmbH. – 2014. – 49 p.

СУБСИДУВАННЯ АВІАКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ НІМЕЧЧИНИ

Незважаючи на те, що авіакосмічна галузь Німеччини не займає лідируючого положення в економіці країни, вона має пріоритетно-важливе значення. Дана галузь відіграє роль технологічного мотору економіки. У ній поєднані майже всі види високих технологій інформаційної епохи: електроніка, робототехніка, вимірювальна та регулювальна техніка, а також техніка управління і матеріалів. Інновації в цій сфері істотно сприяли підйому виробництва комп'ютерів. Крім того, вони використовуються у багатьох інших економічних сферах: наприклад, в мобільних системах зв'язку, навігаційних системах автомобілів, технічному забезпеченні відео-конференцій тощо.

Оскільки близько 70% всієї продукції, що випускається авіаційно-космічними підприємствами Німеччини, спрямовується на експорт, зі сторони Федерального Уряду Німеччини запроваджуються заходи по регулюванню і контролю експортної політики в цій галузі і надається широкомасштабна підтримка за найбільш важливими напрямками [1, с.3].

Виділяються наступні **різновиди допомоги компаніям авіакосмічної галузі** [2, с.162-163]:

1. *Надання компаніям-виробникам авіакосмічної галузі експортних кредитів на пільгових умовах.*

Пільгові кредити ототожнюються у даному випадку з прихованою фінансовою допомогою, так як її сума представляє різницю між ринковою і пільговою кредитними ставками (*кредитна субсидія*). Серед інших її видів можна назвати: гарантії спеціалізованих банків по кредитах і пайова участь

---

* К.е.н., доц. кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

інвестиційних компаній в капіталах підприємств, якщо ці банки або компанії сумою прихованої допомоги фінансуються державою.

У рамках державних програм дотації на пільгове кредитування складають 3-10% від суми кредиту. За програмами «KfW», що фінансуються за рахунок власних коштів, кредитні ставки ближче до ринкових, тобто вартість кредитів – значно вище порівняно з федеральними або земельними програмами.

Пільгові умови кредитування передбачають:

- 1) низьку процентну ставку (як правило, на весь термін кредитування);
- 2) тривалий період кредитування (як правило, 10 років, причому як мінімум на перші два роки підприємство звільняється від всяких виплат);
- 3) можливість повернення взятих сум в будь-який час (нерідко без додаткових виплат);
- 4) пайове фінансування (за рахунок коштів «KfW» застосовується тільки до певної частини інвестиційного проекту, наприклад 50%. В іншому випадку проект повинен бути профінансований за рахунок власних коштів або інших позикових коштів).

З лютого 2010 р. Урядом Німеччини була запропонована схема участі країни в додатковому фінансуванні програми створення нових зразків авіаційної техніки. Так, компаніям надавалися державні гарантії з ліміту т.зв. «*Німецького фонду*» на отримання кредиту в розмірі до 1 млрд. євро.

Даний фонд, загальним об'ємом у 100 млрд. євро, створений Урядом ФРН у січні 2009 р. з метою надання фінансової допомоги німецьким підприємствам для подолання наслідків фінансово-економічної кризи. Безпосереднє кредитування здійснюється державним банківським концерном «КФВ Банкенгруппе» (нім. – «*KfW Bankengruppe*»), 80% активів якого належить Федеральному Уряду, а 20% - урядам федеральних земель. Схема кредиту розроблена Федеральним міністерством фінансів Німеччини і передбачає початок повернення позики тільки після надходження на банківські рахунки компаній грошових коштів за поставлені на експорт літаки [3, с.9].

2. Пільговий порядок оподаткування при здійсненні експортних угод.

У рамках даного виду державної підтримки компаніям, що виробляють продукцію на експорт на території Німеччини, при виконанні даного виду угод, надаються істотні пільги, з метою використання вивільнених фінансових коштів на модернізацію виробництва і науково-дослідну діяльність.

3. Субсидування інноваційної діяльності.

Державні інвестиційні надбавки / субсидії дуже рідко надаються на умовах зворотності. За основу для їх розрахунку береться запланований обсяг інвестицій. Надбавки не підлягають оподаткуванню і застосовуються на вимогу. Субсидії, на відміну від них, обкладаються податком і надаються на розсуд органу, що їх розподіляє.

Урядом Німеччини розроблений ряд програм по наданню *фінансової підтримки інноваційної діяльності компаній авіаційно-космічної галузі ФРН*, що виробляють основну частину продукції на експорт. Об'єм виділених коштів на дослідження і розробку нових технологій щорічно становить 15-20% від загального обороту галузі. Крім того, здійснюється підтримка галузі з боку держави шляхом участі у фінансуванні науково-дослідних і дослідницько-конструкторських програм, реалізованих як приватними виробничими компаніями, так і університетами, НДІ, іншими дослідними установами.

На федеральному рівні основним інструментом є реалізація *«Національної програми досліджень в області авіації» (нім. - «Luftfahrtforschungsprogramm» - «LuFo»)*, спрямованої на збереження і розвиток наявних ключових авіаційно-космічних технологій в рамках міжнародного поділу праці, а також розвиток мережі національних науково-дослідних установ [4, с.4]. Програма передбачає фінансування до 50% (за певних умов – до 100%) витрат на проекти НДДКР.

Список використаних джерел

1. Морозов В.С. Німецька авіакосмічна галузь // Інформаційно-аналітична довідка. – Торговельно-економічна місія у складі Посольства

України у ФРН. – Берлін, 2007. – 11 с.

2. Grams C., Steinkamp J. Kooperation und Konkurrenz in der Luft- und Raumfahrt // Jahrbuch internationale Politik: Jahrbücher des Forschungsinstituts der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik. – München: Oldenbourg. – Vol. 26.2003/2004. – S. 161-168.

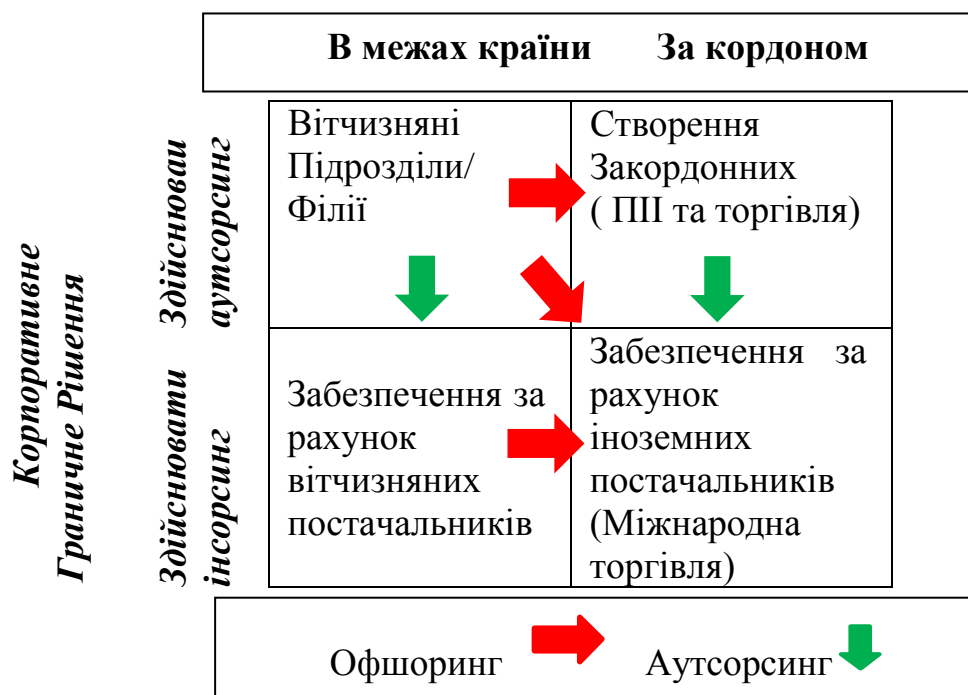
3. Hinsch M. Impulsgeber Luftfahrt: Industrial Leadership durch luftfahrtspezifische Aufbau- und Ablaufkonzepte. – Berlin [u.a.]: Springer-Vieweg, 2013. – 328 S.

4. Europäisches Raumfahrtprogramm, erste Ansätze: Arbeitsdokument der Kommissionsdienststellen. – Europäische Kommission / Generaldirektion Unternehmen und Industrie. – 2007. – 17 S.

МІЖНАРОДНІ РИНКИ АУТСОРСИНГУ В СФЕРІ ПОСЛУГ

Терміни офшоринг та аутсорсинг мають багато спільних рис але в той же час дані категорії абсолютно різні за значенням. Аутсорсинг в першу чергу використовується для пояснення передачі виробництва товарів та послуг за межі компанії і виникає як в межах країни базування компанії (внутрішній аутсорсинг), так і в іншій країні (зовнішній аутсорсинг).

Термін офшоринг по своїй суті є зовнішнім аутсорсингом і розглядає виключно випадок перенесення виробництва компанії за межі країни базування. Офшорингові операції по наданню послуг можуть здійснюватися двома способами: в межах компанії за рахунок створення іноземних філій (іноді цей спосіб називають „внутрішньокорпоративним або прямим офшорингом”), або шляхом передачі тієї чи іншої послуги у підряд будь-якій третій стороні, що виступає постачальником послуг (такий спосіб ще називають „офшорним підрядом” чи „офшорним аутсорсингом”).

* Аспірант кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник к.е.н., доц. Расшивалов Д.П.

Малюнок 1.1. Визначення аутсорсингу і офшорингу [1, с. 5].

Офшорний аутсорсинг або офшоринг у широкому значенні передбачає виключно перенесення виробництва послуг через зовнішній підряд без здійснення прямих інвестицій в приймаючу країну. В цьому випадку офшорний аутсорсинг стосується як БНК, так і невеликих корпорацій.

Офшорний аутсорсинг в сфері послуг характеризується виробництвом тих послуг які лежать в основі або є безпосередньо кінцевим продуктом материнської компанії і характеризується наступними чинниками:

- Часткове або постійне припинення виробництва послуг в країні базування та переміщення робочої сили до приймаючої країни;
- Часткове або повне виробництво послуг що було припинене в країні базування передається в підряд іншій компанії в країні базування;
- Корпорація що передає виробництво послуг в підряд на першому етапі виробництва змушена імпортувати дані послуги для задоволення внутрішнього попиту в країні базування;
- Імпорт послуг для задоволення внутрішнього попиту материнської компанії може здійснювати її філіал в країні базування.

Аутсорсинг послуг, у якості важливої частини сучасної сфери послуг з високою доданою вартістю, неповним циклом свого завершення, меншим рівнем забруднення та великим процентом зайнятості став новою точкою зростання в економічному розвитку на новому щаблі структурної перебудови промисловості по всьому світу. У якості останнього чинника формування міжнародного сектору послуг та поділу праці, сучасний аутсорсинг послуг має величезний вплив на торгівлю послугами, виробничу структуру, модернізацію промисловості, просування ланцюжка створення вартості в кожній країні, що змушує багатьох науковців припускати, що сфера офшорингу впливає на економіку країни в якості нового зовнішньо-економічного чинника [2, с.1].

За останнє десятиліття сфера офшорингових послуг відчула величезне зростання і перетворилася в глобальний сектор, який стрімко розвивається та охоплює як розвинені країни, так і ті, що розвиваються.

Світова економічна криза продемонструвала значну стійкість до спадів завдяки принципу поміркованості в контексті зниження витрат для всіх галузей промисловості, і така позиція змушує постійно шукати локації з нижчими затратами. У свою чергу дана тенденція відкриває можливості новим країнам увійти в галузевий ланцюжок створення доданої вартості [3, с.2].

Офшорний аутсорсинг є експортно-орієнтованою діяльністю, що ґрунтується на експортних послугах, а за умови стрімкого розвитку аутсорсингу послуг, коливань ділових циклів у країні, надмірної залежності від експорту може проявитися вразливість економічної структури.

Незважаючи на структурні (наприклад, законодавство, регулювання і технології) та культурні (тобто, місце розташування) зміни, що впливають на аутсорсингові рішення, ринок вимагає ще більшого аутсорсингу. За умови дієвості такої схеми, усі витрати можна скоротити з 30 до 40 відсотків, а 1-5% працевлаштування в країнах Великої сімки можна буде перемістити до країн, що розвиваються за рахунок їх залучення до аутсорсингу послуг [4].

Підвищена доступність світових постачальників послуг в нетрадиційних місцях буде підтримувати цю швидко зростаючу функціональну сферу. Наразі багато видів діяльності є основними транзакційними фінансовими та бухгалтерськими процесами, такими як кредиторська заборгованість, однак компанії починають експериментувати з аутсорсингом нетранзакційних фінансових функцій, наприклад, фінансовим аналізом. Аутсорсинг фінансових послуг, заснований на певних знаннях, усе ще переживає період свого становлення, але як тільки організації будуть стабільно розвиватися, він неодмінно має стати більш поширеним [5, с. 15].

Як виробничі ланцюжки створення вартості, так і мережі послуг ґрунтуються на міжнародних закупках послуг або їх офшорингу. Офшоринг дозволяє країнам з економікою, що розвивається досягти сталого зростання за рахунок розширення економіки знань та зменшити свою традиційну залежність від виробничих та обробних галузей [6, с.2]. За оцінками ОЕСР (2014 року) розмір ринку офшорних послуг досягне 500 млрд. дол. США в 2020 році.

Однак темпи зростання будуть відрізнятися в кожному сегменті ланцюжка створення вартості.

У той час як сфера офшорних послуг значно виросла за останнє десятиліття, вона все ще вважається галуззю, що тільки зароджується, а її величезний потенціал є значною мірою невикористаним. Компанії, які прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність продовжують передавати на виконання не тільки другорядні операції, але і основну свою діяльність, як наприклад науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи. Зростаючий попит на таку діяльність з вищою доданою вартістю вказує на те, що виконання лише деяких послуг залишиться в розвинених країнах, а зростання офшорингу в наступні роки буде як і раніше стійким.

Список використаних джерел

1. Sako M. Chapter for the Oxford Handbook of Professional Service Firms.[Electronic resource] // Outsourcing and Offshoring of Professional Services. – 2014. – Mode of excess: http://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Novak_Druce/Doc/sako-outsourcing-and-offshoring.pdf
2. Kshetri N., “Institutional factors affecting offshore business process and information technology outsourcing”, Journal of International Management, vol. 13, Issue 1, (2007), pp. 38– 56.
3. Gereffi G., M. Castillo, K. Fernandez-Stark. The Offshore Services Industry: A New Opportunity for Latin America. [Electronic resource] – 2009. – Mode of excess: http://www.ales-lac.org/uploads/left_column/The%20offshore%20service%20industry_LAC.%202009.pdf.
4. Doh J., “Offshore Outsourcing: Implications for International Business and Strategic Management Theory and Practice”, Journal of Management Studies, vol. 42, Issue 3, (2005), pp. 695– 704.
5. Deloitte. – 2014. – Mode of excess: <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/strategy/us-2014-global-outsourcing-insourcing-survey-report-123114.pdf>.

6. Gereffi G., K. Fernandez-Stark. The Offshore Services Value Chain: Developing Countries and the Crisis. [Electronic resource] // The World Bank Policy Research Working Paper. – 2010. – Mode of excess: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/3751/WPS5262.pdf>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ПІД ВПЛИВОМ ІННОВАЦІЙНИХ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сьогоднішній день фінансовий ринок насичений інноваційними інструментами і технологіями, які дозволяють більш ефективно застосовувати фінансові активи, збільшувати власний капітал, зміцнювати фінансову стійкість і ліквідність, а також регулювати фінансові ризики. Розвиток новітніх технологій, які пов'язані з наданням фінансових послуг (або фінтех як транслітерація скороченої назви цього терміну з англійської), щорічне збільшення обсягу інвестицій у цьому напрямку та трансформації, що відбуваються внаслідок цього на ринку фінансових послуг викликають жвавий інтерес зі сторони наукових кіл.

За визначенням Оксфордського словника фінтех – це комп'ютерні програми та інші технології, що використовуються для підтримки або запуску банківських та фінансових послуг [1]. При детальнішому вивченні проблеми стає зрозумілим, що це явище формує свою екосистему, в якій відбувається виробництво та впровадження новітніх технологій для підвищення ефективності фінансової системи.

За даними дослідження агентства Venture Scanner, найбільшу популярність на сьогодні демонструє сектор споживчого кредитування, далі слідує бізнес-кредитування та персональні фінанси [2]. Масштаби інвестованих у галузь коштів ще з 2011 року стабільно зростають. За даними некомерційної міжнародної фінтех-асоціації Innovate Finance глобальний обсяг венчурних інвестицій у фінансові технології збільшився за 2016 рік на 10,9% і склав \$17,4 млрд у порівнянні з \$15,6 млрд в 2015 році. Країнами-лідерами у 2016 році за цими показниками стали Китай, США та Великобританія [3].

Разом з тим розвиток фінтех-сектору викликає ряд позитивних та ряд

---

* Аспірантка кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н, доц. Расшивалов Д.П.

потенційно негативних наслідків. Згідно з Всесвітнім економічним форумом та прогнозами аналітиків провідних компаній у фінансовій сфері фінтех може створити нові ризики як для системи фінансів в цілому, так і для інших аспектів діяльності підприємств та споживачів. Наприклад, підвищення ефективності технологій найчастіше веде до звільнення окремого сегменту працівників низової і середньої банківської ланки, для яких варіант еміграції з метою працевлаштування також є неможливим, адже проблема працевлаштування цілого соціального прошарку має глобальний характер [4]. Також до вагомих ризиків відносять рівноправне кредитування (через p2p-платформи). Його користувачі можуть зіткнутися з різного масштабу втратами враховуючи той факт, що p2p-платформи часто мають менш розвинені механізми прорахунку ризиків, менш жорсткі вимоги до надійності позичальника, більше клієнтів з поганою кредитною історією [5].

В США, де фінтех сектор є одним з найвпливовіших у світі, Управління з контролю за грошовим обігом наголошує на тому, що фінансові технології варто розглядати як загрозу для американських банків, які поки що залишаються порівняно з ними неконкурентоспроможними. Яскравим прикладом до недавнього часу були сервіси p2p-платежів, такі як Venmo (зараз PayPal) і Square Cash. Традиційна банківська альтернатива ClearXchange до 2016 року не була достатньо конкурентоспроможною для них, адже транзакція в системі займала дві-три доби [6].

В цьому контексті слід згадати про сферу національної безпеки і оборони, адже за умови деструктивного застосування нових технологій з'являються нові можливості для дестабілізуючих атак на міжнародних фінансових ринках [4]. Полегшений доступ до джерел фінансування діє для будь-якого виду бізнесу, в тому числі нелегального, завдяки відсутності жорсткої системи регулювання.

Такі зміни вимагають якісної реакції від фінансових регуляторів, які стикаються з проблемами отримання інформації та підтримки ринкової стабільності. Загальновідомим вже є той факт, що стандартні інструменти

регулювання, які підходять для банківського сектора, не можуть бути ефективними для управління діяльністю фінтех-фірм [7]. Зокрема міжнародні регуляторні інституції повинні уважно відслідковувати розробки в світі фінансових технологій, щоб уникнути циклів кризи, якими супроводжувалися попередні інновації в світі фінансів.

У відповідь на існуючі ризики поширення нових технологій у сфері фінансів ряд урядів вже зробили спроби вводити елементи регулювання спеціально для фінтех-галузі. До таких заходів можна віднести створення відповідних підрозділів у органах державного нагляду, запровадження різного роду ліцензій, створення програм моніторингу [8, 9]. Однак якщо узагальнити, то в більшості випадків дії з боку держави мають вигляд швидше просування та підтримки, ніж розробку правил і рамок їх діяльності в майбутньому. Говорячи про можливість створити належну систему регулювання, варто згадати Всесвітній економічний форум та його основні рекомендації, за допомогою яких необхідно зупинити реалізацію фінтехнологій, що створюють системний ризик [10]. За умови, що такі рекомендації будуть втілені в життя вчасно, можна говорити про дійсно позитивні наслідки виникнення і подальшого розвитку фінтех-області, так як переваг вона створює чимало.

Таким чином, потенційна зміна балансу сил на ринку фінансів потребує від уряду не тільки заходів щодо сприяння розвитку фінтех-проектів, які є вже досить популярними на сьогодні, а й модернізації законодавчої системи та всіх її інститутів так, щоб вона випереджала та запобігала зловмисному використанню нових технологій, забезпечувала належний контроль за їх розвитком та підтримку стабільності фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Fintech [Електронний ресурс] // Online English Oxford Dictionaries. – 2017. – Режим доступу: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/fintech>.
2. State of FinTech – The Future of Money [Електронний ресурс] // Appcessories. – 2016. – Режим доступу: <http://www.appcessories.co.uk/fintech/>

3. The 2016 VC FinTech Investment Landscape [Электронный ресурс] // Innovate Finance. – 2017. – Режим доступа: <http://www.slideshare.net/innovatefinance/the-2016-vc-fintech-investment-landscape-71849828/1>.

4. Пархомов А. Революция экономических технологий [Электронный ресурс] / А. Пархомов, С. Чернышев // Эксперт. – 2016. – Режим доступа: <http://expert.ru/expert/2016/42/revolyutsiya-ekonomicheskikh-tehnologij/>.

5. Бум финтеха может вызвать новый финансовый кризис [Электронный ресурс] // Coinspot. – 2017. – Режим доступа: <http://coinspot.io/world/bum-finteha-mozhet-vyzvat-novyy-finansovyy-krizis-preduprezhdaet-karni/>

6. Банки США собираются бороться с финтех-стартапами собственным платежным сервисом [Электронный ресурс] // Banks.eu. – 2016. – Режим доступа: <http://news.banks.eu/archives/3447>.

7. Fintech poses challenges for banking-sector stability: BOJ's Kuroda [Электронный ресурс] // Investing.com. – 2016. – Режим доступа: <https://www.investing.com/news/economy-news/'fintech'-poses-challenges-for-banking-sector-stability:-boj's-kuroda-445542>

8. US banks regulator seeks to oversee fintech groups [Электронный ресурс] // Financial times. – 2016. – Режим доступа: <https://www.ft.com/content/f5522c32-b89f-11e6-ba85-95d1533d9a62>.

9. Новые шаги к регулированию финтеха и криптовалют в Европе и Америке [Электронный ресурс] // Bitcoin Security. – 2016. – Режим доступа: <https://bits.media/news/novye-shagi-k-regulirovaniyu-fintekha-i-kriptovalyut-v-evrope-i-amerike/>.

10. Опасный «финтех» — 6 ключевых рисков, которые создают финансовые стартапы [Электронный ресурс] // Кто в курсе. – 2016. – Режим доступа: <http://ktovkurse.com/a-vy-kurse/opasnyj-finteh-6-klyuchevyh-riskov-kotorye-sozdayut-finansovye-startapy>

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ГЛОКАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ КОМПАНІЄЮ «DANONE»

Глобальний маркетинг спрямований на те, щоб знизити витрати компанії за рахунок максимальної стандартизації. Локальний маркетинг намагається врахувати всі особливості кожної з країн або кожного з регіонів, де продаються товари компанії. Глокальний маркетинг – це «маркетинг, який поєднує переваги глобального та локального підходів, враховує тенденції та зміни маркетингового середовища, породжені діалектикою єдності та боротьби глобального та локального» [1, с. 11].

Компанія «Danone» є транснаціональною корпорацією, яка в своєму маркетингу використовує як принципи глобального, так і принципи локального підходів, тобто застосовує глокальний маркетинг. Особливості ж застосування глокального маркетингу «Danone» розглянемо на конкретних прикладах з комплексу маркетингу компанії.

Товар (product). Серед товарів, які відносяться до води, «Danone» має як міжнародні (глобальні) бренди, такі як «evian», «Volvic» і «Badoit», так і локальні бренди, як наприклад: «Aqua» в Індонезії, «Mizone» в Китаї, «Bonafont» в Мексиці, «Villavicencio» і «Villa del Sur» в Аргентині, «Fontvella» і «Lanjarón» в Іспанії і «Zywiec Zdroj» в Польщі [2, с. 17]. Для того, щоб якнайкраще відповідати смакам, звичкам і харчовим потребам споживачів, «Danone» розвиває проект під назвою «NutriPlanet», який покликаний забезпечити компанію базою інформації про ставлення до продуктів харчування та їх споживання в різних країнах, культурні та соціологічні питання тощо. Завдяки такій всесторонній оцінці «Danone» має змогу розробляти та адаптувати продукти таким чином, щоб вони якнайкраще

---

* Аспірант кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н., проф. Мазуренко В.П.

відповідали локальним умовам тієї чи іншої країни [3]. Так, наприклад, у своїх молочних продуктах «Danone» враховує смакові вподобання споживачів і особливості споживання молочних продуктів на різних ринках, зокрема показник непереносимості лактози в різних країнах [4, с. 153; 5].

Ціна (price). Одним із факторів, які визначають ціну глокальної продукції, є відсоток валютнозалежної складової в інгредієнтах та упаковці: якщо у 2012 році цей показник у «Danone» в Україні був на рівні 40-60%, то до 2016 року компанії вдалося знизити цей показник до 30-35%. У цьому показнику враховується не тільки імпорт, а й упаковка, вироблена в Україні з імпортного пластику. У компанії, наприклад, намагалися максимально локалізувати постачання фруктів. Тому зараз у «Danone» в Україні повністю локальна полуниця, яку вирощують її кооперативи, чорниця, малина, яблучне пюре, ожина, смородина. Вишня була польська, але також стала локальною. Імпортуються всі екзотичні фрукти, частково малина, персик. Яблучне пюре з локальних фруктів, але концентроване пюре імпортне: в Україні не можуть виробляти концентровану сировину, тому що вирощують багато різних сортів і компанії не в змозі забезпечити однорідність продукту в усіх партіях. Концентрований яблучний сік місцевий, але ціна його прив'язана до євро, адже це експортний товар [6].

Місце (place). Місія «Danone» – нести здоров'я через продукти харчування до якомога більшої кількості людей. Тому компанія представлена в більш ніж 130 країнах, де більш ніж 52% від продажів товарів компанії в грошовому вираженні припадає на країни, що розвиваються [7, с. 6]. У 2016 році на регіон АЛБА (так компанія називає регіон, який включає в себе Азіатсько-Тихоокеанський регіон, Латинську Америку, Близький Схід і Африку) припало 40,5% від продажів товарів компанії в грошовому вираженні, на Європу – 39,06%, СНД, США і Канаду – 20,44% [8, с. 14].

Просування (promotion). Т. Сантос, директор з маркетингу «Danone», вважає, що основна відмінність між споживачем України й Західної Європи полягає в тому, що в Україні люди більш сконцентровані на брендах, вони

більше виражають любов до них і ця особливість дозволяє компанії легше створювати цінність марки [9]. Більше того, в Україні споживачі приділяють багато уваги своєму зовнішньому вигляду. Виходячи з цього, компанія намагається позиціонувати свої продукти як «модний молочний бренд», який допоможе бути стрункішими та красивішими. У Фінляндії, наприклад, така комунікація не буде успішною. Там, навпаки, потрібно оперувати точними науковими фактами. Наприклад, «живі бактерії, що входять до складу йогурту, покращують роботу імунної системи та шлунково-кишкового тракту». За змістом це одне і те ж повідомлення, але та форма, яка працює у Фінляндії, не працюватиме в Україні [10].

Таким чином, компанія «Danone» має як глобальні, так і локальні бренди; пристосовує свої товари до умов локальних ринків, враховуючи смаки, звички та харчові потреби споживачів кожної окремої країни; оптимізує витрати на сировину таким чином, щоб мати конкурентоспроможні ціни без шкоди для якості товарів; веде свою діяльність у більш ніж 130 країнах світу; для одного й того ж товару може застосовувати різну політику просування в різних країнах залежно від особливостей локальних споживачів. Отже, компанія «Danone» поєднує переваги глобального та локального підходів у своєму глокальному маркетингу, ефективність якого підтверджується високими позиціями компанії в міжнародних рейтингах і загалом на ринку харчових продуктів.

Список використаних джерел

1. Bekh K. A Company's Marketing Mix in Terms of Glocal Marketing // *Baltic Journal of Economic Studies*. – Riga: Baltija Publishing, 2016. – Vol. 2. No. 5, November. – P. 10-15.
2. Danone 2015 Registration Document. Annual Financial Report. – 362 p.
3. Stakes & Innovations [Electronic resource]. – Available from: <http://www.danone.com/en/for-all/our-4-business-lines/fresh-dairy-products/stakes-innovations>.

4. Dumitrescu L. The Glocal Strategy of Global Brands / L. Dumitrescu, S. Vinerean // Studies in Business and Economics. – Sibiu: Lucian Blaga University of Sibiu, 2010. – Vol. 5. № 3. – P. 147–155.
5. Activia. Our products [Electronic resource]. – Available from: <http://www.activia.ca/en-us/our-products>.
6. Кухтіна І. Перейти на місцеве: як Danone в Україні за чотири роки вдвічі скоротив залежність від імпорту [Електронний ресурс] / І. Кухтіна. – 18 квітня 2016. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/perejti-na-misceve-ak-danone-v-ukraini-za-cotiri-roki-vdvici-skorotiv-zaleznist-vid-importu>.
7. Danone 2015 Economic and Social Report. – 92 p.
8. Danone 2016 Full-Year Results. Press Release [Electronic resource]. – 14 p. – Available from: http://danone-danonecom-prod.s3.amazonaws.com/user_upload/Investisseurs/Resultats/2017/ANG/Press_release_Danone_FY_2016.pdf.
9. Інтерв'ю на порталі Pult з Т'яго Сантосом, директором з маркетингу [Електронний ресурс]. – 03 березня 2011. – Режим доступу: <http://danone.ua/ua/media-center/danoneinmedia/id/intervju-na-portali-pult-z-tjago-062>.
10. Сантос Т. Локальные особенности международной компании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hub.kyivstar.ua/lokalynye-osobennosti-meghdunarodnoy-kompanii>.

ГУМАНІТАРНІ ЧИННИКИ УКРАЇНО-ВІРМЕНСЬКИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН

Політична, економічна, гуманітарна та культурна діяльність вірмен в минулі віки залишили вагомий слід в історії України. Побут вірменської діаспори, її політичне, соціально-економічне та духовне життя є органічними складовими сьогодення національних меншин української держави.

Після встановлення незалежності розвиток співробітництва України з Республікою Вірменія в культурно-гуманітарній сфері стало однією з важливих складових загального спектру двосторонніх відносин.

Співробітництво в гуманітарній сфері реалізується на основі ряду підписаних міждержавних документів, таких як:

- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Вірменії про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання від 01.03.2001 р. [1];

- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом РА про співробітництво в галузі туризму від 19.07.1999 р. [1];

- Програма співробітництва між Міністерствами культури України та Вірменії на 2008- 2012 роки (яка передбачає проведення Днів культури Вірменії в Україні (2011 р) і, відповідно, України в Вірменії (2012 р), тижні кіно, гастролей театральних колективів, інших загальних заходів і т.п.) [1].

З метою забезпечення двостороннього культурного обміну було налагоджено співробітництво з вірменськими державними установами, культурними закладами та громадським товариством української діаспори у Вірменії – Федерацією українців Вірменії «Україна». Налагоджено

---

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Андрєєва О.М.

співробітництво з громадськими організаціями Вірменії, зокрема Асоціацією «Чорнобиль», Радою об'єднання ветеранів Вірменії. Спільними зусиллями з українською громадою і Єреванською філією Тернопільського національного економічного університету, який існує з 2001 року, проводяться заходи, присвячені визначним датам в історії України.

Громада проводить велику роботу по вихованню та оздоровленню дітей, як і в питаннях освіти молодого покоління. У вузи України на сьогодні направлено 27 студентів діаспори, 12 із яких уже закінчили навчання. Решта продовжує навчання. Доречно сказати, що біля 20 дітей нашої діаспори навчаються в філії Тернопільського національного економічного університету в м. Єреван. Для дітей «Федерація» до 2008 р. влаштовувала щорічні відпочинки в Міжнародному таборі «Артек», таборі «Молода гвардія» Одеса та в таборах Вірменії – «Сірануш», «Цахкадзор» тощо. 189 Діти «Дзвіночка» сім років поспіль ставали Лауреатами (II-III місце) конкурсу-фестивалю дитячої та юнацької творчості «Наша земля – Україна». У 2007-2008 рр. роках діти «Дзвіночка» відпочивали в дитячому таборі «Молода гвардія» в м. Одеса. У 2009 та 2010 рр. діти нашої діаспори не змогли відпочивати ні в Міжнародному таборі «Артек», ні в таборі «Молода гвардія» в Одесі. В першому випадку Україна позбавила дітей закордонних діаспор отримувати путівки із «Артека» (за рішенням високопосадовців України, «Артек» повинен слугувати лише дітям з України із малозабезпечених сімей, в другому – сімейний бюджет наших дітей не вирішував питання путівок: \$250 США плюс затрати на авіатранспорт (другим транспортом неможливо і небезпечно) [2].

Одним із важливих факторів збереження національної самобутності вірмен в Україні був тісний зв'язок їхніх громад з Вірменською Церквою, яка своїм корінням сягає апостольських часів.

Дослідження специфіки Вірменської Апостольської Церкви допомагає більш глибокому розумінню процесів формування різних напрямків християнства. Досвід вірменської церкви у консолідації вірменського народу, формуванні національної самосвідомості важливий для українських

національних Церков, які активно включені в процес національно-духовного відродження.

Національна вірменська церква – найдавніша з усіх християнських церков. У 301-302 рр. Вірменія стає першою у світі державою, в якій християнство посідає місце державної релігії. Подія ця відбулася за 89 років до того, як християнство оголошено державною релігією Римської імперії. Велика заслуга в цьому належить св. Григорію Просвітителю – першому історичному єпископу Вірменії. Тому Вірменську церкву називають ще григоріанською. З ініціативи патріарха св. Ісаака (387-439 рр.) Месроб Маштоц у 403-404 рр. створює вірменську азбуку. Після цього вірменською мовою перекладено Біблію [3].

Висновки. Попри, здавалось би, віддаленість Вірменії від України, двосторонні відносини з цією країною мають значний вплив на місце і роль України у кавказькому регіоні. Інтенсивне співробітництво двох країн в культурно-гуманітарній сфері є однією з важливих складових загального спектра двосторонніх відносин. Цьому сприяють багатовікові тісні зв'язки народів України з вірменами, які внесли відчутний внесок до культурної спадщини країни.

Список використаних джерел

1. Посольство України в республіке Армения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://armenia.mfa.gov.ua/ru/ukraine-am/culture>
2. Ukrainian World Congress [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2010/Armenia.pdf
3. Вірменська Церква в Україні: Монографія. – Львів: Логос. – 128 с.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Прикладні аспекти інформаційної глобалізації пов'язані з практикою міжнародної взаємодії і стосуються зовнішньої політики міжнародних акторів, оскільки від впливу інноваційних комунікацій залежить реалізація зовнішньополітичних інтересів, підтримка національних пріоритетів і позиціонування країни в міжнародних відносинах. Вплив сучасного комунікативного інструментарію на міжнародну систему суттєво змінює форми, методи і контент зовнішньополітичної діяльності.

Зовнішньополітичне відомство Великої Британії активно використовує медіадипломатію як технологію впливу на світову громадську думку, оскільки медіадипломатія як ефективний механізм тієї чи іншої зовнішньополітичної акції виступає демократизуючим чинником, який сприяє обговоренню міжнародних проблем широкою громадськістю. Веб-сайт Форін Офісу, відзначений свого часу міжнародними нагородами у сфері інтерактивних медіа, представляє офіційну інформацію британського уряду з питань зовнішньої політики за всім спектром відносин, які щоденно доповнюються позиційними матеріалами, оперативним реагуванням на події, що безпосередньо чи опосередковано стосуються інтересів Сполученого Королівства.

Зокрема, важливого значення надається роз'ясненню британській і світовій спільноті правильності зовнішньої політики країни, для чого Форін Офіс залучає різні види мас-медіа, як правило BBC і спеціальні канали британської зовнішньополітичної установи. Водночас, як зазначають фахівці, інформаційно-роз'яснювальна пропаганда не завжди сприяє переконанню британської і світової спільноти: йдеться про резонансні наслідки для зовнішньої політики Великої Британії референдуму про вихід країни з ЄС, які

---

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Рижков М. М.

викликали і викликають негативну реакцію як всередині країни, так і в ЄС. Британія, зазначається у коментарях, давала ЄС дуже потужну базу прагматизму, британської раціональності, традицій лібералізму, зв'язків з Америкою, з якою ЄС взаємодіяла не через Німеччину, Францію чи північноєвропейські країни, а передусім через Велику Британію. Водночас Британія, на думку фахівців з міжнародних відносин, «через брексіт виявилася на периферії Європи, ставши набагато більш провінційною».

Прем'єр-міністр британського уряду Т. Мей має намір встановити ділові взаємини з європейськими лідерами, заявивши, що хоче працювати з канцлером А.Меркель і з главами інших європейських країн в конструктивному дусі, щоб зробити процес виходу розумним і впорядкованим. Проте, як зазначив президент Франції Ф. Олланд, «... з точки зору загальних інтересів Європи, чим раніше почнеться офіційний процес виходу Великої Британії, тим краще, оскільки невизначеність є найбільшою небезпекою». При цьому президент Франції вважав за потрібне відзначити, що до початку офіційних переговорів між Великою Британією і ЄС не може бути змістовних дискусій або «предпереговорів».

Експерт CNN вважає, що 27 країн ЄС тепер будуть поводитися досить жорстко, щоб більше ніхто не побажав повторити приклад Великої Британії, та й для самого Лондона процес виходу з ЄС постараються зробити максимально важким. Непереконливою у контексті позиційно-репутаційної кампанії виявилася і реакція Форін Офісу на оприлюднення 250 тис дипломатичних телеграм на сайті WikiLeaks, де проблемою стали навіть не стільки розкриті в переписці таємниці, про які повідомляли медіа, як про виклик політичному цинізму. Після оприлюднення скандальних фактів на Wikileaks про British Petroleum екс-прем'єр Д. Кемерон і британський уряд, заблокувавши сайт, розпочали інформаційну кампанію з роз'яснення цієї ситуації, щоб для підняти рейтинг однієї з найкрупніших компаній Британії. Водночас зовнішньополітичне відомство Великої Британії проводить спеціальні акції, спрямовані на зміну іміджу країни за кордоном, пропагування модернізації,

прогресивності і науково–технологічного розвитку країни з метою залучення іноземних інвестицій та створення сприятливої репутації для британської промисловості. Форін Офіс також надає іміджеву інформацію країнознавчого, довідкового, статистичного та економічного характеру, висвітлює програми британського уряду з проблем інформаційного суспільства та його складових, зокрема щодо розвитку професійних навичок у сфері комунікацій співробітників дипломатичної служби.

Основним інструментом культурної дипломатії Великої Британії вважається Британська рада, яка у своїй діяльності активно використовує новітні технології й пропонує широкий спектр інформаційних послуг для реалізації власних культурних та освітніх проектів у країнах перебування, зокрема, програми Knowledge and Learning Centers, що є найефективнішим культурно–інформаційним проектом. Серед проектів, які реалізуються через Британську раду, виокремлюється і програма Think UK, яка призначена для формування позитивного іміджу Великої Британії за кордоном, розуміння цілей і принципів політичної, економічної та культурної діяльності держави, інформування громадськості про здобутки країни у різних сферах, про налагодження двостороннього інтелектуального та культурного співробітництва.

Зовнішньополітична комунікація як інструмент взаємодії держав ефективно реалізується у практиці міжнародних відносин. Практика Великої Британії як світового актора свідчить про застосування такого комунікативного інструментарію, який забезпечує урядовим інститутам можливість спілкування як із зовнішньою, так і внутрішньою аудиторією для позиціонування політики країни на міжнародній арені, адекватного реагування на нагальні потреби британської спільноти, розуміння тенденцій британської громадської думки, дослідження переваг та суперечностей відносин Великої Британії з європейськими політичними інститутами і європейською спільнотою.

Список використаних джерел

1. Golan G. J., Yang S.-U., Kinsey D. F. International Public Relations and Public Diplomacy: and Engagement. Peter Publishing Inc.; New York, 2014. – 458 p.
2. Brown K., Hensman C. Bhandari P. Annual Report on Public Diplomacy and International Broadcasting-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/247329.pdf>
3. Pamment, James British Public Diplomacy and Soft Power: Diplomatic Influence and the Digital Revolution [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.springer.com/gp/book/9783319432397>
4. Cultural Diplomacy platform [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britishcouncil.be/programmes/cultural-diplomacy>
5. What is the Role of Former Ambassadors in Digital Diplomacy? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://digdipblog.com/2017/02/07/what-is-the-role-of-former-ambassadors-in-digital-diplomacy/>
6. Manor I. The 2017 Social Network of Foreign Ministries/ October 11, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://digdipblog.com/2016/10/11/the-2017-social-network-of-foreign-ministries/>
7. British Council Future News Worldwide 2017 | Diplomacy Opportunities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://diplomacyopp.com/2017/02/17/british-council-future-news-worldwide-2017-diplomacy-opportunities/>
8. Hard Brexit will hurt UK more, say EU diplomats and business leaders [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/politics/2017/jan/17/hard-brex-it-will-hurt-uk-more-say-eu-diplomats-and-business-leaders>
9. Комуникативні тренди міжнародних відносин. Колективна монографія. – К.: Центр вільної преси, 2015. – 614 с.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЄС

Стратегічні комунікації стали відігравати важливе значення для зовнішньої політики і безпеки Європейського Союзу у зв'язку поширенням в інформаційному просторі дезінформації про конфлікт в Україні, а також проведенням антиукраїнських та антиєвропейських пропагандистських кампаній. Відзначимо, що стратегічні комунікації розглядаються як низка послідовних і узгоджених заходів, що проводяться на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях та дозволяють визначити потреби цільової аудиторії, ефективні канали впливу і підтримки певних типів соціополітичної поведінки. На рівні державних установ стратегічні комунікації включають елементи публічної дипломатії, відносини з медіа, рекламу, підбір персоналу та його навчання [1].

У березні 2015 р. Європейська рада доручила Верховному представнику ЄС у співпраці з інституціями ЄС та країнами-членами ЄС представити план дій зі стратегічних комунікацій, що був розроблений та представлений у червні 2015 р. і включав такі завдання, як здійснення ефективної комунікації через просування ідей європейської політики щодо Східного партнерства; убезпечення від негативного інформаційного впливу третіх сторін медійного простору країн Східного партнерства та країн-членів ЄС через підтримку свободи засобів масової інформації та незалежних медіа; удосконалення механізмів, що дозволяють ЄС передбачати, оцінювати і реагувати на дезінформацію, поширювану зовнішніми акторами; реалізація політичних заходів, спрямованих на розвиток ефективної комунікації з громадськістю [2].

Додамо, що стратегічні комунікації ЄС щодо Східного партнерства спрямовані на створення позитивних і ефективних повідомлень про регіональну

---

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Піпченко Н. О.

політику ЄС для внутрішньої та зовнішньої аудиторії. Зокрема, для внутрішньої аудиторії на рівні ЄС формулюються повідомлення, що дозволяють громадянам інтеграційного утворення зрозуміти як європейські політичні та економічні реформи позитивно впливають на їхнє повсякденне життя. Для зовнішньої аудиторії розроблено повідомлення про універсальні цінності, які пропагує ЄС, включаючи переваги демократії, верховенства права, боротьбу з корупцією, права меншин та свободу вираження думок і засобів масової інформації [3].

Відповідно до висновків Європейської ради (2015 р.), було створено оперативну робочу групу в рамках Європейської служби зовнішніх справ за участю інститутів ЄС. Група включає експертів з держав-членів ЄС та займається розробкою комунікаційних матеріалів і кампаній, які спрямовані на роз'яснення політики ЄС в регіоні Східного партнерства. Зокрема, серед комунікаційних інструментів виділимо проведення кампаній зі стратегічних комунікацій, що охоплює ключові сфери політики ЄС і створює позитивний імідж інтеграційного об'єднання; здійснення ситуативних комунікацій щодо актуальних питань європейської політики; аналіз дезінформаційних та пропагандистських кампаній, проведених третіми сторонами в ЄС. Крім того, робоча група, в тісній співпраці з іншими політичними акторами ЄС, надає підтримку зусиллям ЄС, спрямованим на зміцнення медіапростору в регіоні Східного партнерства [4].

Оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій використовує наявні фінансові ресурси в рамках інститутів ЄС і країн-членів, в тому числі залучає до роботи співробітників різних установ країн ЄС. Робоча група діє в рамках існуючого бюджету, призначеного для стратегічних комунікацій ЄС як на рівні штаб-квартири, так і на рівні представництв. Крім цього, група тісно співпрацює зі службами Європейської комісії для забезпечення узгодженого підходу до підтримки спільних цілей ЄС у регіоні Східного партнерства. Відзначимо, що головним завданням робочої групи є активне просування

політики Європейського Союзу щодо країн Східного партнерства, а також виявлення та спростування дезінформації [4].

Розробка ефективних платформ для комунікації має ключове значення для максимізації і посилення результативності й ефективності комунікаційної діяльності, здійснюваної робочою групою в рамках Східного партнерства. Комунікативні мережі створюються для зацікавлених сторін для обміну продуктами та ідеями, щоб посилити загальну систему координації і узгодженості обміну повідомленнями ЄС щодо Східного партнерства. Комунікаційні платформи будуть створюватись поетапно, з тим щоб включити ключових акторів: держави-члени ЄС, регіональні і міжнародні організації, а також адміністрації країн-партнерів. Комунікативні платформи для журналістів і представників засобів масової інформації будуть розроблені для більш ефективної комунікації щодо політики ЄС і підтримки незалежних засобів масової інформації в регіоні. Контакти будуть також підтримуватися з представниками громадянського суспільства [3].

Держави-члени ЄС беруть активну участь у заходах щодо підтримки свободи засобів масової інформації в регіоні Східного партнерства, залучаючи до цього процесу також ОБСЄ і Раду Європи. У цілому ЄС планує координувати політичну взаємодію з Україною, Молдовою і Грузією щодо реалізації програми стратегічних комунікацій через поглиблення політики асоціації та розширення інформаційного співробітництва. Додамо, що ЄС буде взаємодіяти переважно з такими цільовими групами, як молодь, представники наукових кіл і громадянського суспільства для реалізації довгострокових ініціатив у сфері публічної дипломатії, спрямованих на роз'яснення засад спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, поглиблення діалогу з місцевими групами населення та інформування про регіональні ініціативи ЄС [3].

Для просування спільних зовнішньополітичних інтересів країн-членів інтеграційного об'єднання ЄС розробив цільові регіональні програми професійної підготовки медіапредставників, зокрема з 2015 р. було

започатковано відкриту комунікаційну програму для журналістів, яка спрямована не лише на обмін досвідом, але й на професійне навчання. Ще одним інструментом стратегічних комунікацій ЄС стало створення та поширення інформаційних матеріалів і продуктів, доступних національними мовами країн Східного партнерства. У короткотривалій перспективі ЄС продовжить підтримку місцевих незалежних медіа, в тому числі й російськомовних, для того, щоб громадяни мали доступ до альтернативних джерел інформації рідною мовою [3]. Отже, ЄС налагоджує роботу з державами-членами та ключовими партнерами для поглиблення обізнаності про зовнішньополітичну діяльність інтеграційного об'єднання, подолання деструктивного впливу інформаційно-комунікаційних кампаній, що проводяться в європейському інформаційному просторі, та підвищення медіаграмотності як всередині ЄС, так і за його межами.

Список використаних джерел

1. EU strategic communications with a view to counteracting propaganda [Електронний ресурс] // European Parliament's Committee on Foreign Affairs. Directorate-General for External Policies. – May 2016. – PE 578.008. – 33 p. – Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578008/EXPO_IDA\(2016\)578008_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578008/EXPO_IDA(2016)578008_EN.pdf)
2. Bentzen N. Strategic Communication: the EU's Response to Invasive Narratives [Електронний ресурс] // European Parliamentary Research Service Blog. – July 2016. – Режим доступу: <https://epthinktank.eu/2016/07/01/strategic-communication-the-eus-response-to-invasive-narratives-policy-podcast/>
3. Action Plan on Strategic Communication [Електронний ресурс] // European External Action Service. – June 2015. – 5 p. – Режим доступу: <http://archive.eap-csf.eu/assets/files/Action%20Plan.pdf>
4. Questions and Answers about the East StratCom Task Force [Електронний ресурс] // European External Action Service. – January 2017. – Режим доступу:

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/2116/%20Questions%20and%20Answers%20about%20the%20East%20StratCom%20Task%20Force

МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Монастирук А.*

ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Громадяни Європи реалізують свої політичні права в цілому на національному та місцевому рівнях і дізнаються про політику і політичні питання через системи національної освіти і ЗМІ, а отже і обговорюють ці питання суто в своїх спільнотах. Коли на порядку денному стоїть питання загальноєвропейського масштабу, він розглядається з точки зору національної перспективи. Мета інформаційної політики — надати можливість громадянам отримувати правильну і зрозумілу, чітку інформацію про свої права, обов'язки та можливості. Основними принципами інформаційної політики є відкритість, участь громадян і можливість встановити контакт з кожним.

Європейській Комісії довгий час вдавалося управляти європейською інтеграцією мовчки. Як результат, громадськість, ЗМІ та політики втратили інтерес читати, писати або говорити про справи ЄС, і сформувалося коло «некомунікації» про ЄС. Згодом виникла проблема боротьби з опором громадськості європейському проекту, що вимагало спеціальних інформаційних зусиль (що часто ототожнюються з пропагандою), результатом яких стало створення служби спікера з монопольними обов'язками на інформування [1].

У 50-60 роки ХХ ст. спостерігалася інституалізація брифінгів для преси, де служба спікера і вузьке коло євроентузіастів почали встановлювати тісні робочі (іноді особисті) відносини, що породило певну проблему з комунікацією: служба не шукала взаємодії з широкою публікою, яка мала

---

* Здобувач кафедри міжнародних медіа комунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

доступ лише до обмеженої, відібраної інформації про проекти миру і процвітання. Огляди Евробарометра, які почалися в 1970-х роках, показали, що серед держав-членів не існує серйозної ініціативи щодо перегляду європейської інформаційно-комунікативної політики [2].

На сьогоднішній день ситуація кардинально змінилася, з журналістами прямо контактують прес-секретарі або інформують непрямо через електронну пошту і бюлетені з різних аспектів порядку денного ЄС, спеціальних подій і політичних рішень. Акредитовані журналісти мають доступ до прес-релізів і бекграундових матеріалів, які розсилає Комісія через свою віртуальну прес-кімнату; журналісти можуть завантажувати аудіовізуальні матеріали та брати участь у зустрічах та семінарах. Їм надається можливість переглядати наживо щоденні брифінги на каналі «Europe via Satellite», який також транслює сесії Європейського Парламенту і деякі прес-конференції Ради Міністрів [3].

Є при цьому звісно і невирішені проблеми. Більшість регіональних і місцевих журналістів інформують про ЄС тільки тоді, коли питання стосується національного порядку денного. Вони отримують матеріали з інших джерел: з веб-сторінок, з прес-матеріалів, отриманих національним представництвом Комісії або прес-службою уряду, з національних прес-агентств. Їх контакти з комісарами ЄС, їх представниками або членами Європейського Парламенту рідкісні. Газета зі спеціальним кореспондентом в Брюсселі отримує більш якісну інформацію про події, що стосуються політик ЄС, ніж та, яка покладається на свого місцевого журналіста або на агентство новин. Хоча Комісія проводить тренінги для підвищення професіоналізму журналістів, однак регіональні та місцеві газети можуть не мати достатньо ресурсів, щоб забезпечити своїм працівникам навчання в Брюсселі.

Список використаних джерел

1. Clarisse Y. Les Maîtres de l'Europe [Електронний ресурс]. – Paris, 2005. – P. 171-192. – Режим доступу: <http://lalettrevolee.over-blog.com/article-719510.html>

2. Newman M. After the - Permissive Consensus: || Still Searching for Democracy // European Union: Power and Policy-Making. – London, 2006. – P. 377-97.

3. White Paper on a European Communication Policy [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com2006_35_en.pdf

ПОСИЛЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ РАДОЮ ЄВРОПИ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ

Імплементация прав і свобод людини до свого теперішнього змісту пройшла довгий еволюційний шлях. Інститут прав людини потребує відповідних умов для їх розповсюдження та реалізації. На сучасному етапі спостерігаються недоліки у системі застосування та підтримки прав людини в Україні, а саме у практичній їх реалізації.

В останні роки Україна знаходилась у складній політичній та економічній ситуації. У практичній реалізації із захисту прав людини Рада Європи майже щоразу зіштовхується зі складнощами, що мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер та є підґрунтям для невирішених проблем у цій сфері. Однак, Рада Європи наполегливо працює над впровадженням програм, які мають на меті впровадження європейських стандартів прав людини в Україні.

У лютому 2017 року пройшло третє засідання Керівного комітету спільного проекту ЄС та Ради Європи «Посилення імплементації європейських стандартів прав людини в Україні». Обговорювалися досягнення та виклики 2016 року, а також плани діяльності даного спільного проекту на поточний 2017 рік за напрямками: посилення операційної спроможності Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини та імплементація Європейської Конвенції з прав людини у національну юридичну практику та діяльність представників правової спільноти.

Зусилля Проекту рівною мірою були направлені як на підтримку розробки та адаптації законодавчих актів у відповідності до європейських

---

* Аспірантка кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

стандартів прав людини, так і на підвищення спроможностей співробітників основних інституцій, залучених до правозахисної діяльності [1].

Після засідання за підтримки спільного проекту ЄС та Ради Європи «Посилення імплементації європейських стандартів прав людини в Україні» впродовж двох днів 18-19 лютого 2017 року співробітники Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини, що презентують Управління із захисту персональних даних та Управління забезпечення права на інформацію, практикували нові методики навчання дорослих. Нові підходи, методи та техніки навчання сприятимуть підвищенню ефективності проведення тренінгів співробітниками Офісу Уповноваженого, побудові належної мотиваційної та інтерактивної складової між тренерами та слухачами.

У 2017 році за підтримки Ради Європи Секретаріатом Уповноваженого планується провести серію ініціатив практичного застосування щодо правових підстав та практичних аспектів захисту персональних даних та доступу до інформації. Метою цих практик є підвищення рівня знань державних службовців у питаннях застосування законодавства та основних принципів захисту персональних даних у практичній діяльності та у вирішенні питань, пов'язаних із цією сферою, у державному та приватному секторі.

Навчання з основ захисту персональних даних та доступу до публічної інформації, що базуватимуться на застосуванні нової методології викладання, будуть проведені протягом 2017 року для представників різних груп державних службовців у різних регіонах України [2].

Також проводилися практичні навчання зі стратегічного планування для співробітників Управління забезпечення прав людини Національної поліції України. Заснування Управління забезпечення прав людини Національної поліції України поставило перед його керівництвом та співробітниками необхідність вирішення амбіційного завдання, а саме запровадження ефективного механізму моніторингу дотримання прав людини у діяльності поліції на практиці. Управління забезпечення прав людини відповідає за

дотримання прав і свобод людини працівниками поліції під час виконання ними службових обов'язків.

З метою підтримки цих намірів, 11-12 лютого 2017 року в рамках спільного проекту ЄС та Ради Європи «Посилення імплементації європейських стандартів прав людини в Україні», для співробітників УЗПЛ було організовано спеціальний тренінг зі стратегічного планування. В результаті тренінгу учасники отримали базову інформацію щодо стратегій коротко- та довгострокового планування, бачення, місії та цінностей як важливого підґрунтя будь-якої діяльності, а також почали практикувати отримані навички як під час практики, так і у професійній діяльності [3].

1 березня за допомогою Ради Європи в Україні стартував он-лайн курс «Доступ до публічної інформації: від А до Я», який було розроблено за підтримки проекту Ради Європи «Зміцнення свободи медіа та створення системи Суспільного мовлення в Україні» у співпраці з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та ГО «Центр демократії та верховенства права».

У ході прес-конференції, що відбулася 1 березня, Мортен Енберг, Голова Офісу Ради Європи в Україні зазначив, що курс допоможе кожному громадянину, незалежно від посади, статусу, майнового стану, освіти тощо, відкрити для себе двері державних органів та інших суб'єктів, отримати правдиву інформацію про їх діяльність, яка впливає на його або її життя.

Метою курсу є підвищення обізнаності громадян щодо можливостей реалізації їх права на доступ до публічної інформації і, зокрема, допомога державним службовцям повноцінно виконувати вимоги закону та уникати порушень [4].

Досліджуючи еволюцію стандартів прав та основних свобод людини, механізмів імплементації та контролю за їх дотриманням у контексті підвищення їх ефективності, слід зазначити, що важелі підвищення ефективності знаходяться як у сфері соціально-політичних, економічних, психологічних, так і правових категорій. Тому необхідно посилити

імплементційні механізми, створити нові та активізувати існуючі міжнародні механізми і процедури, призначені забезпечити дотримання державами взятих на себе зобов'язань.

Тим не менш, за активної підтримки Ради Європи, Україна стала на шлях сталого розвитку у становленні європейських стандартів прав людини. Щороку впроваджуються проекти та програми, які націлені на розповсюдження та підтримку прав людини в Україні.

Список використаних джерел

1. Посилення імплементції європейських стандартів прав людини в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/third-steering-committee-meeting-of-the-joint-programme-between-the-european-union-and-the-council-of-europe-strengthening-the-implementation-of-the-e>

2. Тренінг з інтерактивних методів навчання дорослих для співробітників Управлінь з захисту персональних даних [Електронний ресурс]. – 17 березня, 2017. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/training-on-interactive-methods-of-adult-learning-for-representatives-of-the-departments-of-personal-data-protection-and-access-to-information-of-the->

3. Тренінг зі стратегічного планування для співробітників Управління забезпечення прав людини [Електронний ресурс]. – 17 березня, 2017. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/training-on-strategic-planning-for-representatives-of-the-human-rights-directorate-of-the-national-police-of-ukraine>

4. «Доступ до публічної інформації: від А до Я» [Електронний ресурс]. – 6 березня, 2017. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/online-course-access-to-public-information-from-a-to-z-was-launched-on-1-march>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В СФЕРІ ТЕРОРИЗМУ

Наразі проблема тероризму набула світового масштабу та представляє неабияку загрозу для міжнародного співтовариства. Терористична діяльність в сучасних умовах характеризується широким розмахом, відсутністю кордонів, наявністю зв'язку і взаємодією з міжнародними терористичними центрами і організаціями. Глобалізація та розвиток нових технологій спричинили виникнення нових можливостей та загроз. Враховуючи всеохоплюючий вплив новітніх технологій, вже ні в кого не викликає сумніву факт того, що різноманітні злочинні та терористичні організації можуть використовувати широкий спектр технологій в процесі організації своєї діяльності. Соціальні мережі, будучи платформою для спілкування мільйонів людей по всьому світу, є найбільш вразливою сферою та може слугувати майданчиком для розгортання роботи терористичними організаціями.

Метою даної роботи є визначення особливостей використання соціальних мереж в сфері тероризму, що допоможе ширше зрозуміти наявні та потенційні загрози та визначити методи протидії та боротьби.

Згідно з доповіддю ООН, Інтернет може використовуватись терористичними організаціями в цілях пропаганди, вербування, фінансування, підготовки терористів, планування, виконання, та кібератаки [1].

Соціальні мережі активно використовуються представниками терористичних організацій. При цьому використовуються майже всі існуючі соціальні мережі, такі як Twitter, Ask.fm, Pinterest, YouTube, WordPress, Kik, WhatsApp, Tumblr та інші. За даними 2015 року, близько 3400 представників країн Заходу перейшли на їх сторону. Щонайменше 180 американців поїхали

---

* Аспірант кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

або мали намір поїхати до Сирії, аби приєднатися до організації. Загалом, близько 25 тис. іноземців з більш ніж 100 країн приєдналися до ІДІЛ [2].

Згідно з дослідженнями Інституту Брукінга, прихильники ІДІЛ контролюють понад 46000 Twitter-акаунтів (однак, не всі є активними), через які вони розповсюджують повідомлення безпосередньо до смартфонів своєї цільової аудиторії, уникаючи посередництва в традиційних засобах масової інформації. Приблизна кількість послідовників таких акаунтів – близько тисячі, що дозволяє не привертати занадто велику увагу служб протидії.

Представники ІДІЛ також використовують сегментацію як інструмент донесення інформації до цільової аудиторії. В рамках цього інструменту була створена мережа з 29 спеціалістів аудіовізуального контенту: троє для глобальних проєктів, інші 26 створюють аудіовізуальний контент для певних категорій та країн (Сирія, Ірак, Єгипет, Ємен, Афганістан та інші). Сегментація також передбачає використання різних мов, в залежності від ключової аудиторії. З понад 120 аудіовізуальних кампаній ІДІЛ, 27% зроблені англійською мовою, 15% – російською, 13% – французькою, 3% - німецькою [3-4]. Представники владних структур країн світу розуміють існуючу загрозу та приймають відповідні міри законодавчого характеру. Як вказано в Національній стратегії США по боротьбі з тероризмом, «Для боротьби з використанням терористами Інтернету ми дискредитуємо терористичну пропаганду шляхом заохочення правдивих і мирних повідомлень. Ми будемо прагнути запобігнути використанню терористами Інтернету як безпечного місця для здійснення пропаганди, вербування, збору коштів, підготовки та оперативного планування». Окрім національних стратегій, останнім часом активно створюються онлайн-платформи, метою яких є протидія тероризму, серед яких:

- Платформа *Against Violent Extremism* є місцем, де колишні екстремісти мають можливість спільно співпрацювати в боротьбі з екстремізмом, зокрема, з рекрутингом нових членів. Разом з *Institute for Strategic Dialogue* платформа протидіє діяльності ІДІЛ в кіберпросторі.

- Generation Change, платформа, що об'єднує молодих людей віком від 18 до 35, які працюють над тим, аби донести молодому поколінню необхідну інформацію за допомогою фільмів, молодіжних радіопрограм і тд.
- Extreme Dialogue, коаліція місцевих НДО, метою яких є забезпечення освітніми матеріалами стосовно тероризму, шляхів рекрутменту та радикалізації. Комікси виявились ефективними в процесі спілкування з мусульманською молоддю [5].

Також до протидії терористичній діяльності долучилися й корпорації. Компанії YouTube, Facebook, Twitter і Microsoft заявили про об'єднання зусиль для боротьби з тероризмом. Для цього буде створена спільна база даних ідентифікації терористичного контенту. В рамках співпраці компанії створять спеціальну базу «цифрових ідентифікаторів», якими будуть позначатися відео і фото, що закликають людей до тероризму. Це дозволить іншим платформам швидше визначати «заборонені» відео і видаляти їх зі своїх сайтів [6].

Отже, тероризм на сьогоднішній день набув надзвичайно широких масштабів та представляє собою неабияку загрозу як для окремих країн так і людства в цілому. Особливо активно наразі використовується Інтернет та соціальні мережі для збільшення ефекту дії та зменшення можливості ідентифікації залучених осіб. Для боротьби з тероризмом необхідно усвідомлювати нові ризики та загрози та ефективно їм протидіяти, використовуючи новітні методи. Важливим є вироблення механізмів взаємного інформування та вироблення стратегій та способів спільного реагування.

Список використаних джерел

1. Использование Интернета в террористических целях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/Use_of_Internet_for_Terrorist_Purposes/Use_of_the_internet_for_terrorist_purposes_Russian.pdf

2. Hahn J. How the World's Most Dangerous Group Uses Social Media [Электронный ресурс] / Jason Hahn. – Режим доступа: <http://www.complex.com/pop-culture/2015/04/isis-social-media-methods>.

3. How ISIS Recruits Through Social Media [Электронный ресурс] // Fordham Political Review. – Режим доступа: <http://fordhampoliticalreview.org/how-isis-recruits-through-social-media/>.

4. Lesaca J. On social media, ISIS uses modern cultural images to spread anti-modern values [Электронный ресурс] / Javier Lesaca // Techtank. – Режим доступа: <https://www.brookings.edu/blog/techtank/2015/09/24/on-social-media-isis-uses-modern-cultural-images-to-spread-anti-modern-values/>.

5. Islamic State Dominates the Digital Battlefield [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2015-11-17/islamic-state-dominate-the-digital-battlefield>

6. U.S. Tech Firms to Join Forces on Takedown of Terror Content [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.wsj.com/articles/u-s-tech-firms-to-join-forces-on-take-down-of-terror-content-1480978802>

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Сьогодні відповідь на розв'язану Росією «гібридну війну» доводиться шукати не лише Україні, а й іншим державам та міжнародним акторам, що відчують на собі потужний тиск різного роду інформаційних впливів. На переконання багатьох європейських лідерів, російська пропаганда дестабілізує весь континент. Тривалість, гострота й сила протистояння вимагають застосування комплексних довгострокових засобів протидії та інституалізації такої діяльності [1].

Проблематику стратегічних комунікацій стосовно сектору безпеки і оборони в нашій країні починали обговорювати лише кілька років тому. Однак, наші західні партнери вже тривалий час розробляють концепцію стратегічних комунікацій у забезпеченні інформаційної безпеки. Каталізатором цього процесу стала гібридна агресія Росії проти України. Так тодішні Прем'єр-міністр Великобританії Девід Кемерон і Генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг під час зустрічі 13 березня 2015 року обговорили необхідність боротьби з тактикою «гібридної війни», яку застосовує Росія в Україні, Молдові і Грузії, особливо щодо поширюваної неправдивої інформації та відповідних інформаційних кампаній, й дійшли висновку, що «ефективні стратегічні комунікації відіграють головну роль у протидії російській пропаганді» [2].

Розглядаючи стратегічні комунікації в контексті забезпечення інформаційної безпеки та залежно від сутності організації, стратегічні комунікації можуть бути ранжовані від маркетингу до політики. Наукова література зі стратегічних комунікацій для некомерційних структур звертає увагу, що в світі неурядових організацій стратегічні комунікації є скоординованим використанням всіх доступних каналів зв'язку для просування і впливу в публічній політиці, і формування порядку денного.

---

* Здобувач кафедри міжнародної медіа комунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

Іншою причиною різноманіття підходів є наявність і активне використання схожих напрямків діяльності. Наведемо їх невеликий і далеко не повний список:

- стратегічні комунікації;
- комунікаційна стратегія;
- стратегія комунікацій;
- урядові комунікації;
- кризові (антикризові) комунікації.

Навіть фахівцям іноді важко визначити і розмежувати їх предметну область, не кажучи вже про керівників високого рівня, які приймають рішення, але які не є профільними фахівцями [3].

Але орієнтиром для практичної діяльності для України може і повинен стати досвід саме НАТО. По-перше, в наявності помітне просування цієї міжнародної структури в сфері забезпечення своєї інформаційної безпеки. По-друге, в своїх нормативних документах України задекларувала завдання (і одночасно зобов'язання) досягти оперативної сумісності з аналогічними структурами Альянсу. Різниця в практичних підходах країн-членів Альянсу полягає передусім у віднесенні стратегічних комунікацій або до суто військових функцій, або до інструменту крос-урядової діяльності, а відтак, загальної сили (спроможності) держави.

Вважаємо, що найповніше відображає суть стратегічних комунікацій визначення, яке міститься у нормативних документах НАТО. Так, у діючій політиці НАТО зі стратегічних комунікацій нормативно визначено, що стратегічні комунікації є скоординованим і належним використанням НАТО комунікаційних дій і можливостей – таких як публічна дипломатія, зв'язки з громадськістю та військові зв'язки з громадськістю, інформаційні та психологічні операції в підтримку політики Альянсу, операцій і заходів, а також з метою просування цілей НАТО.

Список використаних джерел

1. Capon F. EU to Launch «Mythbusters» Taskforce to Counter Russian Propaganda, 15.03.2015 // Newsweek [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsweek.com/eu-launch-mythbusters-taskforce-counter-russian-propaganda-315480>
2. Prime Minister meeting with NATO Secretary General, 13 March 2015 : Press release. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-nato-secretary-general-13-march-2015>
3. Тетяна Попова. Почему мы говорим о стратегических коммуникациях? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.censor.net.ua/blogs/5497/pochemu_my_govorim_o_strategicheskikh_kommunikatsiyah

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Васильченко О.

Сучасні наративні моделі врегулювання міжнародних конфліктів «ARIA».....4

Зименкова В.

Дональд Трамп та зовнішня політика США: зміна балансу сил в Центральній Азії.....7

Гаспарян А.

ФРН у структурі безпекового співробітництва в рамках ООН.....11

Приймак Б.

«Східне партнерство» як механізм зовнішньої політики Німеччини щодо євроінтеграційних процесів».....15

Savinok V.

Arctic geostrategy of the United States of America during the cadence of Barack Obama.....20

Швечикова-Плавська Я.

Трансформація європейського регіонального комплексу безпеки після 2008 року.....28

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДИПЛОМАТІЯ

Клименко К.

Тенденції співробітництва України з Європейським банком реконструкції та розвитку: сучасний стан та перспективи розширення.....32

Авер`янов С.

Особливості прийняття рішень в АСЕАН.....36

Басистий А.

Політика Японії в ООН щодо боротьби з міжнародним тероризмом.....41

Сморжевська А.

Багатостороння дипломатія Індонезії у сфері боротьби з тероризмом.....48

КРАЇНОЗНАВСТВО

Злобіна Т.

Українсько-грузинська міждержавна взаємодія в економічній сфері.....52

Нагорняк І.

Ініціатива «Східне партнерство» в процесі перегляду європейської політики сусідства.....56

Пак Н.

Трансформація міжнародної міграційної політики Європейського Союзу.....60

Дирда А.

Головування Австрії в ОБСЄ: перспективи і ризики для України.....64

Кирилко Д.

Міграційні проблеми у відносинах ЄС із Молдовою і Україною.....69

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Павко Я.

Сучасні тенденції міжнародно-правового екологічного співробітництва держав в арктичному регіоні.....74

Гасанханли С.

Міжнародно-правові засоби подолання злочинів проти жінок в традиційних суспільствах.....79

Хмельова І.

Указ президента Російської Федерації від 18 лютого 2017 року: міжнародно-правовий аналіз в контексті інституту визнання.....83

Климович Н.

Природа міжнародної економічної інтеграції та місце судових органів у системі регіональних об'єднань економічної інтеграції.....88

Савчук С.

Проблемні питання імплементації міжнародно-правових стандартів банківської діяльності в банківське право України.....92

Ксьондзик К.

Роль та значення Ради Європи у забезпеченні захисту соматичних та репродуктивних прав людини.....95

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Дідовець О.

Сек'юритизація активів та випуск іпотечних облігацій як правові явища: спільне та відмінне.....99

Биданцева Н.

Відступлення права вимоги у міжнародному приватному праві: необхідний чи неефективний механізм залучення фінансування.....104

Лютий В.

Особливості правового механізму забезпечення реалізації нетінгу в національних правових системах.....108

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гринь О.

Вплив сучасних ТНК на економіку України.....113

Shevchuk Y.

The business model of low-cost airlines.....118

Зінченко А.

Сучасні тенденції світового ринку чорної металургії.....122

Мамедов К.

Інструменти регулювання міжнародної торгівлі логістичними послугами....126

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

Морозов В.

Субсидування авіакосмічної галузі економіки Німеччини.....130

Заблоцький А.

Міжнародні ринки аутсорсингу в сфері послуг.....134

Ткачук А.

Трансформація економічної системи під впливом інноваційних фінансових технологій.....139

Бех К.

Практика застосування глокального маркетингу компанією «Danone».....143

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ

Аветисян Л.

Гуманітарні чинники україно-вірменських міждержавних відносин.....147

Слободяник О.

Зовнішньополітичні комунікації Великої Британії у міжнародних відносинах.....150

Сидоренко І.

Зовнішньополітичний контекст стратегічних комунікацій ЄС.....154

МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Монастирук А.

Засоби масової комунікації в інформаційній політиці Європейського Союзу.....159

Шустенко С.

Посилення імплементації європейських стандартів прав людини Радою Європи як один із пріоритетних напрямів співробітництва з Україною.....162

Гринчук М.

Особливості використання соціальних мереж в сфері тероризму.....166

Єрошин А.

Стратегічні комунікації та інформаційна безпека.....170